

Kunstnerundersøkelsen 2013

Kunstnernes inntekter

Revidert utgave

MARI TORVIK HEIAN, KNUT LØYLAND OG BÅRD KLEPPE

TF-rapport nr. 350

2015

Tittel: Kunstnerundersøkelsen 2013
Undertittel: Kunstneres inntekter
TF-rapport nr: 350
Forfatter(e): Mari Torvik Heian, Bård Kleppe og Knut Løyland
Dato: 16.01.2015
ISBN: 978-82-7401-751-1
ISSN: 1501-9918
Pris: 240,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Istock.com
Prosjekt: Kunstnerundersøkelsen 2013
Prosjektnr.: 20140670
Prosjektleder: Knut Løyland
Oppdragsgiver(e): Kulturdepartementet

Mari Torvik Heian er sosiolog fra Universitetet i Bergen, og har arbeidet ved Telemarksforskning siden 2005. Heian har erfaring fra diverse forskningsprosjekter og evalueringer på kulturområdet og på andre forskningsområder. Hun har arbeidet med både kvalitative intervjuer og analyser av kvantitative data. Siden 2007 har hun hatt kulturpolitikk som sitt forskningsområde. I 2008 var hun en av forfatterne av undersøkelsen «Kunstneres aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006», som ble gjennomført på oppdrag for Kultur – og kirke departementet. Hun arbeider nå med doktorgradsarbeid om sosial ulikhet blant norske kunstnere, som baserer seg på data fra den nevnte undersøkelsen.

Knut Løyland er utdannet samfunnsøkonom fra Universitetet i Oslo. Han har jobbet som forsker ved Telemarksforskning siden 1992. Løyland har ledet og gjennomført en rekke empiriske prosjekter innen kommunal-, arbeidsmarkeds- og kulturøkonomi og har publisert mer enn 30 vitenskapelige artikler både i nasjonale og internasjonale tidsskrifter. I 2008 var Løyland prosjektleder for den forrige inntektsundersøkelsen blant norske kunstnere.

Bård Kleppe er utdannet kulturviter fra Høgskolen i Telemark, med MA i tverrfaglige kulturstudier. Han har jobbet som kulturforsker ved Telemarksforskning siden 2008 og er for tiden også ansatt som stipendiat i internasjonal kulturpolitikk ved Høgskolen i Telemark. Doktorgraden omhandler scenekunstneres arbeidsvilkår i tre europeiske land. Kleppe har gjennomført en rekke større og mindre forskningsprosjekt om kulturpolitikk, kunstnere sine arbeidsvilkår og kunstformidling for barn og unge. Han har publisert evalueringer, rapporter og vitenskapelige artikler om disse emnene.

Forord

Denne rapporten om norske kunstneres inntekter er skrevet på oppdrag fra Kulturdepartementet. Arbeidet ble gjennomført i perioden fra juni 2014 til januar 2015. Telemarksforskning gjennomførte en liknende undersøkelse i 2007/2008, men i et noe større omfang enn den foreliggende undersøkelsen.

Arbeidet med undersøkelsen er gjennomført som et samarbeid mellom flere forskere ved Telemarksforskning: Knut Løyland (prosjektleder), Mari Torvik Heian og Bård Kleppe har skrevet rapporten. Åsne Dahl Haugsevje har bidratt til utforming av spørreskjema og Brynjulv Eika har bidratt i tilrettelegging av datamaterialet. Per Mangset har lest og kommentert et første utkast til rapport.

Vi vil rette en stor takk til alle kunstnerne som har tatt seg tid til å svare på et omfattende og krevende spørreskjema. Vi vil også takke representanter for de 30 kunstnerorganisasjonene som har sendt oss sine medlemslister og kommet med innspill til undersøkelsen. Til slutt vil vi takke oppdragsgiver, referansegruppen og leder for kunstnerøkonomiutredningen, Vigdis Moe Skarstein, for samarbeidet, konstruktive møter og kommentarer underveis i arbeidet.

Bø, 15. januar 2015

Knut Løyland,
Prosjektleder

Forord, revidert utgave

Dette er en revidert utgave av den opprinnelige rapporten som ble ferdigstilt i januar 2015. Vi ble oppmerksom på enkelte feil som er rettet opp i denne utgaven: 1) I samtlige tabeller i kapittel 6, er kategorien «dansekunstnere» i den opprinnelige rapporten nå er endret til «dansere». 2) I Tabell 10-1, 10-2, 10-3, 10-4, 10-5 og 11-1 er kategorien «skuespillere» i den opprinnelige versjonen nå endret til «scenekunstnere». 3) I kapittel 12 er det gjort noen korrekturendringer, samt rettet opp i en feil på side 99, andre setning i siste avsnitt, hvor det opprinnelig sto: «Stor spredning i inntekter, fra store negative inntekter til store positive, innebærer lavt standardavvik», men som nå er rettet opp til «[...] høyt standardavvik». Ingen av disse endringene medfører endringer i resultater.

Bø, 13. februar 2015

Knut Løyland,
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	10
Anslag på antall kunstnere	10
Kjønns sammensetning	10
Arbeidstid	10
Inntekter	11
Tilknytning til arbeidsmarkedet	12
Pensjon og forsikring	12
Kunstnere og entreprenørskap	12
1. Innledning	13
1.1 Formålet med undersøkelsen	14
1.2 Hovedtema og sentrale begreper	14
1.2.1 Kunstnerens bakgrunn	16
1.2.2 Arbeid	17
1.2.3 Kunstnerens tilknytning til arbeidsmarkedet	19
1.2.4 Kunstnerens inntekter	19
2. Metode	25
2.1 Avgrensning av kunstnerbefolkningen	25
2.1.1 Utvalg	25
2.2 Spørreundersøkelse	28
2.3 Litt om utvalgsskjvheter	29
2.3.1 Utvalgets representativitet	29
2.4 Litt om noen statistiske begreper	31
2.5 Framtidige kunstnerundersøkelser	33
3. Anslag på antall kunstnere	35
3.1 Vekst blant uorganiserte kunstnere	39
4. Visuelle kunstnere	41
4.1 Visuelle kunstnerens bakgrunn	41

4.1.1	Kjønn	41
4.1.2	Alder	42
4.1.3	Utdanning	42
4.1.4	Landbakgrunn og samisk bakgrunn	43
4.2	Visuelle kunstneres arbeidstid.....	43
4.2.1	Kunstnerisk arbeidstid.....	43
4.2.2	Kunstnerisk tilknyttet arbeidstid	45
4.2.3	Ikke-kunstnerisk arbeidstid	46
4.3	Visuelle kunstneres inntekter	46
4.3.1	Kunstnerisk inntekt og totale inntekter	46
4.3.2	Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt.....	48
4.3.3	Sammensetning av kunstnerisk inntekt.....	48
5.	Skribenter	50
5.1	Skribentenes bakgrunn	50
5.1.1	Kjønn	50
5.1.2	Alder	50
5.1.3	Utdanning	51
5.1.4	Landbakgrunn og samisk bakgrunn	52
5.2	Skribentenes arbeidstid.....	52
5.2.1	Kunstnerisk arbeid	52
5.2.2	Kunstnerisk tilknyttet arbeid.....	54
5.2.3	Ikke-kunstnerisk arbeid.....	55
5.3	Skribentenes inntekter	56
5.3.1	Kunstnerisk inntekt og totale inntekter	56
5.3.2	Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt.....	57
5.3.3	Sammensetning av kunstnerisk inntekt.....	58
6.	Scenekunstnere.....	60
6.1	Scenekunstnernes bakgrunn.....	60
6.1.1	Kjønn	60

6.1.2	Alder	60
6.1.3	Utdanning	61
6.1.4	Landbakgrunn og samisk bakgrunn	62
6.2	Scenekunstnernes arbeidstid	63
6.2.1	Kunstnerisk arbeid	63
6.2.2	Kunstnerisk tilknyttet arbeid	64
6.2.3	Ikke-kunstnerisk arbeid	65
6.3	Scenekunstnernes inntekter	66
6.3.1	Kunstnerisk inntekt og totale inntekter	66
6.3.2	Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt	67
6.3.3	Sammensetning av kunstnerisk inntekt	67
7.	Musikere og komponister	69
7.1	Musikerne og komponistenes bakgrunn	69
7.1.1	Kjønn	69
7.1.2	Alder	70
7.1.3	Utdanning	70
7.1.4	Landbakgrunn og samisk bakgrunn	71
7.2	Musikere og komponisters arbeidstid	72
7.2.1	Kunstnerisk arbeid	72
7.2.2	Kunstnerisk tilknyttet arbeid	73
7.2.3	Ikke-kunstnerisk arbeid	74
7.3	Musikere og komponisters inntekter	74
7.3.1	Kunstnerisk inntekt og totale inntekter	74
7.3.2	Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt	76
7.3.3	Sammensetning av kunstnerisk inntekt	76
8.	Designere og interiørarkitekter	78
8.1	Designerne og interiørarkitektenes bakgrunn	78
8.1.1	Kjønn	78
8.1.2	Alder	78

8.1.3	Utdanning	79
8.1.4	Landbakgrunn og samisk bakgrunn	80
8.2	Designere og interiørarkitekters arbeidstid	80
8.2.1	Kunstnerisk arbeidstid.....	80
8.2.2	Kunstnerisk tilknyttet arbeidstid	81
8.2.3	Ikke-kunstnerisk arbeidstid	82
8.3	Designere og interiørarkitekters inntekter.....	82
8.3.1	Kunstnerisk inntekt og totale inntekter	82
8.3.2	Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt.....	83
8.3.3	Sammensetning av kunstnerisk inntekt.....	83
9.	Tilknytning til arbeidsmarkedet.....	85
9.1	Inntekt og tilknytningsform	87
10.	Kunstneres forsikringer og pensjoner	89
10.1	Pensjonsordninger	89
10.2	Forsikringsordninger	90
11.	Kunstnere og entreprenørskap	93
12.	Inntektsanalyse	99
12.1	Resultater	101
13.	Endringer fra 1993 til 2013	99
13.1	Endring i kjønns sammensetning	105
13.2	Endring i kunstnernes utdanningsbakgrunn.....	106
13.3	Yrkesavbrudd i 2006 og 2013	108
13.4	Endring i kunstneryrkets tilknytning	109
13.5	Endring i arbeidstid	110
13.5.1	Endring i kunstnerisk arbeidstid.....	110
13.5.2	Endring i kunstnerisk tilknyttet arbeidstid	112
13.5.3	Endring i ikke-kunstnerisk arbeidstid.....	114
13.6	Endringer i inntekt.....	116
13.6.1	Endringer i kunstnerisk inntekt	117

13.6.2	Endring i total inntekt	119
13.6.3	Endring i inntekt fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid.....	120
13.6.4	Endring i markedsinntekt, stipend og individuelle vederlag.....	123

Sammendrag

Denne rapporten beskriver norske kunstners arbeidsvilkår i 2013 med særlig vekt på deres inntektsforhold. Beskrivelsene er basert på en spørreundersøkelse som ble sendt ut til nesten 20 000 medlemmer av norske kunstnerorganisasjoner samt mottakere av Statens kunstnerstipend (SKS). Det endelige datamaterialet består av 4022 kunstnere. Nedenfor oppsummerer vi hovedfunnene i undersøkelsen.

Anslag på antall kunstnere

Vårt anslag på antall aktive kunstnere med medlemskap i en kunstnerorganisasjon i 2014, er 17 700. Dette er 24 % høyere enn i 2006 og gir en årlig vekstrate på 2,8 %. Veksten i antall aktive kunstnere ser dermed ut til å være sterkere fra 2006-2014 enn den var fra 1994-2006 da den årlige vekstraten var 2,3 %. Dersom vi legger en tilsvarende vekst til grunn for å beregne antall kunstnere totalt (inkl. dem uten medlemskap i en kunstnerorganisasjon), er estimatet 23 745 aktive kunstnere i 2014.

Kjønns sammensetning

Den generelle tendensen de siste 20 årene har vært at kvinneandelen har økt i de fleste kunstnergrupper. Det betyr at kjønns sammensetningen har blitt jevnere i noen av de tradisjonelt sett mannsdominerte kunstneryrkene, mens kunstneryrker som fra før har hatt overvekt av kvinner, har fått en enda større kvinneandel. 52 % av kunstnerne i datamaterialet i denne undersøkelsen er kvinner.

Arbeidstid

For å få kunnskap om de kunstneriske vilkårene, skiller vi mellom kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. I 2013 var skuespillerne, sceneinstruktørene, populærkomponistene og filmkunstnerne blant de som brukte mest tid på kunstnerisk arbeid. Komponistene hadde flest timer kunstnerisk tilknyttet arbeid (376 t pr år) etterfulgt av musikere innen klassisk/samtid/jazz, koreografer og fotografer. Kunstkritikere, skjønnlitterære forfattere og populærmusikere var blant dem som brukte mest tid på ikke-kunstnerisk arbeid i 2013.

Gjennomsnittlig tid brukt på kunstnerisk arbeid har sunket med 19 % i perioden 1994 til 2006 og med 16 % i perioden 2006 til 2013. Kunstnerisk tilknyttet arbeidstid har økt med 32 % i perioden 2006 til 2013, og ikke-kunstnerisk arbeidstid har økt med 14 %. Nedgang i kunstnerisk arbeidstid kompenseres med andre ord i størst grad med en økning i kunstnerisk tilknyttet arbeid, men også av ikke-kunstnerisk arbeid.

Inntekter

Vi skiller mellom inntekter fra kunstnerisk arbeid, inntekter fra kunstnerisk tilknyttet arbeid, inntekter fra ikke-kunstnerisk arbeid, kapitalinntekter og overføringer fra offentlige velferdsordninger. De kunstneriske inntektene deler vi videre inn i (i) markedsinntekter, (ii) statlige stipendinntekter, (iii) andre stipendier og (iv) vederlagsinntekter.

Som tidligere undersøkelser av kunstnere har vist, viser også denne at kunstnerne flest har relativt lave inntekter fra kunstnerisk arbeid, og at det er stor spredning og skjev fordeling i inntekt både innad i og mellom kunstnergruppene. Fast ansatte kunstnere har jevnt over høyere inntekter enn selvstendig næringsdrivende og frilansere. Interiørarkitektene befinner seg på toppen av inntekthierarkiet, mens billedkunstnerne havner på bunn. Kvinnelige kunstnere har jevnt over lavere inntekter enn mannlige.

Nivået og utviklingen i total inntekt er omtrent den samme for kunstnere som for befolkningen for øvrig, men lavere sammenliknet med andre yrkesgrupper med tilsvarende utdanningsnivå.

Det er en realnedgang i kunstnerisk inntekt fra 2006 til 2013. Dette ses i sammenheng med nedgang i kunstnerisk arbeidstid for noen kunstnergrupper, som igjen tyder på at en del kunstnere kan ha dårligere avkastning på kunstnerisk arbeidstid i 2013 enn i 2006.

Samtidig som det har vært en nedgang i kunstnerisk inntekt, har inntekt fra kunstnerisk tilknyttet og/eller ikke-kunstnerisk arbeid økt. Fra 2006 til 2013 har det vært en økning i disse to inntektskildene fra en tredjedel til nærmere 50 % av alle inntekter opptjent i kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. Betrakter vi derimot den kunstnerisk tilknyttede virksomheten som en naturlig del av det å virke som kunstner og slår sammen kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet inntekt, er bildet ganske stabilt ved at det utgjør mellom 80 og 85 % av alle inntekter over en 20-årsperiode.

Kunstnere som er fast ansatt hadde i 2013 en gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt på 339 000 og en totalinntekt på 546 000. Blant selvstendig næringsdrivende var den kunstneriske inntekten 143 000 og den totale inntekten 366 000. Den kunstneriske inntekten var altså mer enn dobbelt så høy for fast ansatte som for selvstendig næringsdrivende.

Den kunstneriske inntekten for selvstendig næringsdrivende har sunket med 11,6 % siden 2006, for fast ansatte har inntekten vært uendret.

Nesten 80 % av kunstnernes kunstneriske inntekter kommer fra markedet i form av offentlig og privat salg eller lønn. Andel markedsinntekt varierer en del mellom ulike kunstnergrupper. De visuelle kunstnerne har lavest andel markedsinntekt, som til dels er kompensert ved relativt mye stipendinntekter, sammenliknet med de andre kunstnergruppene. Høyest andel markedsinntekter finner vi blant interiørarkitekter og designere, scenekunstnere og musikere. En del av scenekunstnerne og musikerne, blir imidlertid indirekte offentlig subsidiert fordi de er tilsatt i institusjoner som er tungt offentlig subsidierte.

Størst andel av den kunstneriske inntekten som kommer fra stipender, finner vi altså blant de visuelle kunstnerne. Størst andel av den kunstneriske inntekten som kommer fra vederlag, finner vi blant musikerne. Størst andel av kunstnerisk inntekt som kommer fra lønnsinntekter, finner vi blant designere og illustratører og scenekunstnerne.

En regresjonsanalyse, som undersøker ulike variabler som kan tenkes å ha effekt på kunstneriske og kunstnerisk tilknyttede inntekter, viser at:

- Det er en klar sammenheng mellom arbeidsinnsats (antall timer) og avlønning. Jo mer arbeid, jo bedre avlønning.
- Jo mer inntekt fra ikke-kunstnerisk virksomhet en har, jo mindre er inntektene fra kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet virksomhet.
- Kunstnerisk erfaring har statistisk sikker betydning for de kunstneriske og kunstnerisk tilknyttede inntektene.
- Utdanningsvariablene gir ingen statistisk sikre resultater.
- Kunstnere med kurs i økonomi og administrasjon eller entreprenørskap som en del av kunstutdanningen, har lavere inntekter enn dem som ikke har slike kurs.
- Kvinnelige kunstnere har lavere inntekter enn mannlige kontrollert for andre forhold av betydning.
- Hvilken kunstnergruppe en tilhører, har stor effekt på inntekten.

Tilknytning til arbeidsmarkedet

Nesten 60 % av kunstnerne var hovedsakelig selvstendig næringsdrivende, 17 % er hovedsakelig fast ansatte og 10 % er hovedsakelig frilansere i 2013. De resterende var enten hovedsakelig midlertidig ansatt, ansatt i eget selskap eller kombinerte ulike tilknytningsformer. Andelen kunstnere med fast ansettelse gikk noe ned i perioden 1994 – 2006, men har holdt seg stabil i perioden 2006-2013.

Pensjon og forsikring

Ansatte, selvstendig næringsdrivende og frilansere har ulike rettigheter i Folketrygdloven. Frilansere og selvstendig næringsdrivende må benytte seg av betalingsordninger for å oppnå tilsvarende rettigheter som fast og midlertidig ansatte. Omtrent halvparten av alle kunstnerne oppgir at de var uten pensjonsavtale i 2013, omtrent som i 2006. De fleste kunstnerne står dessuten uten frivillig forsikring ved ulykke, uførhet og død og frivillig forsikring som gir sykepenger for selvstendig næringsdrivende og frilansere.

Kunstnere og entreprenørskap

I kulturpolitikken har det de siste årene vært fokus på forretningsutvikling i skjæringspunktet mellom kultur og næring. Samtidig uttrykkes det ofte en skepsis fra kunstnerisk hold mot å anvende ordbruk fra næringslivet. Bare en svært liten andel av respondentene oppgir at de har separat utdanning i enten økonomisk-administrative fag (4%) eller innen entreprenørskap og forretningsutvikling (1,5 %). Blant respondentene som har gitt sin vurdering av egen kunstnerisk status, svarer ¾ at de ser på seg selv som kunstner, 10 % at de oppfatter seg som kunstner og entreprenør og 3 % oppgir at de ikke oppfatter seg som kunstner.

1. Innledning

Behovet for oppdatert kunnskap om kunstneres arbeids- og inntektsvilkår er viktig og nyttig for de som har ansvar for kultur- og kunstnerpolitikk. Med ønske om å drive både mest mulig effektiv og rettferdig kunstnerpolitikk, er kunnskap om kunstneres bakgrunn, inntekts- og arbeidsforhold viktig. Dessuten vil kunnskap om kunstneres atferd og deres respons på økonomiske og andre incentiver være til stor nytte ved utforming av politikk på området. Informasjon om kunstneres inntekts-, arbeids- og andre forhold av betydning, vil dessuten være avgjørende for å gjennomføre gode analyser av atferd.

I Norge har det helt tilbake til slutten av 1960-tallet vært gjennomført undersøkelser av kunstneres arbeids- og inntektsforhold. I alt er det gjennomført seks slike, hhv. i 1967-69, 1973, 1980, 1986, 1994 og 2006. De to første er delvis dokumentert i St.meld. nr. 41 (1975-76) og omfattet hhv. visuelle kunstnere (1967-69) og forfattere (1973). Den første landsomfattende undersøkelsen ble gjennomført i 1980 og var basert på en spørreundersøkelse blant medlemmer i 23 kunstnerorganisasjoner, jf. NOU (1981:28). Denne undersøkelsen dannet mønster for senere undersøkelser, spesielt 1993- og 2006-undersøkelsene, jf. hhv. Elstad og Pedersen (1996) og Heian, Løyland og Mangset (2008; 2012). Disse undersøkelsene har vært benyttet bl.a. som grunnlag for å diskutere og utvikle sentrale elementer i den norske kunstnerpolitikken.

Den siste kunstnerundersøkelsen (Heian m.fl. 2008), konkluderte blant annet med at inntektsnivået blant kunstnere er betydelig lavere enn det en finner blant andre yrkesaktive. Videre pekes det på at kunstnerbefolkningen ikke er en ensartet gruppe, og at inntektssituasjonen for kunstnere er svært sammensatt. Det var stor ulikhet i inntekt, både mellom kunstnergruppene og innenfor de enkelte kunstområdene. En viktig endring fra midten av 90-tallet til midten av 2000-tallet var at kvinne-andelen økte i de fleste kunstnergrupper. Det var videre slik at kvinner har gjennomgående lavere kunstnerisk inntekt enn menn. Et annet skille som ble dokumentert var mellom fast ansatte, med relativt gode inntekter, og frilansere/selvstendig næringsdrivende, ofte med svært lave inntekter. Hierarkiet mellom kunstnergrupper med lave og høye gjennomsnitts- og medianinntekter var relativt stabilt: De visuelle kunstnerne og danserne befant seg nå, som før, på bunnen av hierarkiet; skuespillerne og sceneinstruktørene var fortsatt kunstnergrupper med et relativt høyt inntektsnivå. Det ble også dokumentert at kunstnerpolitisk støtte i noen grad bidro til å kompensere for lave kunstneriske inntekter fra markedet, uten at det kunne sies å løse lavinntektsproblemet for kunstnere flest. Andre typer inntekter, enten kunstnerisk tilknyttede eller ikke-kunstneriske inntekter, var viktigere enn kunstnerpolitiske støtteordninger for å kompensere for lave kunstneriske inntekter. Men også når det gjaldt samlede inntekter, befant lavinntektskunstnergruppene seg på bunnen av hierarkiet (Heian m. fl. 2008).

Hovedtrekkene ved kunstneres arbeids- og inntektsforhold som kom fram i denne undersøkelsen, var for øvrig også velkjente fra internasjonale studier (jf. Abbing 2002, Alper og Wassall 2006). En rekke andre, både kvantitative og kvalitative undersøkelser som belyser særtrekk ved kunstnere som yrkesgruppe, viser dessuten tilsvarende tendenser (Abbing 2002, Bourdieu 1996, Elstad og Pedersen 1996, Mangset 2004, Menger 1989, Ringstad 2005, Røyseng m.fl. 2007). For nærmere beskrivelse av kunnskapsstatus når det gjelder kunstneres arbeids- og inntektsforhold, se innledningskapitlet i Heian m.fl. 2008.

1.1 Formålet med undersøkelsen

Kulturdepartementet er i gang med en utredning om kulturpolitikens virkemidler, hvor formålet er å undersøke hvordan kunstnernes muligheter til å leve av kunstnerisk virksomhet kan styrkes.¹ I den forbindelse fikk Telemarksforskning i oppdrag å gjennomføre en undersøkelse av norske kunstneres inntekter. Undersøkelsen vil slik være en del av grunnlagsmaterialet for den eksterne utredningen av kunstnerøkonomien i 2014 som Kulturdepartementet har bestilt. I anbudsinvitasjonen fra utvalget ble formålet med undersøkelsen formulert som følger:

Formålet med undersøkelsen er å framskaffe oppdatert informasjon om kunstnernes inntekts- og næringsgrunnlag, deres bruk av stipendordninger og velferdsordninger samt peke på utfordringer som avdekkes i kartleggingen.

Videre heter det at:

Undersøkelsen bør være sammenlignbar med den som ble utført av Telemarksforskning - Bø med data fra 2006-2007, men nedskalert i forhold til den. Formatet bør kunne danne en mal for jevnlig undersøkelser for å kunne analysere status og virkninger av kunstnerpolitikken framover.

1. Kartleggingen skal omfatte

- a. Kunstnernes kjønn, alder, bosted, språk/minoritetsbakgrunn.
- b. Ulikheter mellom kunstnergruppene.
- c. Variasjon mellom selvstendige yrkesutøvere (frilansere og selvstendig næringsdrivende), kunstnere i faste og midlertidige ansettelsesforhold, skapende og utøvende kunstnere.

2. Som en del av beskrivelsen og analysen skal det gis særskilt informasjon om

- a. Sammensetningen av kunstnernes inntekter og næringsgrunnlag.
- b. Variasjoner med hensikt til inntektsdannelsen (ulike inntektskilders betydning).
- c. Lavinntektsgrupper.
- d. Bruken av trygdeordninger bl.a. sykepengeordningen, fødsels- og adopsjonspengeordningene og dagpengeordningen.
- e. Bruken av de statlige stipendordningene for den kunstneriske virksomheten, særlig arbeidsstipendene og garantiinntektene.

3. Beskrive utviklingen av inntektsforholdene for kunstnere gjennom en sammenlikning med resultatene fra inntektsundersøkelsen i 2006.

4. Gi en sammenlikning av inntektsutvikling mellom kunstnere og andre relevante yrkesgrupper.

1.2 Hovedtema og sentrale begreper

I tråd med formålene som er beskrevet ovenfor, belyser denne rapporten belyser kunstnernes arbeids- og inntektssituasjon med utgangspunkt i sju hovedtema:

---

¹ Jf. pressemelding 21.02.2014, Nr.: 11/4,

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/pressemeldinger/pressemeldinger/2014/kulturdepartementet-igangsetter-utrednin.html?id=751612>

- Kunstnernes bakgrunn
- Kunstnernes arbeidstid
- Kunstnernes inntekter
- Kunstnernes tilknytning til arbeidslivet
- Kunstneres pensjoner og forsikringer
- Kunstnere og entreprenørskap
- Inntektsanalyse
- Endringer i kunstnernes arbeids- og inntektsforhold

Disse temaene er i hovedsak de hovedkapitlene som rapporten fra 2006-undersøkelsen ble inndelt i, med unntak av det vi her har kalt «Kunstnere og entreprenørskap» (Heian m.fl. 2008). Denne foreliggende rapporten følger de samme hovedtemaene som den forrige rapporten. Hva som ligger i disse temaene, er presentert i avsnittene nedenfor.

Beskrivelsen av de tre første punktene i listen over – kunstnernes bakgrunn, arbeidstid og inntekter – presenteres etter en inndeling i fem kategorier av kunstnergrupper, hvor hver kunstnergruppe får hvert sitt kapittel.² Der det er mulig og aktuelt vil vi gjøre sammenlikninger med tidligere undersøkelser, særlig med 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008). I denne rapporten har vi altså valgt å dele kapitlene opp etter en grov inndeling av fem ulike kunstnergrupper, hvor de ulike temaene inngår i hvert kapittel. De fem hovedgruppene er:

- 1) Visuelle kunstnere: Billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer,
- 2) Skribenter: skjønnlitterære forfattere, dramatikere, oversettere, faglitterære forfattere (utvalgte) og kunstkritikere,
- 3) Scenekunstnere: Skuespillere og dukkespillere; sceneinstruktører; scenografer, kostymedesignere og andre teatermedarbeidere; dansere, koreografer og filmkunstnere,
- 4) Musikere og komponister: Musikere/sangere/dirigenter innen klassisk/samtid/jazz, komponister, populærkomponister og musikere/sangere innen populærmusikk, produsenter og
- 5) Designere og interiørarkitekter: Interiørarkitekter, illustratører og ulike designere.

Etter en gjennomgang av de fem ulike kunstnergruppens bakgrunn, arbeidstid og inntekt, følger kapitlene «Kunstnernes tilknytning til arbeidslivet», «Kunstnere og entreprenørskap», «Kunstnerpensjoner og forsikringer», «Inntektsanalyse» og «Endringer i kunstnernes arbeids- og inntektsforhold» hvor alle kunstnergruppene presenteres sammen.³

I avsnittene som følger gis en oversikt over hovedtemaene i rapporten.

---

² I rapporten fra 2006-undersøkelsen ble alle 20 kunstnergruppene presentert sammen. Grunnen til at vi har delt inn rapporten på en annen måte denne gang er for det første at denne inndelingen gjør det enklere for leseren å få oversikt over de enkelte kunstnergruppens arbeids- og inntektsforhold. For det andre blir tabellene enklere å lese når de består av informasjon om mellom to og seks kunstnergrupper i stedet for 20.

³ I tillegg til kunstnergruppene som faller inn under de fem grove kategoriene ramset opp over, presenterer vi også tall for kategorien kalt «Diverse andre kunstnergrupper». Det er respondenter som har krysset av på «annet kunstnerisk yrke», revyforfattere og rollespillere. Av alle som besvarte spørreskjemaet krysset 6 stykker av for revyforfatter som kunstnerisk hovedyrke og bare én som rollespillere, mens 206 krysset av for kategorien «annet kunstnerisk hovedyrke».

1.2.1 Kunstnerens bakgrunn

Kjønn

I mandatet for 2006-undersøkelsen var det satt et særskilt søkelys på kjønn og hva kjønn har å si for kunstnerens levekår. Før det hadde kjønn bare i liten grad stått på den kulturpolitiske dagsordenen (jf. Lorentzen og Stavrum 2007), til forskjell fra likestillingspolitikken som i lengre tid har preget andre politikkområder. En av konklusjonene i 2006-undersøkelsen var at det hadde skjedd en feminisering av kunstnerbefolkningen generelt fra 1993-undersøkelsen. Noen kunstneryrker var dessuten fortsatt typiske kvinneyrker, slik som dansere, interiørarkitekter og kunsthåndverkere. Blant musikere, dramatikere og filmkunstnere var det flest menn. I noen kunstneryrker var kjønnsfordelingen vært jevnere, slik som blant skuespillere og kritikere (Heian m.fl. 2008:87). Det ble dessuten dokumentert at kvinnelige kunstnere jevnt over hadde lavere markedsinntekter enn mannlige (Heian m.fl. 2008:192). I mandatet for den foreliggende undersøkelsen er ikke kjønnsaspektet tydeliggjort på samme måte som i mandatet for 2006-undersøkelsen, bortsett fra at kartleggingen også skulle omfatte kjønn.

Alder

2006-undersøkelsen viste at $\frac{3}{4}$ av de yrkesaktive kunstnerne var mellom 36 og 60 år og at andelen kunstnere i de aldersgruppene så ut til å ha økt siden 1993. Imidlertid var det usikkert om dette skyldtes utvalgsskjevheter eller reell endring i alderssammensetningen. Vi vil presentere tabeller med gjennomsnittsalder og inndeling i ulike aldersgrupper.

Kunstfaglig utdanning og annen utdanning

Kunstnerne er en høyt utdannet yrkesgruppe. I 2006-undersøkelsen viste vi at mer enn tre fjerdedeler hadde en eller annen form for høyere kunstfaglig eller kunstteoretisk utdanning. Til sammenlikning hadde en tredjedel av den yrkesaktive befolkningen for øvrig høyere utdanning (Heian m.fl. 2008:91). Med kunstfaglig utdanning menes her høyere kunstfaglig utdanning på høyskolenivå i Norge eller i utlandet. I oversiktstabellene hvor utdanning inngår, vil vi skille mellom kunstfaglig utdanning, kunstteoretisk utdanning, økonomisk/administrativ/entreprenørskapsutdanning og annen høyere utdanning fra høyskole eller universitet.

Landbakgrunn og samisk bakgrunn

I materialet fra 2006-undersøkelsen er det svært få respondenter med en annen bakgrunn enn norsk. Til sammen var det rundt 2 % med ikke-vestlig bakgrunn som svarte på spørreskjemaet den gang. Størst andel med ikke-vestlig bakgrunn var det blant skuespillerne og billedkunstnerne.

I tabellene som viser oversikt over kunstnerens landbakgrunn har vi delt inn kunstnerne i tre grupper, norsk, europeisk og annen landbakgrunn basert på spørsmål i spørreskjema der respondentene har oppgitt i hvilke land hhv. mor og far er født. Norskfødte med én norsk og en utenlandsk forelder plasseres i kategorien med norsk bakgrunn. Er begge foreldrene født utenfor Norge, plasseres respondentene i hhv. kategoriene for europeisk og annen landbakgrunn, avhengig av hvor mor er født. Denne inndelingen følger SSBs prinsipper for fastsettelse av landbakgrunn.

Vi har også spurt om samisk bakgrunn, og det er personer som har oppgitt at de er oppført i samemantallet. I 2006 var det 70 kunstnere som oppga at de var innført i samemantallet. Det utgjorde oppunder 3 % av alle respondentene.

1.2.2 Arbeid

Yrkesaktivitet

I kapittel 2 vil vi gjøre rede for hvordan kunstnerne i medlemspopulasjonen avgrenses til det vi kaller yrkesaktive kunstnere. Det omfatter altså alle medlemmer i de 30 organisasjonene som har vært yrkesaktive i 2013. Som i 2006-undersøkelsen regner vi også med kunstnerisk aktive medlemmer over 70 år og studenter med kunstnerisk inntekt på mer enn 10 000 kroner i 2013. I kapittel 3 har vi beregnet hvor mange aktive kunstnere som finnes i Norge.

I denne rapporten tar vi utgangspunkt i de 4022 yrkesaktive kunstnerne vi har informasjon om og presentere tall for ulike sider ved yrkesaktiviteten.

I spørreskjemaet har vi bedt kunstnerne om å oppgi omtrent hvor mange timer de arbeidet med hhv. kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid og ikke-kunstnerisk arbeid (jf. definisjon nedenfor). Grunnen til en slik tredeling er at det er ønskelig å synliggjøre at mange kunstnere benytter seg av flere inntektskombinasjoner for å sikre et økonomisk grunnlag for å drive sin kunstneriske aktivitet. I tillegg har vi bedt kunstnerne oppgi omtrent hvor mye tid de bruker til administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet.

En annen grunn til at vi har bedt respondentene skille mellom de ulike typene arbeid, er at vi ønsker å få tak i de som er kunstnerisk yrkesaktive. Grunnlaget for det tallmaterialet som presenteres, er personer som oppgir at de har hatt kunstnerisk arbeid i 2013. Personer som kun har hatt kunstnerisk tilknyttet arbeid, evt. i kombinasjon med ikke-kunstnerisk arbeid, inngår altså ikke tallgrunnlaget.

Når vi presenterer tabeller som viser arbeidstid, vil mange tabeller i tillegg til å presentere gjennomsnitt, også vise verdier for median og standardavvik. I kapittel 0 beskriver vi disse begrepene og gir noen tips om hvordan statistiske mål og egenskaper brukes i tabellene.

Kunstnerisk arbeid

Kunstnerisk arbeid har vi definert som tid brukt til skapende og utøvende kunstnerisk arbeid, herunder den arbeidstid som går med til øving, innstudering, research og lignende. Vi har fått mange henvendelser fra kunstnere som synes det er vanskelig å skulle tallfeste tiden de bruker til kunstnerisk arbeid. Å huske tilbake i tid og å vurdere hvor mange timer som gikk med til det kunstneriske arbeidet, kan være vanskelig. Kunstneryrket er dessuten ofte preget av at man jobber mye i perioder og lite eller ingenting i andre perioder. Det er også relativt vanlig å ikke ha faste arbeidstider, og mange kunstnere synes det kan være vanskelig å skille mellom arbeidstid og fritid. Vi har ikke bedt kunstnerne om å oppgi eksakt timeantall, men heller om å anslå omtrent hvor mye tid som gikk med til kunstnerisk arbeid, så vel som til kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Selv om det kan være vanskelig for den enkelte kunstner å gi gode anslag på dette, mener vi at de tallene vi har fått inn samlet sett gir en god oversikt over den gjennomsnittlige tidsbruken.

Administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet, men som ikke forutsetter kunstnerisk kompetanse, inngår i det vi har definert som kunstnerisk arbeidstid. I spørreskjemaet har vi spesifisert at vi med administrativt arbeid mener regnskap og annet kontorarbeid som kunne vært utført av en person uten kunstnerisk bakgrunn. For å synliggjøre hvor mye denne typen arbeid utgjør, har vi i en egen tabell for hver av kunstnergruppe-kapitlene som viser tid brukt til administrativt arbeid.

I forbindelse med definisjonen av kunstnerisk arbeid og administrativt arbeid er det nødvendig å gjøre oppmerksom på en feil i rapporten fra 2006-undersøkelsen: «Administrativt arbeid som ikke forutsetter kunstnerisk kompetanse inngår ikke i det vi har definert som kunstnerisk arbeidstid», står det på side 108 (Heian m.fl. 2008). Dette er feil – også i 2006-undersøkelsen ble administrativt arbeidstid regnet med i kunstnerisk arbeidstid, slik det gjøres her. Måten vi har definert administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet på, er altså den samme som ble brukt i 2006-undersøkelsen. En forskjell er at selve spørsmålet i spørreskjemaet var utformet på en annen måte i 2006-undersøkelsen enn i 2013-undersøkelsen. Det kan derfor være at enkelte respondenter kan ha misforstått hvordan de skulle fylle ut dette spørsmålet, dvs. at tiden brukt til administrativt arbeid ble trukket fra kunstnerisk arbeidstid. Hvorvidt eller i hvilken grad det har ført til feilføring, har vi liten mulighet til å undersøke, men enkelte feilføringer vil ikke gi særlige statistiske utslag.

Kunstnerisk tilknyttet arbeid

Kunstnerisk tilknyttet arbeid er arbeid som forutsetter en kunstnerisk kompetanse, uten å være direkte kunstnerisk arbeid. Hvor skillet mellom kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid går, kan imidlertid i noen tilfeller være vanskelig å vite. For eksempel kan det å spille i, eller lage en reklamefilm anses å være både kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid, avhengig av blant annet sjanger og den enkeltes individuelle oppfatning. Også innenfor noen av «gråsoneyrkene», slik som kritikere, kan det være noen som mener at det å skrive kunstkritikker er kunst, mens andre, som kanskje er skjønnlitterære forfattere eller billedkunstnere i tillegg, mener at kunstkritikk er å anse som kunstnerisk tilknyttet arbeid. Et annet eksempel er at det kan være uenighet om hvor skillet mellom kunst og ikke-kunst går i grensene mellom billedkunst og grafisk design.

I spørreskjemaet har vi, på grunn av slike ulike oppfatninger, konkretisert hva som i denne sammenhengen menes med kunstnerisk tilknyttet arbeid. Undervisning i kunstoffag, for eksempel i regi av kulturskoler, videregående skoler og høyere utdanning i kunstoffag, er et typisk eksempel på kunstnerisk tilknyttet arbeid. Kunstsakkyndig vurderingsarbeid, for eksempel i forbindelse ut-smykninger og i forbindelse med tildeling av priser, stipendier med mer er et annet eksempel. Til-litsverv i kunstnerorganisasjoner regner vi også som en form for kunstnerisk tilknyttet arbeid. Vi har også åpnet for at respondentene kan svare andre former for kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Ikke-kunstnerisk arbeid er arbeid som verken er rent kunstnerisk, eller som krever noen form for formell eller uformell kunstnerisk utdanning. Med andre ord omfatter det alle arbeidsmarkeder utenfor kunstfeltet, og kunstnerne antas her å konkurrere om de samme arbeidsplassene som arbeidsstyrken for øvrig.

1.2.3 Kunstnerens tilknytning til arbeidsmarkedet

Ansatte, frilansere og selvstendig næringsdrivende

Kunstnere har i større grad enn de fleste andre yrkesgrupper ulike tilknytningsforhold til arbeidslivet. En del, særlig scenekunstnere og orkestermusikere, samt interiørarkitekter er i faste eller midlertidige stillinger. Imidlertid er det nå stadig vanligere at kunstnere som tradisjonelt sett har vært knyttet til institusjoner i faste stillinger, har midlertidige stillinger eller tar oppdrag som frilansere eller selvstendige. Det vanligste blant kunstnere er å organisere yrkesaktiviteten som selvstendig næringsdrivende i en personforetak. Mange er også frilansere, det vi i spørreskjemaet i tråd med definisjonen i Folketrygden betegner som «oppdragstaker, ikke ansatt lønnsinntaker». Det råder en viss forvirring rundt frilansbegrepet – av ulike kunstnergrupper benyttes det både om selvstendig næringsdrivende og etter folketrygdens definisjon av det å være frilanser. En viktig grunn til å kartlegge kunstnerens tilknytningsform til arbeidslivet er at ulike tilknytningsformer gir ulike rettigheter i Folketrygden (se mer om dette nedenfor, under overskriften Pensjon og forsikring).

1.2.4 Kunstnerens inntekter

Kunstneriske inntekter

Undersøkelser av kunstnerens inntekter viser ofte stor spredning og at de er skjevt fordelt mellom kunstnere, jf. Heian et. al (2008). Filer (1986) og Søbye og Nergaard (1989) finner imidlertid noe annet i analyser på bakgrunn av hhv. amerikanske og norske undersøkelser av kunstnerens inntekter. Felles for disse to analysene er imidlertid at de analyserer inntekter og inntektsforskjeller med utgangspunkt i total inntekt – ikke med utgangspunkt i kunstneriske inntekter. Det ble heller ikke presentert medianinntekt, noe som mulig ville gitt et annet bilde (Mangset m.fl. 2010). De to nevnte analysene har blitt kritisert for at de studerer kunstnerens generelle levekår og ikke de vilkår man har for å kunne utøve sitt kunstneriske virke. For å kunne si noe konstruktivt om de kunstneriske vilkårene er det inntektsmulighetene som kunstner som er det sentrale. Vi skal ikke ta stilling til hva som er det riktige her, men vi skal søke å etablere et best mulig tallgrunnlag, både for den kunstneriske inntektssituasjonen og inntektssituasjonen samlet sett. Det mener vi vil være mest nyttig for de som skal utrede og fatte beslutninger om kunstnerpolitikken.

Vi skal skille mellom inntekter fra kunstnerisk arbeid, inntekter fra kunstnerisk tilknyttet arbeid, inntekter fra ikke-kunstnerisk arbeid, kapitalinntekter og overføringer fra offentlige velferdsordninger. De kunstneriske inntektene skal vi imidlertid vie ekstra oppmerksomhet. Vi skal også gjennomføre analyser som dekomponerer de kunstneriske inntektene i (i) markedsinntekter, (ii) statlige stipendinntekter, (iii) andre stipendier, (iv) vederlagsinntekter.

Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

I tillegg til kunstneriske inntekter samler vi også inn opplysninger om kunstnerisk tilknyttede og ikke-kunstneriske inntekter. Kunstnere omtales ofte som mangesyslere, jf. bl.a. Casacuberta og Gandelman (2012) og Bille og Løyland (2014). Det innebærer inntekt fra ulike kilder. Ofte antas i mange tilfeller kunstnerisk tilknyttet aktivitet som noe alle kunstnere ønsker og liker å drive med i

noen grad, i tillegg til sitt ordinære kunstneriske virke. Som allerede beskrevet kan det f.eks. gjelde undervisning eller deltakelse i bedømningskomiteer o.l. Ikke-kunstnerisk virksomhet, derimot, er noe som for de fleste er nødvendig for å skaffe seg et tilstrekkelig levebrød

Definisjoner av ulike inntektsbegreper

Vi benytter også i dette kapitlet inndelingen i 22 kunstnergrupper når vi skal presentere inntekts-tall for norske kunstnere. Denne inndelingen faller langt på vei sammen med den som ble benyttet i 1993- og 2006-undersøkelsene og baserer seg altså på hvilket kunstneriske hovedyrke den enkelte respondent har oppgitt ved besvarelse av spørreskjemaet.

I motsetning til Heian et. al (2008), som hadde flere kilder til informasjon om kunstnernes inntekt, må vi her basere oss på svarene som er gitt i spørreundersøkelsen. Det er en svakhet sammenliknet med 2006-undersøkelsen til Heian et. al (2008), men på den annen side er som nevnt denne undersøkelsen webbasert, med mye større muligheter for at de ulike inntektsstørrelsene vi spør etter framkommer på mest mulig korrekt vis. Inntektsopplysningene som respondentene bes oppgi, skal hentes fra selvangivelsen 2013 og næringsoppgave for 2013. Måten spørsmålene er utformet på, peker tilbake på bestemte poster i disse to offentlige oppgavekildene.

Med den informasjonen vi har tilgang til, er det mulig å fordele kunstnernes inntekter på hhv. inntekter fra kunstnerisk arbeid, inntekter fra kunstnerisk tilknyttet arbeid og inntekter fra ikke-kunstnerisk arbeid. Ser vi nærmere på de kunstneriske inntektene, er disse beregnet på følgende måte:

$$\begin{aligned} \text{(Formel 1) Kunstnerisk inntekt (KI)} &= \text{Lønnsinntekt fra kunstnerisk arbeid} \\ &+ \text{Stipend ført som lønnsinntekt} \\ &+ \text{Utbytte fra kunstnerisk arbeid} \\ &+ \text{Netto næringsinntekt fra kunstnerisk arbeid} \end{aligned}$$

Kunstnernes inntekter blir ikke oppdelt i kunstneriske, kunstnerisk tilknyttede og ikke-kunstneriske inntekter i de offentlige oppgavene. Lønns- og næringsinntekter er imidlertid greit tilgjengelig i rapporteringen til offentlige myndigheter. Elstad og Pedersen (1996) rapporterer varierende kvalitet på inntektsspørsmål fra svarsjemaene. Det gjaldt for dem og det gjelder også her, nemlig at man bør sjekke kvaliteten på svarene før man bruker dem i analysene. Vår erfaring tilsier imidlertid at mulighet for å koble informasjon fra spørreskjema mot registerdata, letter og forbedrer arbeidet med kvalitetssikring av informasjon. Men, som nevnt, kan vi altså ikke benytte slik informasjon her.

Formel 2 viser definisjonen av totale inntekter hvor *utbytte fra kunstnerisk virksomhet* er utbytte fra eierskap i eget aksjeselskap eller annen selskapsform som driver kunstnerisk virksomhet. Kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt er beregnet etter samme prinsipper som kunstnerisk inntekt.

Definisjonen av inntekt fra kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid faller langt på vei sammen med den definisjonen som ble benyttet i 1993- og 2006-undersøkelsene. Det er riktignok noen forskjeller. For det første er det en forskjell siden negative næringsinntekter sensureres til 0 i 1993-undersøkelsen, mens 2006-undersøkelsen lar negative næringsinntekter inngå i

beregningene av inntekt. I denne undersøkelsen benytter vi samme prinsipper som for 2006-undersøkelsen, dvs. at vi aksepterer negative inntekter.

For det andre trekkes stipender ført som næringsinntekt ut av næringsregnskapet i 1993-undersøkelsen og plasseres som lønnsinntekt, mens 2006-undersøkelsen lar dem inngå som næringsinntekt. Vi følger også her opplegget fra 2006-undersøkelsen.

For det fjerde inngår kapitalinntekt ved utbytte fra kunstnerisk virksomhet i 2006-undersøkelsen. Denne var ikke med i 1993-undersøkelsen. Som vi allerede har sett, inngår også utbytte fra kunstnerisk virksomhet i denne undersøkelsen.

$$\begin{aligned} \text{(Formel 2) Totale inntekter} = & \text{Kunstnerisk inntekt} \\ & + \text{Kunstnerisk tilknyttet inntekt} \\ & + \text{Ikke-kunstnerisk inntekt} \\ & + \text{Overføringer} \\ & + \text{Kapitalinntekter - utbytte fra kunstnerisk virksomhet} \end{aligned}$$

der kapitalinntekter er utbytte- og renteinntekter og overføringer er overføringer fra det offentlige, herunder pensjoner, trygder, sykepenger, fødselspenger og dagpenger. Utbytte fra kunstnerisk virksomhet må trekkes fra kapitalinntektene for å unngå dobbelttelling, siden de er ført som inntekter fra kunstnerisk virksomhet.

Inntektsbegrepet i (Formel 2) sammenfaller langt på vei med definisjonen av brutto inntekt i selvangivelsen. Det er imidlertid et viktig unntak, og det gjelder næringsinntekt. Underskudd i næring inngår nemlig ikke i selvangivelsene bruttoinntektsbegrep, men trekkes fra i forbindelse med beregning av «Alminnelig inntekt». Vi har valgt å ta med underskudd i næring som en negativ inntekt fordi dette er utgifter til inntektserverv og således skiller seg fra de øvrige fradragspostene som trekkes fra brutto inntekt ved beregning av alminnelig inntekt. Det betyr at vi i en del tilfeller vil ha kunstnere som var aktive i 2013, men som hadde negative kunstneriske inntekter. I noen tilfeller finner vi også eksempler på kunstnere med negative samlede inntekter. Hvordan dette skal håndteres, kan diskuteres. Selvstendig næringsdrivendes inntekter kan fluktuere i betydelig grad mellom år. I enkelte år kan de være større enn normalt, mens de i andre år kan være mindre enn normalt. I de årene de er lavere enn normalt, vil de i mange tilfeller også være negative. Vårt datamateriale vil sannsynligvis omfatte begge disse kategoriene, og for at vi skal få representative gjennomsnittsinntekter, er det viktig at også de negative inntektene inngår i beregningsgrunnlaget. Dette følger de prinsipper som ble lagt til grunn i 2006-undersøkelsen og avviker fra 1993-undersøkelsen, der negative inntekter ble satt lik null. I gjennomsnitt for gruppen som studeres, fører imidlertid dette til en positiv skjevhet i inntektsmålet. Det er derfor grunn til å videreføre prinsippene fra 2006-undersøkelsen.

Vi vil ikke benytte oss av alminnelig inntekt i analysene. Vi ønsker å unngå å bruke alminnelig inntekt fordi det regnes som et dårligere inntektsbegrep som grunnlag for sammenlikning av inntekt mellom personer enn bruttoinntektsbegrepet. Grunnen er at alminnelig inntekt er bruttoinntekt etter fradrag der bl.a. rentefradrag er en sentral fradragspost. Om man eier eller leier bolig, vil det derfor kunne skape store inntektsforskjeller dersom de som eier bolig har store lån med tilhørende rentefradrag. Vi kan vanskelig se gode grunner for å ta hensyn til slike fradrag før sammenlikning av inntekt mellom kunstnere.

Sammensetning av kunstneriske inntekter

I avsnittene om inntekt ser vi nærmere på sammensetningen av de kunstneriske inntektene, dvs. for det første i hvilke grad ulike kunstnergrupper henter sine kunstneriske inntekter fra markedet eller fra kunstnerpolitiske ordninger som stipender og individuelle vederlagsordninger. Vi skiller mellom tre ulike kilder for markedsinntekt: (i) Salgsinntekter fra private aktører, (ii) salgsinntekter fra offentlige aktører og (iii) lønnsinntekter. Vi skiller altså ikke mellom private og offentlige arbeidsgivere. Når det gjelder stipend og vederlag skiller vi mellom (i) stipend utbetalt som lønn. Det vil i praksis si Garantiinntekt og arbeidsstipend fra Statens kunstnerstipend. (ii) Stipend ført som næringsinntekt, som omfatter de fleste øvrige stipendier, herunder stipend fra kollektive vederlagsordninger, diversestipend fra Statens kunstnerstipend, andre statlige og kommunale stipend og diverse private stipendordninger. (iii) Individuelle vederlagsordninger omfatter pengestrømmer som går direkte fra forvaltere av opphavsrettigheter (for eksempel TONO) til opphavsperson (en komponist for framføring av verk i f.eks. radio). Enkelte vil nok betrakte dette som markedsinntekt, siden tanken bak ordningen er å kompensere for tapte (markeds-)inntekter som følge av at verk fremføres i media eller andre sammenhenger. Vi velger likevel å plassere disse inntektene under den direkte kunstnerpolitikken, siden disse neppe ville hatt effekt samlet inn uten beskyttelse av et fungerende offentlig lovverk.

Denne inndelingen av kunstneriske inntekter har ikke blitt benyttet i tidligere undersøkelser av kunstnernes inntekter. Dette gjør det noe vanskelig å sammenlikne utviklingen. Enkelte av størrelsene i tabellene nedenfor finnes imidlertid i Heian et. al (2008), som gjør det mulig å sammenlikne utviklingen for noen av disse inntekts typene. Det gjelder samlet markedsinntekt og det gjelder stipend- og vederlag. Vi skal komme nærmere tilbake til dette.

Når vi skiller mellom offentlige og private salgsinntekter, så er det respondentens egne vurderinger av hva som er en privat, og hva som er en offentlig kjøper, som legges til grunn. I noen tilfeller er det enkelt, som f.eks. for en billedkunstner selger et objekt utstilt på et galleri til en privatperson. Da er det liten tvil om at det er salg til private. Når en billedkunstner får en jobb med utsmykning av en ny skole, så er det liten tvil om at vi snakker om en offentlig kjøper. Det kan imidlertid være mer vanskelig å plassere salget hos offentlig og privat aktør når en skuespiller gjør et oppdrag for f.eks. Teater Ibsen (offentlig eid aksjeselskap) og Grenland fritheater (privat eid aksjeselskap).⁴ Vi tror imidlertid ikke problemet er så stort at det har avgjørende betydning for tallene som presenteres.

Sammensetningen av de kunstneriske inntektene omfatter altså hvordan de kunstneriske inntektene fordeler seg mellom markedsinntekter, garantiinntekter og arbeidsstipender fra Statens kunstnerstipend, andre stipendier og vederlagsmidler.

Til forskjell fra 2006-undersøkelsen, som både benyttet informasjon fra Statens kunstnerstipend og registerinformasjon, benytter vi kun informasjon fra spørreskjema når vi deler opp de kunstneriske inntektene. På bakgrunn av denne informasjonen dekomponerer vi kunstnerisk inntekt som følger:

---

⁴ For at et organ skal karakteriseres som et offentligrettslig organ, jf. forskrift til L om offentlige anskaffelser § 1-2 (2), må tre vilkår være oppfylt: (i) Organet må være et selvstendig rettssubjekt, (ii) Organet må tjene allmennhetens behov, og ikke være av industriell eller forretningsmessig karakter, og (iii) Organet må være kontrollert av det offentlige.

(Formel 3) Kunstneriske inntekter (KI*) = Salgsinntekt o + Salgsinntekt p + Lønnsinntekt + Stipend ført som lønn + Stipend ført som næringsinntekt + Individuelle vederlag

KI* er samlet kunstnerisk inntekt. At vi kaller denne størrelsen KI* og ikke KI skyldes at kunstnerisk inntekt ikke er identisk definert som ovenfor i (formel 1). Der har vi nemlig trukket fra underskudd i næring. For å unngå negative inntekter har vi ikke gjort det her. Det betyr at inntektsbegrepet som benyttes her, kan betraktes som brutto inntekt fra kunstnerisk arbeid – altså før fradrag i næring. Dette bidrar til en vesentlig økning i næringsinntektene.

Stipend ført som lønn er garantiinntekt, arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre kunstnere. Alle tre er finansiert av Statens kunstnerstipend. Stipend ført som næringsinntekt er andre stipender, herunder:

- Diversestipend fra SKS.
- Stipend eller støtte fra kunstfond eller kunstnerorganisasjonsfond.
- Kommunale og fylkeskommunale stipend.
- Næringslivsstipend.
- Legatstipend fra private eller offentlige stiftelser.

Til slutt har vi V som er individuelle vederlagsmidler fra rettighetshaverorganisasjoner som f.eks. TONO, BONO og GRAMO.

Markedsinntekter og kunstnerpolitikk

Markedsinntektene består altså av lønnsinntekter og salgsinntekter fra kunstnerisk virksomhet. For fast og midlertidig ansatte er lønnsinntektene greit definert, siden det vil være lønn fra den kunst- eller kulturinstitusjon som er arbeidsgiver. Likeledes vil salg av kunstnerisk produksjon fra selvstendig virksomhet utgjøre **markedsinntekt** for en selvstendig næringsdrivende. Disse vil framkomme via overskudd i næring – altså etter fradrag for utgifter. Underskudd i næring er som nevnt, og i motsetning til i kapittel 6, ikke tatt med i beregningene av kunstnerisk inntekt i dette kapitlet. Det vil kunne føre til at inntektene til selvstendig næringsdrivende kunstnere overvurderes sammenliknet med lønnsinntekter.

Grovt sett kan vi skille mellom en direkte og en indirekte kunstnerpolitikk. Den direkte kunstnerpolitikken utgjøres av de mange individuelle ordninger på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå som gir støtte til kunstnere i form av stipender, prosjektmidler og garantiinntekt. Statens Kunstnerstipend (SKS) er sentral her, med garantiinntekter (GI), arbeidsstipender og andre mindre stipender (diversestipend). Men en rekke fond basert på kollektive vederlagsordninger, som forvaltes av bl.a. kunstnerorganisasjonene, er også viktige. Dessuten forvalter fylkeskommunene og kommunene en del midler som kommer kunstnere til gode. Til slutt har vi også de individuelle vederlagsordningene, forvaltet av for eksempel TONO. Dette er jo også i stor grad kunstnerpolitiske virkemidler, selv om mange nok vil hevde at de individuelle midlene ikke er det i vanlig forstand. Vi mener likevel at en del sentrale politiske og institusjonelle forhold er en forutsetning for å kunne implementere et system med vederlagsordninger, og at det derfor er et argument for å betrakte det som en del av kunstnerpolitikken. Det er med andre ord ingen selvfølge at slike system finnes – og at de er effektive. Det er dessuten rimelig å betrakte forvaltere av vederlag som kulturpolitiske aktører, i vid forstand.

Med den indirekte kunstnerpolitikken tenker vi på bevilgninger over statsbudsjett, Kulturrådet og kommunenes budsjetter til kunstneriske prosjekter, kunst- og kulturinstitusjoner og annet som øker etterspørselen etter kulturgoder og således etterspørselen etter kunstnere. Mest typisk her er

scenekunstheltet, som er betydlig subsidiert over statsbudsjett og kommunale budsjetter, og på den måten sikrer en stabil etterspørsel etter scenekunst, spesielt opera, orkestermusikk og teater. For disse kunstnergruppene, som i hovedsak utgjøres av utøvende kunstnere, finnes det arbeidsmarkeder med velfungerende forhandlingsinstitusjoner etablert. Siden en stor andel av finansieringen dekkes av stat og kommuner, vil insiderne i dette arbeidsmarkedet, det vil si de som har et ansettelsesforhold, være sikret en nokså forutsigbar lønn som er lite utsatt for økonomiske konjunkturer. Løyland og Ringstad (2007) viser for eksempel at i snitt kommer ca. 85 % av inntektene til teatrene fra offentlige overføringer.

Et annet eksempel på indirekte kunstnerpolitikk er krav til utsmykning av offentlige bygg, som innebærer at markedet for visuell kunst utvides. Det samme gjelder litteraturområdet der innkjøpsordninger og en særegen momsordning for bokbransjen innebærer vesentlige utvidelser av bokmarkedet, og derfor også arbeidsmarkedet for forfattere.

Jo større grad man er sikret av offentlig etterspørsel, jo mindre usikker blir den økonomiske situasjonen i økonomiske dårlige tider. Det skjer en «sosialisering av risiko» (Menger 1989:141). Kunstnere, som inntektsmessig i større grad er avhengig av etterspørsel fra private aktører, vil på den annen side være utsatt for fluktasjoner i makroøkonomien. I økonomisk dårlige tider er det rimelig å anta at kunstnergrupper som er avhengig av private markeder, også vil bli påvirket av lavkonjunkturer. Dette vil for eksempel gjelde store deler av det visuelle kunstfeltet som gjennom omsetning av kunst er svært avhengig av betalingsvilje og betalingsevne i det private markedet. Denne avhengigheten av det private markedet legitimerer dels også den tradisjonelt skjeve fordelingen av garantiinntekter og arbeidsstipender fra SKS mellom ulike kunstnergrupper. For eksempel har medlemmer i Norske billedkunstnere langt flere GI enn det medlemmer i Skuespillerforbundet har.

2. Metode

2.1 Avgrensning av kunstnerbefolkningen

Når vi skal beskrive kunstnerens arbeids- og inntektsforhold, er det nødvendig å redegjøre for hvilke avgrensninger og definisjoner vi anvender på kunstnerbefolkningen. Definisjonen på en aktiv kunstner som ligger til grunn for undersøkelsen, er den samme som ble brukt i 2006-undersøkelsen, jf. Heian m.fl. (2008) Denne definisjonen er også i tråd med mandatet for dette oppdraget og kan betegnes som en kunstnerpolitisk definisjon. I praksis vil det si kunstnergrupper som har tilgang til, eller i prinsippet kan motta, stipend og garantiinntekter (GI)⁵ fra Statens Kunstnerstipend (SKS). Fordelingen av stipend og GI fastsettes hvert år av Kulturdepartementet, i samråd med Utvalget for statens stipend og garantiinntekt for kunstnere og etter innstilling fra sakkyndige komiteer oppnevnt av kunstnerorganisasjonene (jf. Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere).

Selv om den samme definisjonen av kunstner ligger til grunn i denne undersøkelsen som i 2006-undersøkelsen, er det forskjeller i omfang og metodisk tilnærming. I 2006-undersøkelsen ble kunstnerbefolkningen avgrenset ved hjelp av tre informasjonskilder: 1) Medlemsregistrene til 33 kunstnerorganisasjoner, 2) registeret for tildeling av Statens kunstnerstipend i 2006 og 3) personer registrert under koden for selvstendig kunstnerisk virksomhet i Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF). Utvalget den gangen inkluderte dermed både organiserte og uorganiserte kunstnere. I 1993-undersøkelsen benyttet man bare medlemsregistre for å avgrense kunstnerbefolkningen. I 2014-undersøkelsen er medlemmer av kunstnerorganisasjonene og mottakere av Statens kunstnerstipend (SKS) inkludert. Ikke-organiserte kunstnere registrert i Bedrifts- og foretaksregisteret er av ressursmessige årsaker ikke tatt med.

2.1.1 Utvalg

Denne undersøkelsen skiller seg og fra 2006-undersøkelsen ved at Telemarksforskning gjennomfører undersøkelsen. Statistisk sentralbyrå gjennomførte 2006-undersøkelsen ved utsendelse av spørreskjemaene, og kobling av disse mot offentlige registre SSB har tilgang til og administrerer. I første omgang ble medlemsregistrene fra kunstnerorganisasjonene, som bestod av navn, adresse og fødselsår koblet til Folkeregisteret, slik at adressene som skjemaene kunne sendes til, ble presise. Ved å koble medlemslistene til SSBs registre kunne vi også hente inn en rekke opplysninger om inntekt, lønn, formue, kjønn, alder, bosted mv. Registerdataene omfattet dessuten hele populasjonen som det ble trukket utvalg fra, slik at representativiteten til de som besvarte undersøkelsen i prinsippet kunne evalueres.

I den herværende undersøkelsen har vi altså respondenter fra to kilder: 1) Medlemslister i 30 kunstnerorganisasjoner og 2) tildelingslister fra Statens kunstnerstipend for 2013. I 2006-undersøkelsen var antall kunstnerorganisasjoner som var inkludert, 33. Disse organisasjonene ble den gang valgt ut i samarbeid med Kultur- og kirke departementet og Statens kunstnerstipend. (For

---

⁵ Garantinntektsordningen fases nå ut og er etter 2012 ikke lenger åpen for nye søkere. Personer som allerede mottar garantiinntekt fortsetter å motta dette.

nærmere beskrivelse av begrunnelsen for hvilke grupper som ble inkludert, se Heian m.fl. 2008 s. 40). I hovedsak er de samme organisasjonene som var med da, inkludert nå. Unntaket er Norsk artistforbund, Spillskaperlaget og Norske brukskunstnere. Herfra fikk vi ikke tilsendt medlemslister. Artistforbundet hadde 938 medlemmer i 2006, men en tredjedel av disse var også medlem i andre organisasjoner. En relativt stor andel av disse er derfor sannsynligvis med også i 2014-undersøkelsen. Spillskaperlaget og Norske brukskunstnere er små organisasjoner med lavt medlemstall (hhv. 24 og 60 i 2006).

Noen av kunstnerorganisasjonen som er tatt med i undersøkelsen, har medlemmer som ikke alltid ses på som kunstnere. Interiørarkitekter, grafiske designere, faglitterære forfattere og kunstkritikere er eksempler på slike grupper. Fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO) har vi i samarbeid med NFFO, som i 2006, plukket ut forfattere og oversettere og som er frilansere. Frilanserne utgjør 716 medlemmer av NFFOs om lag 5400 medlemmer. Disse har vi ansett som sammenlignbare med de skjønnlitterære skribentorganisasjonenes medlemmer. De faller derfor innenfor målgruppen for kunstnerundersøkelsen. Hvor stor del av den utvalgte gruppen og hvor stor del av de resterende som faktisk er essayister, biografer osv., og hvor stor andel som er frilansforfattere av mer rendyrket faglitteratur, er imidlertid ikke dokumentert. Det er viktig å understreke at den utskilte gruppen i NFF, som er med i utvalget for undersøkelsen, ikke er representativ i forhold til den totale medlemsmassen i organisasjonen.

Det har ikke kommet til nye kunstnerorganisasjoner siden 2006-undersøkelsen, som er av en slik karakter at de bør inkluderes i utvalget. Men Norsk folkemusikk- og danselag ble i 2009 slått sammen med Landslaget for Spelemenn til Folkorg. Folkorgs om lag 5000 medlemmer består i dag av både kunstnere og andre med interesse for folkemusikk. Vårt utvalg består kun av kunstnerne inkludert pedagoger og utgjør 118 medlemmer.

I følge våre tall ser vi at kunstnerorganisasjonenes registre samt oversikten over SKS-mottakere besto av totalt 27 740 medlemmer. En del av disse var imidlertid ikke registrert med epostadresse. Siden undersøkelsen kun ble distribuert digitalt, valgte vi bort medlemmer som ikke hadde gyldig epostadresse. Dette varierte mellom de ulike organisasjonene. Totalt gjaldt det 2 274 medlemmer og SKS mottakere. Vi har ikke foretatt noen grundig analyse av kjennetegn ved disse, men tilbakemeldinger fra organisasjonene tyder på at eldre medlemmer og medlemmer som i mindre grad er aktive kunstnere er overrepresentert blant disse.

Flere kunstnere er medlem i flere organisasjoner. Den beste måten å få kontroll på dobbeltmedlemskap ville vært gjennom kontroll med fødselsnummer. I 2006-undersøkelsen hadde vi tilgang til fødselsnummer. Dette hadde vi ikke i denne undersøkelsen. Derfor benyttet e-postadressen som den personidentifiserende enheten i arbeidet med å luke ut dobbeltmedlemskap. Totalt fant vi da at 3 599 av medlemmene og SKS-mottakerne var registrert med samme e-postadresse i en eller flere organisasjoner. Etter at disse ble luket ut, satt vi igjen med 21 511 unike e-postadresser som undersøkelsen ble sendt til. Av disse fikk vi automatisk tilbakemelding på at 1 114 adresser var ikke-fungerende. I tillegg var enkelte medlemmer registrert med to eller flere ulike epostadresser i ulike forbund. Disse kunne vi heller ikke identifisere. Basert på en oppfølgingsundersøkelse blant de som ikke besvarte undersøkelsen (Se kapittel 2.3.1), tilsier vår beregning at nær 2% av medlemmene var registrert med flere eposter i ulike forbund. Dette gir et frafall på 408 medlemmer. Dermed satt vi igjen med et bruttoutvalg på 19 988 personer.

Av disse besvarte 4 853 personer undersøkelsen i løpet av de to månedene undersøkelsen var åpen. Dette gir en svarprosent på 24. Av de 4 853 personene som besvarte undersøkelsen, var det også respondenter som falt utenfor vår definisjon av aktive kunstnere. Disse ble plukket ut av materialet. Dette gjaldt 613 personer som oppgav at de ikke var aktive kunstnere i 2013. Det gjaldt

også 164 kunstnere som var under utdanning, og som hadde en inntekt under 10 000 kroner. (Dette ble også gjort i 2006-undersøkelsen). I tillegg ble fire respondenter luket ut på grunn av innrapportering av usannsynlige tall. Vi satt da igjen med 4 022 respondenter som er inkludert i analysene. Videre var det ikke alle respondentene som har svart på alle spørsmål i spørreskjemaet. I beskrivelsene av inntekt, som er hovedfokus her, satt vi igjen med et utvalg bestående av 1944 respondenter. Det er disse som danner utgangspunkt for inntektsanalysene.

Tabell 2-1: Utvalgsberegning.

Utvalg	Antall
Totalt antall medlemmer	27740
Av disse uten epost	2630
Totalt antall medlemmer med epost	25110
Doble epostadresser	3599
Totalt unike epostadresser	21511
Ikke fungerende epostadresser	1114
Like respondenter med flere epostadresser	408
Brutto utvalg	19988
Ikke svar	15135
Svar	4853
Kun svar på de første spørsmålene	299
Ikke aktiv kunstner i 2013	364
Vask	4
Under utdanning m/inntekt under 10.000,-	164
Utvalg for analyse	4022
Informanter uten inntektsdata	2078
Utvalg for analyse av inntekt	1944

I tabell 2-2 presenterer vi de samme tallene fordelt på medlemsorganisasjonene og Statens kunstnerstipend. Summene i tabellen finner man igjen i tabell 2-1. For å komme fram til svarprosent for de ulike organisasjonene måtte vi fjerne dobbeltmedlemskap. En rekke kunstnere er medlem av flere organisasjoner, hvilket medfører at flere kunstnere er registrert med flere medlemskap. I enkelte tilfeller opererer man med hovedmedlemskap og sidemedlemskap, men i de fleste tilfeller er ikke ett medlemskap noe «viktigere» enn et annet. Dette gir oss en utfordring i forhold til hvilken organisasjon vi skal knytte respondenten til. Dette har vi løst ved konsekvent å plassere dobbeltmedlemmer i den av organisasjonene de er medlem av som har færrest medlemmer. Bakgrunnen for denne omplasseringen er et ønske om i størst mulig grad å dekke bredden i det norske kunstnerlivet. Hvis for eksempel alle medlemmer i Norsk tonekunstnersamfund og Norsk jazzforum også hadde vært medlemmer i MFO, så ville ikke disse to organisasjonene være representert i undersøkelsen dersom vi hadde latt dem være representert i undersøkelsen som MFO-medlemmer. Omplasseringen innebærer således at vi lar personer som er medlem av både MFO og Norsk jazzforum, være representert som medlem av Norsk jazzforum for at utvalget skal bli størst mulig for denne organisasjonen.

Som vi har vært inne på, varierer svarprosenten i undersøkelsen mellom organisasjonene. Høyest er den blant komponister, forfattere og billedkunstorganisasjonene, lavest blant populærmusikerne. Vi ser videre at svarprosenten er lav blant organisasjoner hvor deler av medlemsmassen ikke oppfatter seg selv som kunstnere.

Tabell 2-2: Medlemskap i kunstnerorganisasjonene som deltar i undersøkelsen. Medlemmer registrert med epostadresse, unike medlemmer med epostadresse, antallet fungerende epostadresser, antall svar og svarprosent.

Organisasjon	Antall medlemmer	Medlemmer med epost	Unike eposter	Fungerende	Svar	Svarprosent
Norsk Komponistforening	187	173	170	158	75	47,5
UKS	532	381	343	319	145	45,5
Norske barne- og ungdomsbokforfattere	299	275	251	233	102	43,7
Norsk oversetterforening	284	283	281	261	110	42,1
Den Norske Forfatterforeningen (DnF)	592	508	351	326	127	38,9
Norske Scenografer	134	134	132	123	47	38,3
Norske billedkunstnere (NBK)	2755	1901	1368	1271	473	37,2
Norske kunsthåndverkere (NK)	838	782	766	712	262	36,8
nyMusikk	407	396	325	302	107	35,4
Norske Dramatikeres Forbund	316	299	207	192	67	34,8
Folkorg	118	118	118	110	37	33,7
Forbundet Frie Fotografer	375	352	345	321	106	33,1
Norsk Sceneinstruktørforening	189	173	168	156	51	32,7
Norske Filmregissører	166	166	165	153	48	31,3
Norsk Revyforfatterforening	50	45	45	42	13	31,1
Norsk Kritikerlag	362	340	312	290	87	30,0
Norsk Jazzforum	630	608	570	530	155	29,3
Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA)	806	801	642	597	174	29,2
Norske Dansekunstnere	837	813	803	746	209	28,0
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO)	716	689	578	537	149	27,7
Husflidshåndverkerne	129	121	121	112	31	27,6
Samiske kunstnerforbund (SDS)	128	57	57	53	14	26,4
Norsk Skuespillerforbund	1198	1153	1085	1008	264	26,2
Musikernes fellesorganisasjon (MFO)	7807	6906	6081	5651	1123	19,9
Norsk Tonekunstnersamfund	163	148	148	138	26	18,9
Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening (NIL)	498	489	489	454	85	18,7
Norsk Filmkritikerlag	98	98	98	91	16	17,6
Norsk Filmforbund	1019	1010	977	908	153	16,9
Grafil	1286	1281	1252	1163	195	16,8
Gramart	3344	3172	2806	2607	261	10,0
Statens kunstnerstipend	1477	1438	457	425	127	29,9
Ikke medlem				0	14	-
Totalsum	27740	25110	21511	19988	4853	24,3

2.2 Spørreundersøkelse

For første gang har undersøkelsen av kunstneres inntekter blitt gjennomført ved bruk av digitalt spørreskjema. Utformingen av spørreskjemaet tok utgangspunkt i spørreskjemaet for 2006-undersøkelsen. Dette ble gjennomgått med kritisk blikk og forsøkt forenklet der dette ikke gikk på bekostning av datainnsamlingen. Spørreundersøkelsen var detaljert og inneholdt en rekke spørsmål. Tematisk var den inndelt i utdanning, tidsbruk, inntekter, forsikring og trygdeordninger, holdninger til kunstneryrket samt demografi. I de fleste delene av undersøkelsen ba vi respondentene gi svar basert på egne vurderinger. Dette gjaldt blant annet for tidsbruk. Her ba vi den enkelte anslå hvor mye tid vedkommende brukte på kunstnerisk arbeid, kunstnerisk tilknyttet arbeid samt ikke-kunstnerisk arbeid. Slike anslag kan gi ulike utslag basert på den enkelte kunstners vurdering. Hva man inkluderer som arbeidstid, varierer. Personlige henvendelser til oss under undersøkelsen kan tyde på at ulike respondenter la ulike vurderinger til grunn i svarene de ga. Inntektsdelen av undersøkelsen baserte seg derimot på tall fra selvangivelse og næringsoppgave. Her ba vi

respondentene referere særskilte poster i både selvangivelse og næringsoppgave. De fleste svarene som kom inn inneholder summer på kronenivå. Vi tolker dette som at respondentene i slike tilfeller har oppgitt eksakte, og dermed korrekte summer for inntekt.

Den digitale løsningen åpnet for en rekke forenklinger. Undersøkelsen ble også utvidet med noen tilleggsspørsmål i tett dialog med referansegruppa. Underveis i undersøkelsen hadde vi også anledning til å oppklare utydeligheter.

På tross av denne forenklingen fikk vi likevel mange tilbakemeldinger på at undersøkelsen var vanskelig å svare på og at svaralternativene la begrensninger på respondentenes forsøk på å beskrive sin kunstneriske hverdag. Slike tilbakemeldinger fra respondentene har gitt oss nyttig kunnskap om hvordan dette kan forbedres.

Da spørreundersøkelsen var avsluttet, sendte vi ut en ny undersøkelse for å undersøke årsaken til at respondenter ikke hadde svart på den første undersøkelsen. Denne ble sendt ut til 15135 respondenter som ikke besvarte den første undersøkelsen. 1931 personer besvarte den andre undersøkelsen. 32 % disse svarte at de ikke hadde tid til å svare, 26% svarte at de ikke var yrkesaktive kunstnere, 10 % mente at undersøkelsen var for komplisert, 7 % ønsket ikke svare, mens 23 % hadde andre svar.

Spørreundersøkelsen er meldt og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og har fulgt deres retningslinjer for datainnsamling og personvern.

2.3 Litt om utvalgsskjevheter

I undersøkelsen av kunstnernes inntekter for 2006 ble det gjennomført analyser av utvalgsskjevheter. Spesielt viktig er slike analyser når vi studerer inntektstall. Analysen i 2006, (Heian m.fl. 2008), baserte seg på registertall for alminnelig inntekt. Alminnelig inntekt etter kunstnerorganisasjon ble sammenliknet mellom populasjon og nettoutvalg. Her ble det gjort noen interessante funn som ble benyttet til å korrigere de kunstneriske inntektene. Med andre ord ble utvalgsskjevhetene funnet for alminnelig inntekt benyttet til å korrigere kunstnerisk inntekt. Dette bygger på en antakelse om at skjevheten er den samme for begge inntektsbegreper.

I den foreliggende undersøkelsen har vi ikke mulighet til å gjennomføre en tilsvarende analyse av utvalgsskjevhet fordi vi ikke har tilgang til koblete registerdata. Vi vil imidlertid referere til 2006-undersøkelsen i diskusjonen av resultater vi finner i denne undersøkelsen. Men vi kan selvsagt ikke ta for gitt at den samme utvalgsskjevheten som gjorde seg gjeldende i 2006-undersøkelsen, gjør seg gjeldende også i denne undersøkelsen.

2.3.1 Utvalgets representativitet

Antallet respondenter i undersøkelsen er høyere enn antallet respondenter i 2006-undersøkelsen. Dette skyldes at vi denne gangen valgte å gjennomføre undersøkelsen elektronisk, slik at vi kunne sende den til hele populasjonen på nesten 20 000. Selv om vi fikk inn flere svar i denne undersøkelsen er svarprosenten (23 %) er lavere enn i 2006-undersøkelsen (40 %). Videre ser vi også at antallet og andelen som besvarte inntektsspørsmålene er lavere enn i 2006. Dette bidrar også til å skape usikkerhet om representativiteten til undersøkelsen.

En måte å få en oversikt over representativitet på er å sammenligne egenskaper ved populasjonen med egenskaper ved de som har besvart undersøkelsen. I tabell 2-3 har vi sammenlignet kjønn og alder med svarene fra frafallsundersøkelsen, mens bosted er sammenlignet med hele populasjonen. Vi ser at kjønns- og aldersfordelingen er tilnærmet identisk mellom utvalget og frafallsundersøkelsen. (Det er viktig å påpeke at selvseleksjonen også vil gjelde for frafallsundersøkelsen). Den geografiske fordelingen skiller seg derimot ut. Når vi sammenligner bosted for kunstnerne for hele populasjonen med oppgitt bosted blant respondentene finner vi at kunstnere bosatt i Oslo i lavere grad har besvart undersøkelsen enn kunstnere bosatt i andre deler av landet. Årsaken til dette vet vi ikke, men noen mulige hypoteser kan framsettes. En årsak *kan* være at kunstnere bosatt i periferien i lavere grad er profesjonelle heltidskunstnere og at de dermed har mer tid til overs enn kunstnere bosatt i sentrum. En av tilbakemeldingene fra den oppfølgende frafallsundersøkelsen var at for liten tid var en viktig årsak til at respondenter unnlot å besvare undersøkelsen. En annen årsak kan være at kunstnere i sentrum opplever at de har flere kanaler der de kan uttrykke sin tilfredshet eller utilfredshet med kunstnerpolitikken, og at de dermed i mindre grad anser denne undersøkelsen som en relevant kanal. Motsatt kan kunstnere i periferien, som sitter lenger unna «makta», oppleve denne undersøkelsen som en av få kanaler der deres stemme kan bli hørt.

Tabell 2-3: Egenskaper ved utvalget og egenskaper ved populasjonen.

	Utvalg for analyse (n=4022)	Utvalg for analyse av inntekt (n=2004)	Frafallundersøkelsen	Populasjonen
Kvinneandel	48 %	53 %	49 %	
Snittalder	46	46	47	
Andel bosatt i Oslo og Akershus	30 %	30 %		57 %

Dersom vi studerer de ulike kunstnergruppene, finner vi at fordelingen av respondenter ikke avviker så mye fra fordelingen i den totale populasjonen. Billedkunstnere, kunsthåndverkere, forfattere og skuespillere er noe overrepresentert i undersøkelsen, mens musikere, særlige innenfor den populærmusikalske sjangeren er underrepresentert. Dette er likevel den største kunstnergruppen med et estimert antall på nesten 7 000 kunstnere. Vi har derfor et stort antall respondenter i denne kategorien.

Tabell 2-4: Andelen kunstnere i de ulike kunstnergruppene i populasjonen, svarandel blant respondentene samt under- og overrepresentativitet i prosentpoeng.

Kunstnergruppe	Andel populasjon	Andel respondenter	Over/ underrepresentasjon i pp
Kunsthåndverkere	3,0	5,4	2,4
Skjønnlitterære forfattere	4,1	6,2	2,1
Skuespillere/dukkespillere	4,7	6,5	1,8
Billedkunstnere	16,4	18,0	1,7
Oversettere	1,0	1,9	0,9
Komponister	1,5	2,2	0,7
Dansere	2,1	2,7	0,6
Kunstneriske fotografer	1,8	2,2	0,4
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	0,8	1,2	0,4
Koreografer	1,1	1,2	0,2
Sceneinstruktører	1,3	1,5	0,2
Dramatikere	1,1	1,3	0,1
Faglitterære forfattere og oversettere	3,2	3,3	0,1
Kunstkritikere	0,8	0,9	0,1
Interiørarkitekter	1,4	1,3	-0,1
Filmkunstnere	3,7	3,6	-0,2
Designere og illustratører	4,5	4,2	-0,3
Musiker, produsent	2,9	1,9	-1,0
Populærkomponister	2,8	1,8	-1,0
Diverse andre kunstnergrupper	5,4	3,6	-1,8
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	22,1	19,3	-2,8
Musikere/sangere, populærmusikk	14,1	9,7	-4,4
Total	n=27740 (100%)	n=4022 (100%)	

Hvordan skal vi så vurdere representativiteten i denne undersøkelsen? I hvilken grad gjenspeiler våre beskrivelser de faktiske forholdene blant norske kunstnere? Sammenlignet med 2006 undersøkelsen er representativiteten i denne undersøkelsen noe mer usikker. Dette skyldes at svarprosenten var høyere den gangen, men først og fremst at vi kunne korrigere inntektsdataene for utvalgsskjevhet. Vi vil likevel hevde at representativiteten også denne gangen er brukbar på de høyeste aggregeringsnivåene. Et høyt antall respondenter og detaljerte innhenting av inntektsdata har begrenset mulige feilkilder. Vi finner videre at respondentenes alders- og kjønnsfordeling er svært lik mellom inntektsundersøkelsen og frafallsundersøkelsen. Undersøkelsen dekker også alle kunstnergrupper på en tilfredsstillende måte, selv om enkelte grupper er bedre representert enn andre. Den geografiske representativiteten tyder imidlertid på en viss skjevhet. Kunstnere utenfor Oslo og Akershus er noe overrepresentert. Inntektsforskjellene varierer dog ikke så mye ut ifra bosted. Kunstnere i Oslo og Akershus har en kunstnerisk inntekt som er om lag 5 % høyere enn i resten av landet. Dette skulle i så fall tilsi at våre inntektstall kan være noe svakere enn den faktiske situasjonen gitt at de fra Oslo og Akershus som har svart, er representative for sin region.

2.4 Litt om noen statistiske begreper

De følgende avsnitt vil inneholde mange tabeller der ulike inntektsbegrep for ulike kunstnergrupper presenteres som gjennomsnitt med tilhørende statistiske egenskaper. Det samme gjelder for øvrig i presentasjonen av arbeidstid. Vi skal i det følgende gi leseren noen tips om de statistiske mål og egenskaper som benyttes i tabellene. Det vil kunne hjelpe til å forstå de fortolkninger av materialet som gjøres.

Standardavvik måler spredningen rundt et beregnet gjennomsnitt for den inntektsstørrelsen vi studerer. Det kan for eksempel være total kunstnerisk inntekt, samlet inntekt og lignende. Jo høyere

verdi vi har på standardavviket, jo mer spredning er det rundt gjennomsnittet. I sin tur betyr det større usikkerhet rundt anslaget på gjennomsnittsverdien.

Det er imidlertid noen tilleggsmomenter som bør nevnes. For det første er standardavvik avhengig av skalaen. Det betyr at størrelsen på standardavviket som oftest øker med størrelsen på den tilhørende gjennomsnittsverdien, men det er ikke nødvendigvis mer spredning rundt gjennomsnittstall med stor tallverdi enn et lite. Dersom vi for eksempel har et gjennomsnitt på 5 og standardavvik på 15, så er det mer spredning rundt dette gjennomsnittet enn rundt et gjennomsnitt på 500 med et standardavvik på 1000. Men i begge tilfeller er standardavviket høyt. Liten spredning rundt et gjennomsnitt kan vi, som en tommelfingerregel, si vi har når standardavviket er halvparten så stort som gjennomsnittet, eller mindre. Stor spredning i materialet betyr at anslagene på gjennomsnittsverdien er mer usikre enn når spredningen er liten. En nyttig huskeregel kan derfor være at man alltid ser standardavviket i sammenheng med det tilhørende gjennomsnittet når man skal vurdere spredningen i ulike variabler.

Medianverdien (50 prosentilen) i en inntektsfordeling er inntekten til personen midt i fordelingen mellom laveste og høyeste registrerte inntekt. Dersom det er 100 personer i utvalget, vil medianinntekten tilsvare inntekten til person nr. 50 når personene i utvalget er sortert fra laveste til høyeste inntekt. I de tilfeller medianen og gjennomsnittsverdien er sammenfallende, har vi en symmetrisk inntektsfordeling (klokkeformet inntektsfordeling). Det betyr at den mengden personer i utvalget som har høyere inntekt enn gjennomsnittet er like stor som den mengden som har lavere.

Når derimot medianen avviker fra gjennomsnittet, er inntektsfordelingen skjev. Som vi skal se, vil inntektsfordelingen i mange tilfeller være skjev. Skjev inntektsfordeling er et vanlig fenomen. Spesielt er inntektsfordelinger som er skjeve mot null (venstre) påvist i mange undersøkelser av kunstneres inntekter, jf. for eksempel Elstad og Røsvik Pedersen (1996) og Heian et. al (2008). Det skyldes at noen få tjener mye og dermed trekker gjennomsnittsverdien oppover, mens de langt fleste tjener mindre enn gjennomsnittsinntekten. Vi får da at inntekten til medianpersonen ligger lavere enn gjennomsnittsinntekten. Jo lavere medianinntekten er i forhold til gjennomsnittsinntekten, desto skjevere er inntektsfordelingen. Ved slike skjeve fordelinger er ofte medianinntektene et bedre mål på inntekten i en gruppe enn gjennomsnittsinntekten, fordi den uttrykker inntekten til den typiske personen (kunstneren) i gruppen. Skjeve inntektsfordelinger forsterkes dersom det eksisterer såkalte superstjerneeffekter i den gruppen som studeres, jf. Rosen (1981). Kort fortalt handler slike superstjerneeffekter om at noen få kunstnere får rettet den meste av etterspørselen mot seg i et marked for f.eks. kunst. Da vil også det meste av inntektene tilflytte disse få superstjernene. En kunstnergruppe preget av superstjerner, vil typisk ha en meget skjev inntektsfordeling der noen få med svært høye inntekter trekker gjennomsnittsinntekten oppover.

Inntektsfordelingen kan også være skjev mot høyre, dvs. når noen få tjener svært lite og trekker gjennomsnittsinntekten mot 0. Da vil typisk inntekten til medianpersonen være høyere enn gjennomsnittseffekten. Dette forekommer også i noen grad, jf. Elstad og Pedersen (1996), men som oftest er det ikke så store utslag, og heller ikke like kunstnerpolitisk interessant som når inntektsfordelingen er skjev mot venstre.

For å gi et inntrykk av skjevheten i inntektsfordelingen vil vi i noen av tabellene som presenteres, oppgi medianverdi i fordelingen. I tillegg til å presentere median, vil vi i enkelte tilfeller også presentere inntekt i 25- og 75-prosentilen. Inntekten til *25-prosentilen* er inntekten til den personen som tjener best blant de 25 % i utvalget som tjener dårligst. Dersom det er 100 personer i utvalget, vil inntekten i 25-prosentilen tilsvare inntekten til person nr. 25 når personene er sortert fra laveste til høyeste inntekt. Inntekten til *75-prosentilen* er inntekten til den personen som tjener dårligst blant de 25 % i utvalget som tjener best. Dersom det er 100 personer i utvalget, vil inn-

tekten i 75-prosenttilen tilsvare inntekten til person nr. 75 når personene er sortert fra laveste til høyeste inntekt.

Yrker med skjeve inntektsfordelinger forbindes ofte med større økonomisk risiko. Velger man yrker med skjeve inntektsfordelinger, er det en liten sjanse for å oppnå svært høye inntekter, men risikoen for at en mislykkes (inntektsmessig) er betydelig større. Økonomer har funnet at folk vanligvis har aversjon mot økonomisk risiko, og derfor, som oftest, vil søke seg til yrker med jevnere inntektsfordeling, men også med mindre sjanse til høye inntekter.

Vi har ovenfor diskutert hvorfor skjevheter i inntektsfordelingen er av interesse å studere i sammenheng med kunstneres inntektssituasjon. Dersom inntektsfordelingen ikke er skjev, dvs. at den er symmetrisk rundt gjennomsnittsverdien, betyr imidlertid ikke det at alle i utvalget/populasjonen har den samme inntekten. Inntektene vil likevel være ulikt fordelt mellom personer, med den delen av befolkningen som tjener lite, vil være like stor som den delen som tjener mye. Heian et. al (2008) viser hvordan inntektene er fordelt mellom personer i utvalget ved bruk av såkalte Lorentzdiagram (s.241-245).

2.5 Framtidige kunstnerundersøkelser

I mandatet fra Kulturdepartementet heter det at undersøkelsen skal være en mal for senere undersøkelser av kunstneres inntekter. Telemarksforskning har nå erfaring med to slike undersøkelser, av ulikt omfang. I forberedelsene av og underveis i arbeidet med denne undersøkelsen, har det ikke vært mulig å komme fram til en standard for hvordan slike undersøkelser kan gjennomføres i framtida. Vi har likevel noen erfaringer som vi mener er viktig å bringe videre.

Som beskrevet, er den foreliggende undersøkelsen basert på 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008), som igjen i stor grad er basert på 1993-undersøkelsen (Elstad og Røsvik Pedersen 1996). Vi mener det vil være riktig å basere også framtidige kunstnerundersøkelser på disse tre undersøkelsene, blant annet fordi det gjør det mulig å analysere endringer i kunstneres levekår over tid.

Det gjelder for det første avgrensningen av kunstnerbefolkningen. I 1993-undersøkelsen ble kunstnerbefolkningen avgrenset ut fra kunstnerorganisasjonenes medlemslister. Hvilke kunstnerorganisasjoner som har vært inkludert har vært basert på en kulturpolitisk definisjon, det vil si kunstnergrupper som har tilgang til, eller i prinsippet kna motta stipend og garantiinntekter fra Statens kunstnerstipend. I 2006- og 2013-undersøkelsen tok vi i tillegg utgangspunkt i tildelingslister fra Statens kunstnerstipend (SKS) for hhv. 2006 og 2013. I 2006 inkluderte vi i tillegg personer registrert under koden for selvstendig kunstnerisk virksomhet i Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF). Å ta utgangspunkt i medlemskap og mottakere av Statens kunstnerstipend er en god og treffsikker måte å avgrense kunstnerbefolkningen på. En liten andel av mottakere fra SKS er ikke organisert i noen kunstnerorganisasjon. Dette gir dermed tilgang til noen uorganiserte kunstnere. Bedrifts- og foretaksregisteret er ikke like treffsikkert, og en innvending mot å bruke dette registeret er at kunstnere defineres for vidt, sammenliknet med opptakskravene i ulike kunstnerorganisasjoner eller tildeling av stipend fra Statens kunstnerstipend.

Samtidig som det er verdifullt å sikre sammenlikningsgrunnlaget mellom kunstnerundersøkelsene over tid, er det altså også ønskelig å vurdere en ny standard for effektiv og god gjennomføring av framtidige undersøkelser, fortrinnsvis gjennom økt bruk av informasjon fra offentlige registre. I internasjonal sammenheng er Norge i en særstilling når det gjelder de samlingene av offentlige registre som vi har ved Statistisk sentralbyrå. På mange sentrale samfunnsområder øker tilgangen

til administrativ registerinformasjon, dvs. informasjon på individnivå, som er tilrettelagt nettopp for analyseformål på bakgrunn av informasjon fra offentlige administrative registre.

I gjennomføringen av 2006-undersøkelsen, som var betydelig mer omfattende enn den foreliggende undersøkelsen, inngikk vi samarbeid med Statistisk sentralbyrå (SSB). Det ga mulighet til å koble medlemsregistrene fra kunstnerorganisasjonene, som besto av navn, adresse og fødselsår til Folkeregisteret, slik at adressene som skjemaene kunne sendes til, ble presise. SSB sto både for kobling til Folkeregisteret, trykking og utsendelse av spørreskjemaene. I tillegg koblet SSB spørreskjemadataene til en rekke av SSBs egne registre, slik at vi fikk tilgang til en rekke opplysninger for hele kunstnerpopulasjonen om inntekt, lønn, formue, kjønn, alder, bosted mv. Med andre ord hadde vi ikke bare registeropplysninger om de som svarte på spørreskjemaet, men også om de som ikke ble trukket ut til å motta spørreundersøkelsen i tillegg til dem som ikke svarte. Siden registerdataene omfattet hele populasjonen som det ble trukket utvalg fra, fikk vi også mulighet til å vurdere representativiteten til de som besvarte undersøkelsen ut fra en rekke bakgrunnsvariabler. Denne måten å gjennomføre undersøkelsen på er imidlertid både kostbar og tidkrevende.

Også i 2013-undersøkelsen var det ønskelig å benytte registerdata fra SSB, i tillegg til spørreskjemadata. Men siden denne undersøkelsen var mindre omfattende ville det ikke være aktuelt å koble spørreskjemadata direkte til registrene. Det ble isteden vurdert å gjennomføre en egen registerundersøkelse som potensielt kunne gitt et bredt informasjonsgrunnlag om kunstnerens bakgrunn, arbeid og inntekter. Et viktig formål med det ville nettopp være å vurdere de ulike kildenes egnethet til å etablere en standard for gjennomføring av framtidige undersøkelser, med mindre ressursbruk, men god kvalitet på informasjonen som ble samlet inn. Grunnen til at registerundersøkelsen likevel ikke ble gjennomført, var at det ikke lot seg gjøre innenfor tidsfristen det her var lagt opp til.

Oppsummert vil vi si at vår erfaring er at å benytte en kombinasjon av data fra spørreskjemaundersøkelse og offentlige registre, fortrinnsvis gjennom en kobling mellom respondenter og registerinformasjon på individnivå, slik det ble gjort i 2006-undersøkelsen, gir god og nyansert kunnskap om kunstnerens inntektsforhold. Å koble disse to datakildene er dessuten viktig for å kontrollere for skjevheter i utvalget. Spørreskjemaundersøkelser er imidlertid ressurskrevende, både for den som gjennomfører dem og for de som besvarer dem. Det er dessuten viktig å etablere tillitt hos kunstnerne og deres organisasjoner, slik at de for det første kan gi nyttige innspill til utarbeidelsen av undersøkelsen og komme med innspill underveis i arbeidet. For det andre kan det bidra til at kunstnerne ser det som viktig å besvare undersøkelsen. Arbeidet med å forankre undersøkelsen hos de det gjelder er erfaringsvis viktig, men tidkrevende.

Det kan tenkes at utvidet bruk av registerdata i framtidige kunstnerundersøkelser vil gi mulighet til å nedskalere omfanget av en spørreundersøkelse, ved å gjøre den mer målrettet både når det gjelder utvalg og type spørsmål. Men som nevnt er det også tidkrevende og kostbart å få tilgang til registerdata. En viktig erkjennelse er da at for å få oppdatert kunnskap for de som har ansvar for kultur- og kunstnerpolitikken, må det settes av tilstrekkelig tid og ressurser.

3. Anslag på antall kunstnere

I 2006-undersøkelsen ble det foretatt en grundig beregning av antallet kunstnere i Norge basert på data fra medlemsregistrene samt bedrifts- og foretaksregistret (BoF).⁶ Vi kom da fram til et anslag på om lag 19 000 *aktive* kunstnere. 14 200 av disse ble identifisert gjennom medlemslistene til de 33 kunstnerorganisasjonene som den gang utgjorde utvalget, mens 4 850 aktive kunstnere ble beregnet fra BoF. Vi forsøkte også å beregne veksten i kunstnerbefolkningen fra 1993-undersøkelsen fram til 2006. Vi fant da en genuin vekst på 31 %.

I 2006 benyttet vi to ulike metoder for å beregne antallet kunstnere. Den enkleste metoden var en beregning basert på veksten i antallet medlemmer i kunstnerorganisasjonene. Når vi beregnet veksten i antall aktive kunstnere fra 1993 til 2006 basert på veksten i antall medlemskap, kom vi fram til en vekst på om lag 38 % for perioden.

En mer avansert metode ble også benyttet for å regne ut antall aktive kunstnere. I denne metoden benyttet vi informasjonen vi hentet inn gjennom spørreundersøkelsen for å beregnet antallet. Denne metoden ga anslaget vi innledet med, altså 19 000 aktive kunstnere, en genuin vekst på 31 % siden 1993. De to metodene ga altså et noenlunde samsvarende svar, som resulterte i at vi den gangen anslo at den samlede genuine veksten i antallet kunstnere var et sted mellom 30 – 40 %.

Vi skal også her benytte begge metodene for å anslå antall kunstnere og veksten i antall kunstnere. Vi begynner med den enkleste metoden. Vi tar da utgangspunkt i medlemstall fra 2006 og sammenligner disse med medlemstall for 2014 for hver enkelt organisasjon tabell 3-1. De fleste organisasjonene har hatt en økning, Forbundet Frie Fotografer har eksempelvis opplevd en dobling i medlemstall. Når vi skal beregne endring i aktive medlemmer fra 2006 til 2014, holder vi noen organisasjoner utenfor. Organisasjonene vi ikke har fått medlemstall fra, inkluderes ikke, det samme gjelder Folkorg, hvor endringen i organisasjonsmodellen kan ha påvirket medlemstallet. Videre velger vi også å holde Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening utenfor. Antall medlemmer disse har plukket ut til å delta i undersøkelsen (se kapittel 2.1.1) har økt markant siden 2006, noe som kan skyldes endrede vilkår for utvelgelsen. Dette betyr imidlertid ikke at vi ikke inkluderer disse organisasjonene. Vi utelater kun den genuine økningen i medlemstall disse organisasjonene står for når vi beregner det totale antallet aktive medlemmer. I tabell 3-1 er et felt der medlemstall er ukjent, blanke. Medlemstall som er usikkert, og som derfor ikke er inkludert i beregningen, er markert med stjerne.

Når vi anvender denne modellen, kommer vi fram til en vekst i antall kunstnere på 20,2 %. Dermed som vi legger denne veksten til grunn blant de aktive kunstnerne, kommer vi fram til et anslag på 17 121 aktive, organiserte kunstnere i 2014.

---

⁶ BoF tilsvarer det i som i dag heter Virksomhets- og foretaksregisteret (VoF).

Tabell 3-1: Beregning av antall aktive kunstnere i de ulike kunstnerorganisasjonene i 2014.

Organisasjon	Medl. 2006	Aktive medlemmer, anslag 2006	Medl. 2014	Endring 2006-2013 i prosent	Aktive medlemmer, anslag 2014
Den Norske Forfatterforeningen (DnF)	522	274	592	13,4	311
Folkorg	69	60	118*		
Forbundet Frie Fotografer	184*	100	375	103,8	204
Grafil	1198	741	1286	7,3	795
Gramart	2548	1342	3344	31,2	1761
Husflidshåndverkerne	143	99	129	-9,8	89
Musikernes fellesorganisasjon (MFO)	6915	4562	7807	12,9	5150
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO)	279*	182	716*		
Norsk Filmforbund	578	428	1019	76,3	755
Norsk Filmkritikerlag	100	34	98	-2,0	33
Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA)	622	376	806	29,6	487
Norsk Jazzforum	411	336	630	53,3	515
Norsk Komponistforening	139	121	187	34,5	163
Norsk Kritikerlag	315	188	362	14,9	216
Norsk oversetterforening	292	175	284	-2,7	170
Norsk Revyforfatterforening	35	27	50	42,9	39
Norsk Sceneinstruktørforening	173	122	189	9,2	133
Norsk Skuespillerforbund	1032	835	1198	16,1	969
Norsk Tonekunstnersamfund	132	99	163	23,5	122
Norske barne- og ungdomsbokforfattere	262	195	299	14,1	223
Norske billedkunstnere (NBK)	2478	1833	2755	11,2	2038
Norske Dansekunstnere	640	370	837	30,8	484
Norske Dramatikers Forbund	258	164	316	22,5	201
Norske Filmregissører	106	80	166	56,6	125
Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening (NIL)	558	318	498	-10,8	284
Norske kunsthåndverkere (NK)	823	553	838	1,8	563
Norske Scenografer	69	47	134	94,2	91
nyMusikk	27	16	40	48,1	24
Samiske kunstnerforbund (SDS)	166	82	128	-22,9	63
UKS	122	102	532	336,1	445
Norsk artistforbund	938*	315			
Norske brukskunstnere	60*	50			
Spillskaperlaget	24*	16			
SUM antall kunstnere	2084	14242	2506	20,2	17112
	8		2		

Den andre metoden tar utgangspunkt i dataene som er samlet inn i 2014-undersøkelsen. Som allerede nevnt har denne undersøkelsen gått ut til de kunstnerne som er medlem av en eller flere kunstnerorganisasjoner. I tillegg til dette har vi også innlemmet mottakere av Statens kunstnerstipend (SKS), både medlemmer og ikke-medlemmer. Vi skal først konsentrere oss om de organiserte kunstnerne. Det første tallet vi skal finne, er antallet unike medlemmer i organisasjonene. Som beskrevet i kapittel 2.1.1 har vi som hovedregel latt dobbeltmedlemmer (eller personer som holder multiple medlemskap) være representert ved den minste organisasjonen de er medlem av, målt i antall medlemmer.

I og med at vi ikke har personidentifiserende opplysninger utover e-postadresse, har vi gjort et anslag på dobbeltmedlemskap for den enkelte organisasjon basert på hvor mange av medlemmene med registrert epostadresse som også hadde samme adresse registrert i et annet forbund. Denne andelen har vi så lagt til grunn for alle medlemmene i den enkelte organisasjon, uavhengig av om de er registrert med epostadresse. Som vi allerede har omtalt, vet vi også at enkelte kunstnere er registrert med to ulike adresser i to ulike organisasjoner. Tilbakemeldinger vi har fått, tyder på at dette er tilfellet for om lag 2 % av medlemmene. Disse er også inkludert i beregningen av dob-

beltmedlemskap. Videre ble det i 2006-undersøkelsen avdekket 3859 medlemmer som ikke lot seg identifisere med personnummer⁷. 750 av disse antok man skyldtes dårlig vedlikehold av medlemslister og at disse dermed ikke var å regne som aktive kunstnere. Dette utgjorde 3,4 % av medlemsmassen. Siden vi ikke har fødselsnummer til medlemmene denne gangen, vet vi ikke hvorvidt dette er tilfelle også i den herværende undersøkelsen. Vi velger likevel å trekke fra 3,4% på antallet aktive kunstnere slik at vekstbergingene baserer seg på det samme tallgrunnlaget. Disse er fordelt på organisasjonene ut ifra hvor de uidentifiserte medlemmene befant seg i 2006-undersøkelsen.

Tabell 3-2: Anslag på antall aktive medlemmer i de ulike organisasjonene.

Organisasjon	Unike medlemmer (an-slag)	Medlemmer som besvar-te	Medlemmer som ikke besvar-te	Aktive medlemmer som besvar-te	Aktive medlemmer som ikke besvar-te	Totalt aktive medlemmer
Den Norske Forfatterforeningen	384	186	198	180	181	361
Folkorg	112	35	77	34	72	106
Forbundet Frie Fotografer	337	103	234	96	183	279
Grafil	1168	185	983	163	575	738
Gramart	2665	237	2428	211	1858	2069
Husflidshåndverkerne	110	29	81	27	71	98
Musikernes fellesorganisasjon (MFO)	6629	1253	5376	1131	3870	5001
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO)	579	199	380	173	160	333
Norsk Filmforbund	951	139	812	121	642	763
Norsk Filmkritikerlag	83	15	68	11	14	25
Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA)	610	233	377	227	339	566
Norsk Jazzforum	563	169	394	166	359	525
Norsk Komponistforening	175	72	103	71	94	165
Norsk Kritikerlag	312	89	223	79	114	193
Norsk oversetterforening	268	103	165	93	116	209
Norsk Revyforfatterforening	48	11	37	11	37	48
Norsk Sceneinstruktørforening	158	50	108	46	82	128
Norsk Skuespillerforbund	1075	284	791	279	702	981
Norsk Tonekunstnersamfund	141	23	118	23	111	134
Norske barne- og ungdomsbokforf.	261	109	152	106	135	241
Norske billedkunstnere (NBK)	1851	709	1142	683	1022	1705
Norske Dansekunstnere	782	202	580	168	362	530
Norske Dramatikeres Forbund	206	102	104	99	92	191
Norske Filmregissører	151	48	103	47	98	145
Norske interiørarkitekters og møbelde-signerers landsforening (NIL)	475	78	397	67	174	241
Norske kunsthåndverkere (NK)	789	257	532	243	419	662
Norske Scenografer	121	47	74	45	65	110
nyMusikk	326	145	181	134	133	267
Samiske kunstnerforbund (SDS)	89	14	75	13	75	88
UKS	464	166	298	158	259	417
<i>Norsk artistforbund</i>						315
<i>Norske brukskunstnere</i>						50
<i>Spillskaperlaget</i>						16
Totalsum	21883	5292	16591	4905	12417	17703

Som vi ser av tabell 3-2, medfører dette et anslag på 21 883 unike medlemmer i de 30 organisasjonene vi har inkludert. Blant disse 21 883 unike medlemmene er det flere som ikke er yrkesaktive som kunstnere etter vår definisjon. Disse skal også fjernes fra populasjonen. I 2006 kom vi

⁷ Dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.2 i 2006-undersøkelsen.

fram til at 17 % av kunstnerne totalt ikke hadde vært aktive som kunstnere i løpet av de fem siste åra (2002-2006). Denne beregningen ble gjort på bakgrunn av svarene som kom inn i surveyen.

I 2014-undersøkelsen oppga kun 7 % av kunstnerne som besvarte undersøkelsen, at de ikke hadde drevet kunstnerisk aktivitet i 2013. Dette tallet er lavere enn i 2006.. At andelen som ikke er aktive virker noe lav bekrefte av oppfølgingsundersøkelsen. Der spurte vi respondentene hvorfor de ikke hadde svart på undersøkelsen. Her oppga 26,6 % at de ikke var yrkesaktive kunstnere og bekrefter at mange valgte ikke å svare av den grunn.

I utregningen av antall kunstnere benytter vi begge tallene på ikke aktivitet. For medlemmene som besvarte hovedundersøkelsen, tar vi utgangspunkt i andelen som svarte at de ikke hadde drevet kunstnerisk virksomhet. For medlemmer som ikke besvarte undersøkelsen, tar vi utgangspunkt i svarene fra oppfølgingsstudien fordelt på organisasjonene. For de tre medlemsorganisasjonene vi ikke har mottatt medlemslister fra, har vi benyttet det samme antall aktive kunstnere som i 2006. Vi sitter da igjen med et anslag på antall aktive medlemmer blant de som har besvart og et anslag på antall aktive medlemmer som ikke har besvart. Når vi summerer disse anslagene, kommer vi fram til et anslag på antall aktive medlemmer tilsvarende 17703 aktive medlemmer. Dette gir en vekst på 24,3 % over en 8 års periode, som tilsvarer en årlig vekstrate på 2,76 %. Tilsvarende vekstrate for perioden 1993-2006 var lavere (2,28%).

Dersom vi vurderer de to metodene mot hverandre, ser vi at de ikke avviker vesentlig. Vi vil derfor anslå at den genuine prosentvise økningen i antall kunstnere i perioden 2006-2014 til et sted mellom 20 og 25 %.

I tabell 3-3 fordeler vi de aktive kunstnere på kunstnergruppe. Utgangspunktet for fordelingen er kunstnergruppen som de ulike respondentene plasserer seg i i spørreundersøkelsen. (Fullstendig oversikt over dette finnes i vedlegget). Blant de visuelle kunstnerne har det vært en vekst i antall billedkunstnere og kunstneriske fotografer. Antallet kunsthåndverkere har sunket siden 2006. De fleste skribentgrupper har også hatt en vekst, unntaket er kunstkritikerne. Videre finner vi en vekst i alle scenekunstgrupper, selv om veksten i de største gruppene (skuespillere og dansekunstnere) har vært moderat. Blant musikere finner vi en sterk vekst. Blant komponister har det derimot vært en nedgang i populasjonen. Nedgang har det også vært blant designere og interiørarkitekter. Blant de sistnevnte er svarprosenten lav, så dette anslaget er noe usikkert.

Tabell 3-3 Anslag på antall kunstnere etter kunstnergruppe, 1993, 2006 og 2013.

	Populasjon			Endring	
	1993	2006	2013	1993-2006	2006-2013
Billedkunstnere	1580	1952	2566	23,5	31,4
Kunsthåndverkere	550	663	587	20,5	-11,5
Kunstneriske fotografer	90	148	308	64,4	108,0
Skjønnlitterære forfattere	410	497	682	21,2	37,2
Dramatikere	70	120	197	71,4	64,3
Oversettere	95	155	188	63,2	21,2
Faglitterære forfattere og oversettere	-	251	478*	-	90,5
Kunstkritikere	-	120	112	-	-6,4
Skuespillere/dukkespillere	450	942	997	109,3	5,9
Sceneinstruktører	90	177	228	96,7	28,7
Andre teatermedarbeidere	75	96	145	28,0	51,6
Dansekunstnere	280	500	535	78,6	7,0
<i>Dansere</i>	-	-	368	-	-
<i>Koreografer</i>	-	-	167	-	-
Filmkunstnere	235	489	739	108,1	51,2
Musikere, sangere og dirigenter	1800	5033	6802	179,6	35,2
<i>Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz</i>	0	-	4093	-	-
<i>Musikere/sangere, populærmusikk</i>	0	-	2514	-	-
<i>Musiker, produsent</i>	0	-	196	-	-
Folkekunstnere**	-	117	-	-	-
Komponister	115	376	299	227,0	-20,6
Populærkomponister	75	610	504	713,3	-17,4
Interiørarkitekter	285	293	196	2,8	-33,2
Designere og illustratører	350	787	732	124,9	-7,0
Diverse andre kunstnergrupper	250	1032	1084	312,8	5,0
Total	6800	14242	17703	109,4	24,3

* Definisjonen er noe endret. **Folkekunstnere er i 2013 primært lagt under kategorien musikere.

3.1 Vekst blant uorganiserte kunstnere

I 2006-undersøkelsen ble de uorganiserte kunstnerne studert gjennom uttrekk fra bedrifts- og foretaksregistret (BoF), samt uorganiserte mottakere av Statens Kunstnerstipend. Denne undersøkelsen har primært fokusert på de organiserte kunstnerne. Sysselsettingsstatistikken til SSB kan fortelle noe om veksten i antallet uorganiserte kunstnere.⁸ Disse tallene beskriver sysselsatte innen offentlig og privat sektor, enkeltpersonforetak inkludert. Siden vi ikke har foretatt noe kryssing av disse informasjonskildene i denne studien, må tallene analyseres separat. De kan likevel gi et supplerende bilde av veksten i antall kunstnere. I tabell 3-4 ser vi antall sysselsatte innfor kunstneriske yrker. Utviklingen har vært noe ujevn, men når vi sammenligner totalsummen for sysselsatte i 2013 med totalsummen for 2008, finner vi en årlig vekst på 5,25. Tallene bekrefter vårt bilde av en vekst i antall kunstnere. Veksten i antall sysselsatte er faktisk betraktelig høyere enn den beregnede veksten vi kom fram til. Dette kan skyldes at antallet uorganiserte kunstnere som driver kunstnerisk virksomhet har økt. En indikator på dette kan være å studere andelen uorganiserte kunstnere som mottar stipend fra SKS. I 2006 var denne andelen 34 %, i 2014 var andelen 32 %. Denne andelen har altså sunket noe fra 2006 til 2014.

⁸ Les mer om denne statistikken her: <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regsys/aar/2014-06-13?fane=om#content>

Tabell 3-4: Utvikling i antall sysselsatte innen kunstnerisk virksomhet 2008-2012

Virksomhet	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Selvstendig kunstnerisk virksomhet ikke nevnt annet sted	64	65	67	72	85	100
Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur	1388	1620	1521	1461	1832	2010
Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk	118	192	232	246	314	330
Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst	52	89	96	258	365	379
Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst	1919	2230	1876	1840	2462	2457
Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet ikke nevnt annet sted	275	295	272	258	285	297
Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk	3701	3986	3892	3674	3919	3958
Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst	2567	3265	3438	3133	3520	3491
Totalsum	10084	11742	11394	10942	12782	13022

På grunn av manglende datagrunnlag kan vi altså ikke gjøre en beregning av antallet uorganiserte kunstnere. Det vi derimot kan gjøre, er gjøre et anslag på antallet gitt at veksten blant disse har vært like stor som veksten blant de organiserte. I 2006-undersøkelsen var anslaget på uorganiserte kunstnere 4875. Med en vekst på 24 %, får vi et anslag på 6045 uorganiserte kunstnere. Skulle vi fulgt utviklingen fra tabell 3-4, ville antallet blitt høyere. Dette er uansett usikre anslag.

4. Visuelle kunstnere

Med visuelle kunstnere menes her billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer. De fleste billedkunstnerne er medlemmer av Norske billedkunstnere mens kunsthåndverkerne er hovedsakelig organisert i Norske kunsthåndverkere. De kunstneriske fotografene er organisert i Forbundet frie fotografer.

4.1 Visuelle kunstners bakgrunn

I avsnittene nedenfor gir vi først en oversikt over bakgrunnen til de visuelle kunstnerne når det gjelder kjønns- og alderssammensetning. Vi viser også tabeller med oversikt over hvor mange visuelle kunstnere som har kunstnerisk og annet høyere utdanning. Videre gis en oversikt over i hvilken grad de har bakgrunn fra Norge eller andre land i eller utenfor Europa.

4.1.1 Kjønn

En av hovedkonklusjonene i den forrige kunstnerundersøkelsen (Heian m.fl. 2008) var at det har vært en økning i kvinneandelen i så å si alle kunstnerorganisasjonene. Mens det var omtrent like mange kvinner som menn blant billedkunstnerne på midten av 1990-tallet, har tilstrømmingen av kvinner økt, slik at kvinner i dag er i flertall i denne gruppen. I 1993 var kjønnsbalansen i Norske Billedkunstnere jevn, mens i 2006 var kvinneandelen i medlemsmassen økt til 65 % (Heian m.fl. 2008:87). Av Tabell 4-1 ser vi at blant visuelle kunstnere i denne undersøkelsen er nesten $\frac{3}{4}$ (73%) kvinner.

Også blant kunsthåndverkerne har kvinneandelen økt de siste årene, selv om denne gruppen også tradisjonelt i stor grad har bestått av kvinner. I materialet fra 2006 var det 81 % kvinner i denne gruppen, mens andelen nå er 89 % (s.st.).

2006-undersøkelsen viste at de kunstneriske fotografene var en gruppe hvor tilstrømmingen av kvinnelige kunstnere var tydelig. I 1993 var bare 15 % av Forbundet frie fotografer kvinner (Elstad og Røsvik Pedersen 1996). I 2006-undersøkelsen var kvinneandelen blant de kunstneriske fotografene 52 % (Heian m.fl. 2008:87). I tabellen ser vi at kvinneandelen har blitt stående på 53 %.

Tabell 4-1 Andel menn og kvinner blant visuelle kunstnere. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinne	Mann	(N)
Billedkunstnere	72%	28%	395
Kunsthåndverkere	89%	11%	124
Kunstneriske fotografer	53%	47%	51
Visuelle kunstnere	74%	26%	570
<i>Alle kunstnere</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>1856</i>

4.1.2 Alder

Tabell 4-2 viser gjennomsnittlig alder fordelt på de tre gruppene visuelle kunstnere. Kunsthåndverkerne har høyest gjennomsnittlig alder, på 52 år, mens billedkunstnerne i gjennomsnitt er 49 år. Fotografene er i gjennomsnitt noe yngre (44 år).

Tabell 4-2 Gjennomsnittlig alder blant visuelle kunstnere

Kunstnergruppe	Gj. sn.	N
Billedkunstnere	49	397
Kunsthåndverkere	52	124
Kunstneriske fotografer	44	52
Visuelle kunstnere	49	573
<i>Alle kunstnere</i>	46	1860

Tabell 4-3 viser fordeling av hhv. billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer i ulike aldersgrupper. Også her ser vi at fotografene har høyest andel unge, hvor særlig mange (39%) er mellom 31 og 40 år. Ingen av fotografene som har svart er over 70 år. Billedkunstnerne er jevnere fordelt i alder, med 25, 27 og 20 % i de tre midterste aldersgruppene. Blant kunsthåndverkerne er den største andelen (36%) mellom 51 og 60 år og 24 % er mellom 61 og 70 år.

Tabell 4-3 Visuelle kunstnere fordelt etter aldersgrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	< 30	31-40	41-50	51-60	61-70	>70	N
Billedkunstnere	6 %	25 %	27 %	20 %	18 %	4 %	397
Kunsthåndverkere	3 %	18 %	17 %	36 %	24 %	2 %	124
Kunstneriske fotografer	8 %	39 %	24 %	16 %	14 %	0 %	51
Visuelle kunstnere	6 %	25 %	25 %	23 %	19 %	3 %	573
<i>Alle kunstnere</i>	10 %	30 %	25 %	19 %	14 %	2 %	1860

Det kan tenkes at aldersfordelingen i de tre visuelle kunstnergruppene gjenspeiler den historiske utviklingen av de ulike kunstnerprofesjonene. Billedkunstnerne er den eldste kunstnergruppen, mens kunsthåndverkerne først ble anerkjent som kunstnere på 1970/80-tallet og fotografene enda senere.

4.1.3 Utdanning

Kunstnere er stort sett høyt utdannet, og billedkunstnere har tradisjonelt vært de med lengst utdannelse (Elstad og Pedersen 1996, Heian m.fl. 2008). Tabell 4-4 viser andelen kunstnere fordelt på ulike utdanningsnivå. Vi ser at blant billedkunstnerne har godt over 60 % tatt høyere kunstfaglig utdanning på mer enn 5 år. Andelen blant kunsthåndverkerne og de kunstneriske fotografene er en god del lavere, hhv. 53 og 46 %. Mens 9 % av billedkunstnerne er helt uten høyere kunstfaglig utdanning, er andelen blant kunsthåndverkerne og fotografene høyere, med hhv. 18 og 26 %.

Tabell 4-4 Visuelle kunstnere og kunstfaglig utdanningsnivå. Prosent.

Kunstnergruppe	Ingen	<3 år	3-5 år	>5 år	N
Billedkunstnere	9 %	2 %	26 %	63 %	674
Kunsthåndverkere	18 %	3 %	25 %	53 %	208
Kunstneriske fotografer	26 %	3 %	25 %	46 %	81
Visuelle kunstnere	13 %	3 %	26 %	59 %	963
<i>Alle kunstnere</i>	28 %	5 %	31 %	36 %	3618

Tabell 4-5 viser at relativt mange visuelle kunstnere også har andre typer høyere utdanninger enn – eller i tillegg til – den kunstfaglige. Rundt halvparten av de visuelle kunstnerne har ulike former for annen ikke-kunstfaglig høyere utdanning. For alle de visuelle gruppene ser vi at mellom 16 og 22 % har kunstteoretisk utdanning, litt lavere enn blant kunstnere ellers (24%). Kunsthåndverkerne er de med størst andel (6 %) med høyere utdanning innenfor økonomi, administrasjon og/eller entreprenørskap. Mellom 29 og 35 % av de visuelle kunstnerne har oppgitt at de har annen type høyere utdanning.

Tabell 4-5 Visuelle kunstnere med ikke-kunstfaglig høyere utdanning. Prosent.

Kunstnergruppe	Kunstteoretisk	Økonomisk/adm/entr.	Annen utdanning	N
Billedkunstnere	19 %	4 %	29 %	673
Kunsthåndverkere	16 %	6 %	35 %	208
Kunstneriske fotografer	19 %	1 %	34 %	80
Visuelle kunstnere	18 %	4 %	31 %	961
<i>Alle kunstnere</i>	<i>24 %</i>	<i>6 %</i>	<i>28 %</i>	<i>3618</i>

4.1.4 Landbakgrunn og samisk bakgrunn

Tabell 4-6 viser oversikt over landbakgrunn og samisk bakgrunn fordelt på de tre gruppene av visuelle kunstnere. Av de 573 visuelle kunstnerne som har svart på dette spørsmålet har 899 norsk bakgrunn. Av de som har annen bakgrunn enn norsk, er 60 europeiske, mens bare to stykker har annen landbakgrunn enn europeisk.

Kolonnen helt til høyre i tabell 4-6 viser at 3 % av alle visuelle kunstnere har oppgitt at de er ført inn i samemantallet. I antall er det 20 av 573 visuelle kunstnere, hvorav 14 er billedkunstnere, fem er kunsthåndverkere og én er kunstnerisk fotograf.

Tabell 4-6 Visuelle kunstners landbakgrunn. Prosent. Antall i parentes.

Kunstnergruppe	Norge	Europa	Øvrige	N	Samisk bakgrunn
Billedkunstnere	93 %	7 %	0,3 %	397	4 % (14)
Kunsthåndverkere	96 %	4 %	0,0 %	124	4 % (5)
Kunstneriske fotografer	94 %	6 %	0,0 %	52	2 % (1)
Visuelle kunstnere	94 %	6 %	0,2 %	573	3 % (20)
<i>Alle kunstnere</i>	<i>96 %</i>	<i>3 %</i>	<i>0,6 %</i>	<i>1806</i>	<i>3 % (53)</i>

4.2 Visuelle kunstners arbeidstid

4.2.1 Kunstnerisk arbeidstid

Tabell 4-7 viser for det første andelen tid av total arbeidstid brukt til kunstnerisk arbeid. Av de visuelle kunstnerne hadde billedkunstnerne størst andel av sin arbeidstid viet til det kunstneriske arbeidet i 2013 (73 %), etterfulgt av kunsthåndverkerne (69%) og fotografene (67%). Det er ganske likt med gjennomsnittet for alle andre kunstnergrupper, som var 70 %.

Ser vi på gjennomsnittlig timeantall, ser vi at billedkunstnere i gjennomsnitt hadde 1350 kunstneriske arbeidstimer i 2013. Fotografene hadde også over 1300 timer, mens kunsthåndverkerne

hadde i underkant av 1200 kunstneriske arbeidstimer. For billedkunstnerne er median-timeantallet 50 timer høyere enn gjennomsnittet, som betyr at halvparten av kunstnerne arbeider litt mer enn gjennomsnittlig antall timer med kunstnerisk arbeid. Også for kunsthåndverkerne er medianverdien noe høyere enn gjennomsnittsverdien. For de kunstneriske fotografene er det lite som skiller gjennomsnittsverdien og medianverdien.

Tabell 4-7 Andel (%) kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer brukt til kunstnerisk arbeid i 2013. Gjennomsnitt, standardavvik og median (timer).

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Billedkunstnere	674	73 %	1350	675	1400
Kunsthåndverkere	208	69 %	1199	678	1230
Kunstneriske fotografer	81	67 %	1306	723	1300
Visuelle kunstnere	963	72 %	1314	682	1356
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>70 %</i>	<i>1250</i>	<i>750</i>	<i>1300</i>

Sammenlikner vi med tilsvarende tabell i 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008:110), ser vi at timebruken er omtrent uforandret for billedkunstnerne, mens kunsthåndverkerne hadde færre kunstneriske arbeidstimer i 2013 enn i 2006 og fotografene har økt timeantallet. Mens kunsthåndverkerne i gjennomsnitt hadde litt flere kunstneriske arbeidstimer (1390) i 2006 enn billedkunstnerne (1349), hadde de i 2013 omtrent 150 færre timer. Fotografene har altså økt timeantallet med nesten 259 timer – fra i gjennomsnitt 1066 kunstneriske arbeidstimer i 2006 til over 1300 i 2013. Ser vi på fotografenes medianverdi, ser vi at den har økt med så mye som 430 timer i perioden. Antallet respondenter i denne gruppen var lav i 2006, slik sett kan disse tallene være noe usikre. Det kan også være uttrykk for at fotografene har fått en klarere posisjon som kunstnere og at kunstnerisk fotografering har økt i omfang siden den gangen.

Administrativt arbeid direkte knyttet til det kunstneriske arbeidet er en del av kunstnerens arbeidstid og er lagt inn i det vi har definert som kunstnerisk arbeidstid. Tabell 4-8 viser hvor stor andel av den kunstneriske arbeidstiden som ble brukt på administrativt arbeid og antall timer brukt til slikt arbeid. Med administrasjon menes her regnskap og annet kontorarbeid som kunne vært utført av en person uten kunstnerisk bakgrunn. I antall timer brukte fotografene desidert mest tid på slikt arbeid, sammenliknet med de to andre gruppene. Det ser vi både av gjennomsnittsverdien (284 timer) og av medianen (169 timer). Kunsthåndverkerne brukte færrest timer av disse tre gruppene til administrativt arbeid, i gjennomsnitt 160 og 100 timer når vi ser på medianen. Medianverdien hos billedkunstnerne er også 100 timer, men her ser vi av gjennomsnittsverdien at noen få trekker timeantallet opp. Til sammenlikning er timeantallet administrativt arbeid når vi ser alle kunstnergrupper under ett, 218 i gjennomsnitt og medianen er 200.

Tabell 4-8 Andel tid og timer brukt på administrasjon i forbindelse med kunstnerisk arbeid. Prosent og timer.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Billedkunstnere	673	16 %	204	229	100
Kunsthåndverkere	208	15 %	160	199	100
Kunstneriske fotografer	80	22 %	284	305	169
Visuelle kunstnere	961	16 %	201	232	100
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>18 %</i>	<i>218</i>	<i>285</i>	<i>200</i>

Grupperer vi kunstnerne etter antall oppgitte kunstneriske arbeidstimer, slik vi har gjort i Tabell 4-9, ser vi at blant billedkunstnerne oppgir nesten halvparten (47 %) at de arbeidet mer enn 1500 timer i 2013, hvorav 11 % arbeidet mer enn 2100 timer. Tilsvarende arbeidet 36 % av kunsthåndverkerne og 29 % av de kunstneriske fotografene mellom 1500 og 2100 timer og hhv. 6 og

13 % arbeidet 2100 timer eller mer i disse to kunstnergruppene. 23 % av billedkunstnerne, 34 % av kunsthåndverkerne og 27 % av fotografene arbeidet under 900 timer med kunstnerisk arbeid. I 2006 var andelen som arbeidet mer enn 1500 timer omtrent den samme for billedkunstnerne, mens den var høyere for både kunsthåndverkerne og fotografene i 2013 enn i 2006 (Heian m.fl. 2008:112). Andelen som arbeidet 900 timer eller mindre med kunstnerisk arbeid var omtrent som i 2006 for billedkunstnerne og kunsthåndverkerne, mens blant fotografene arbeidet halvparten under 900 timer med kunstnerisk arbeid i 2006.

Tabell 4-9 Gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer) blant visuelle kunstnere. Prosent.

Kunstnergruppe	1-899 timer	900-1499 timer	1500-2099 timer	2100 timer +	N
Billedkunstnere	23	30	36	11	674
Kunsthåndverkere	34	24	36	6	208
Kunstneriske fotografer	27	32	29	13	81
Visuelle kunstnere	26	29	35	10	963
<i>Alle kunstnere</i>	32	24	33	11	3618

4.2.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeidstid

Tabell 4-10 viser at andel tid brukt til kunstnerisk tilknyttet arbeid er ganske jevnt fordelt på de tre gruppene visuelle kunstnere, mellom 13 og 15 %. Når alle kunstnergrupper ses under ett, er andelen tid brukt på kunstnerisk tilknyttet arbeid 15 %. I timer ser vi også her at fotografene arbeidet mest med et gjennomsnitt på 301 timer og en median på 145. Billedkunstnerne og kunsthåndverkerne har oppgitt færre timer enn fotografene, hhv. 100 og 60 timer når vi ser på medianen. Ser vi alle kunstnergrupper under ett, er gjennomsnittlig antall timer til kunstnerisk tilknyttet arbeid 259, og altså omtrent som hos de visuelle kunstnerne når de ses under ett. Men medianen på 71 timer og standardavviket på 395 (alle sett under ett) tyder på at det er stor variasjon og spredning i tidsbruken når det gjelder denne typen arbeid. Noen arbeider altså veldig mye med kunstnerisk tilknyttet arbeid, og trekker gjennomsnittlig timeantall opp.

Billedkunstnerne og kunsthåndverkerne brukte omtrent like mye av arbeidstiden sin til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2006 som i 2013 (hhv. 13 og 15 %) (Heian m.fl. 2008:115). Antall oppgitte gjennomsnittlige timer var også ganske likt i 2006 og 2013 for disse to gruppene. De kunstneriske fotografene brukte en større andel i 2013 enn i 2006, da andelen var 10 %. Det kommer også fram når vi ser på antall timer. I 2006 brukte fotografene i gjennomsnitt rundt 150 timer på denne typen arbeid og medianverdien var 60, mens i 2013 var gjennomsnittlig timeantall det doblet (igjen minner vi om usikre tall, særlig i 2006).

Tabell 4-10 Andel (%) kunstneriske arbeid av total arbeidstid og timer kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Kunstnergruppe	N	Andel av totalt arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Billedkunstnere	673	13 %	244	343	100
Kunsthåndverkere	208	15 %	255	372	60
Kunstneriske fotografer	80	15 %	301	403	145
Visuelle kunstnere	961	14 %	251	355	100
<i>Alle kunstnere</i>	3618	15 %	259	395	71

4.2.3 Ikke-kunstnerisk arbeidstid

Tabell 4-11 viser at av de visuelle kunstnerne brukte fotografene størst andel av den samlede arbeidstiden sin på ikke-kunstnerisk arbeid (18 %) i 2013. Billedkunstnerne og kunsthåndverkerne brukte litt mindre, hhv. 14 og 16 %, og gjennomsnittet for alle kunstnere var 15 %. Også i timeantall ser vi at fotografene arbeidet mest med ikke-kunstnerisk arbeid, med i overkant av 340 timer i gjennomsnitt. Medianen er imidlertid mye lavere (50 timer). Både for billedkunstnere og kunsthåndverkerne er medianen null, hvilket betyr at over halvparten ikke har ikke-kunstnerisk arbeid. Det gjelder for øvrig også når vi ser alle kunstnere under ett.

Også i 2006 var det de kunstneriske fotografene som arbeidet mest med ikke-kunstnerisk arbeid (Heian m.fl. 2008:119). Da var andelen 22 %, men gjennomsnittlig timeantall omtrent som nå (350). Billedkunstnerne brukte omtrent like stor andel av arbeidstiden i 2006 (13%) som i 2013, og litt lavere timeantall (229). Kunsthåndverkerne ser ut til å ha økt andelen tid brukt til denne typen arbeid fra 2006, da den bare var 9 % og gjennomsnittlig timeantall var rundt 170.

Tabell 4-11 Andel (%) ikke-kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer ikke-kunstnerisk arbeid. Gjennomsnitt, standardavvik og median.

Kunstnergruppe	Andel	Gj. Snitt	Median	St. avvik	N
Billedkunstnere	14 %	253	0	423	673
Kunsthåndverkere	16 %	296	0	473	208
Kunstneriske fotografer	18 %	341	50	445	80
Visuelle kunstnere	15 %	269	0	436	961
<i>Alle kunstnere</i>	<i>15 %</i>	<i>277</i>	<i>0</i>	<i>495</i>	<i>3618</i>

4.3 Visuelle kunstners inntekter

4.3.1 Kunstnerisk inntekt og totale inntekter

I 1993- og 2006-undersøkelsene ble det avdekket store forskjeller i kunstneriske inntekter mellom kunstneryrker, og det ble dessuten avdekket en relativt skjev fordeling av slike inntekter – i hvert fall innen enkelte kunstnergrupper. De som pekte seg mest ut, var skapende kunstnere i det visuelle feltet, spesielt billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer. Alle disse hadde i 1993 og 2006 en gjennomsnittlig inntekt fra kunstnerisk arbeid langt under gjennomsnittet for kunstnere totalt sett, jf. Elstad og Pedersen (1996) og Heian et. al (2008). Disse tre kunstnergruppene hadde samtidig en meget skjev fordeling av kunstneriske inntekter med en medianinntekt langt lavere enn gjennomsnittsinntekten. I begge disse undersøkelsene er Kunstneriske fotografer dårlig representert siden det kun foreligger inntektsopplysninger for rundt 40 kunstnere. Inntektsnivået avviker nokså mye for denne gruppen der spesielt 2006-undersøkelsen ligger en del lavere enn 1993-undersøkelsen. Det store avviket kan sannsynligvis skyldes det lave antall kunstnere i denne gruppen.

I tabell 4-12 nedenfor presenterer vi tall for samlet kunstnerisk inntekt for visuelle kunstnere i 2013. Gjennomsnittstallene er lave og medianinntektene er lave. For billedkunstnere og kunsthåndverkere er de nominelle tallene omtrent som i 2006-undersøkelsen da de var hhv. om lag 86 000 og 109 000 kroner. For de kunstneriske fotografene er nominell gjennomsnittsinntekt en del høyere enn i 2006 (62 000). Det gjelder også medianinntekten som var bare 7000 kroner for

kunstneriske fotografer i 2006. Det er således nokså tydelig at situasjonen ikke er særlig bedre for det visuelle feltet i 2013 enn den var 2006 – i hvert fall ikke når man tar utgangspunkt i tall for samlet kunstnerisk inntekt. Bortsett fra for fotografene opplever de visuelle kunstnerne en reell nedgang i kunstnerisk inntekt på ca. 15 %.

Et trekk ved tabell 4-12 som avviker noe fra 2006-undersøkelsen, er at det er større negative verdier i 1. kvartil. Det gjelder først og fremst billedkunstnere og kunsthåndverkere som utgjør de største gruppene av visuelle kunstnere. Det kan enten bety at kunstnerne bruker mer og evt. dyrere materialer enn tidligere, eller at de selger mindre. Eller begge deler. Resultatet er at flere får negative næringsinntekter som i sin tur bidrar til å redusere samlet kunstnerisk inntekt – endog bidrar til at samlet kunstnerisk inntekt blir negativ.

Det er også viktig å merke seg at standardavviket er nokså høyt i forhold til gjennomsnittsverdiene i tabellen. Det innebærer stor spredning rundt gjennomsnittsverdien, og at vi generelt bør være forsiktig med bruk av tallene. Tatt i betraktning hva tidligere undersøkelser har vist, må man likevel kunne fastslå at disse resultatene bekrefter funn i tidligere analyser av kunstneriske inntekter. I 2006-undersøkelsen ble det påvist små utslag som følge av utvalgsskjevheter. Ut fra den informasjonen vi har, er det derfor mye som tilsier at våre funn er troverdige.

Tabell 4-12 Samlet kunstnerisk inntekt, visuelle kunstnere i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75%)
Billedkunstnere	416	89	29	153.3	-7	177
Kunsthåndverkere	127	106	72	164.8	0	203
Kunstneriske fotografer	53	123	100	118.8	10	205
Visuelle kunstnere	596	96	55	153.3	-1	188
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>186</i>	<i>123</i>	<i>259,8</i>	<i>5</i>	<i>288</i>

Når vi ser på total inntekt for de visuelle kunstnerne i Tabell 4-13, ser vi at det her snakk om vesentlig høyere inntekter enn dersom vi kun ser på kunstneriske inntekter. Vi ser bl.a. at forskjellen mellom median og gjennomsnittsinntekt er langt lavere, slik at andre inntekter bidrar til å jevne ut inntektsforskjellene mellom kunstnere. At standardavviket også er mindre i forhold til gjennomsnittsinntekten bidrar til å styrke dette inntrykket.

Tabell 4-13 Total inntekt, visuelle kunstnere i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75%)
Billedkunstnere	416	286	248	228.5	154	363
Kunsthåndverkere	127	346	287	321.6	175	444
Kunstneriske fotografer	53	307	254	231.6	201	354
Visuelle kunstnere	596	301	251	252.2	159	380
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>408</i>	<i>361</i>	<i>331,1</i>	<i>213</i>	<i>528</i>

Sammenlikner vi forholdet mellom kunstnerisk inntekt og totalinntekt i hhv 2006 og 2013, finner vi at de kunstneriske inntektene har sunket fra 40 % av totale inntekter i 2006 til 32 % av totale inntekter i 2013, altså med 8 prosentpoeng. Innad i kunstnergruppene er det også store forskjeller. Blant kunstneriske fotografer har den kunstneriske inntekten som andel av total inntekt økt med 10 prosentpoeng, mens blant kunsthåndverkerne har denne andelen sunket med hele 19 prosentpoeng. Dette er en stor endring og kan tyde på at de visuelle kunstneres økonomiske betingelser, (særlig kunsthåndverkernes betingelser) for å utøve sitt kunstneriske virke er svekket i perioden.

4.3.2 Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

I det visuelle feltet ser vi at disse andre inntektstypene, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt utgjør i gjennomsnitt 120 000 kroner i 2013 – mer enn de tjener på sin primære kunstneriske virksomhet. Vi ser også at inntektene fra disse to andre kildene er vesentlig høyere enn i 2006 målt i nominelle tall. Dersom vi bekymrer oss mest for utviklingen i inntekter fra ikke-kunstnerisk virksomhet, tyder 2013-tallene på at den ikke-kunstneriske inntekten til kunsthåndverkerne har økt med 40 % i perioden. Tilsvarende tall for billedkunstnerne og kunstneriske fotografer er hhv. 18 % og 3,2 %. Dette kan tyde på at svekkede markedsmuligheter har presset de visuelle kunstnerne fra kunstnerisk virksomhet og over i ikke-kunstnerisk virksomhet. Dette ser vi også fra arbeidstid brukt på ikke-kunstnerisk virksomhet som øker en del både for kunsthåndverkere og billedkunstnere, jf. tabell 4-14.

Tabell 4-14. Yrkesinntekt fordelt på kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. (1000 kroner). Andel visuelle kunstnere som hadde kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt i 2013 (%).

Kunstnergruppe	N	Kunstnerisk inntekt	Kunstnerisk tilknyttet inntekt		Ikke-kunstnerisk inntekt	
		Gj.snitt	Gj.snitt	Andel > 0	Gj.snitt	Andel > 0
Billedkunstnere	416	89	70	68%	46	46%
Kunsthåndverkere	127	106	72	60%	56	45%
Kunstneriske fotografer	53	123	63	77%	64	70%
Visuelle kunstnere	596	96	70	67%	50	48%
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>185</i>	<i>79</i>	<i>67%</i>	<i>63</i>	<i>51%</i>

4.3.3 Sammensetning av kunstnerisk inntekt

I tabell 4-15 presenterer vi sammensetningen av kunstnerisk inntekt. Salg til henholdsvis private og offentlige aktører samt lønnsinntekter har vi kategorisert som markedsinntekter i en kolonne, mens stipend og vederlag er presentert i neste kolonne. Deretter viser vi gjennomsnittlig fradrag i næring. Summen av markedsinntekt og stipend og vederlag fratrukket fradragene gir den kunstneriske inntekten.

Av tabellen ser vi at markedsinntektene er høyere enn stipender og vederlag og at disse er høyest hos kunsthåndverkerne. Disse antas å være mest markedsrettet av de tre ulike kunstnergruppene i det visuelle feltet.

Visuelle kunstnerne hadde i gjennomsnitt et fradrag i næring tilsvarende 116 000 kroner – altså mer enn de har i kunstneriske inntekter. Dette er relativt mye, men vi vet samtidig at det spesielt er innen det visuelle feltet at materialutgiftene er høye.

Tabell 4-15 Sammensetning av kunstnerisk inntekt samt gjennomsnittlig fradrag i næring. Visuelle kunstnere. 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Markedsinntekt				Stipend og vederlag				Fra- drag	SU M
		SU M	Salg pri- vat	Salg offentli- ge	Løn n	SU M	Sti- pend som lønn inkl GI	Sti- pend som næring	Veder- lag		
Billedkunstnere	416	115	40	64	11	89	56	30	3	114	89
Kunsthåndverkere	127	155	67	64	25	69	54	13	3	118	106
Kunstneriske fotografer	53	121	53	44	23	123	78	39	7	121	123
Visuelle kunstnere	596	124	47	62	15	88	57	27	3	116	96
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>211</i>	<i>68</i>	<i>49</i>	<i>94</i>	<i>59</i>	<i>30</i>	<i>16</i>	<i>13</i>	<i>85</i>	<i>185</i>

Tabell 4-16 viser andelen av all kunstnerisk inntekt opptjent fra de forskjellige kildene i prosent. Sammenlikner vi andelen stipend og vederlag blant visuelle kunstnere med alle kunstnere, ser vi at de visuelle kunstnerne ligger en del høyere, med kunstneriske fotografer som den høyeste med 50 % stipend- og vederlagsinntekter. Kunstneriske fotografer og kunsthåndverkere har en nokså lik fordeling av salg mellom offentlige og private aktører, mens billedkunstnerne har en noe høyere andel salg til offentlige aktører. Lønnsinntektene (utenom stipend ført som lønn) utgjør som ventet en liten andel blant visuelle kunstnere siden disse i all hovedsak er selvstendig næringsdrivende.

Tabell 4-16 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Visuelle kunstnere. Prosent.

	N	SUM	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag			
			SUM	Salg privat	Salg offentlige	Lønn	SUM	Stipend som lønn inkl GI	Stipend som næring	Vederlag
Billedkunstnere	416	100	56.5	19.4	31.5	5.6	43.5	27.4	14.7	1.4
Kunsthåndverkere	127	100	69.3	29.7	28.6	11.1	30.7	23.9	5.6	1.1
Kunstneriske fotografer	53	100	49.7	21.9	18.2	9.6	50.3	31.8	15.8	2.7
Visuelle kunstnere	596	100	58.7	22.0	29.5	7.3	41.3	27.1	12.8	1.5
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>100</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>

5. Skribenter

I gruppen vi har kalt skribenter har vi plassert skjønnlitterære forfattere, dramatikere, oversettere, faglitterære forfattere (som er frilansere) og kunstkritikere. Åtte ulike organisasjoner knytter skribentene til seg: Den norske forfatterforening, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norsk filmkritikerlag, Norsk kritikerlag, Norsk oversetterforening, Norske barne- og ungdomsbokforfattere og Norske dramatikers forbund.

5.1 Skribentenes bakgrunn

5.1.1 Kjønn

Tabell 5-1 viser hvordan kvinner og menn fordeler seg i de ulike skribentgruppene. Kunstkritikerne er de med høyest kvinneandel, hvor nesten to tredjedeler er kvinner. Lavest kvinneandel finner vi blant dramatikerne (38 %), etterfulgt av skjønnlitterære forfattere (45 %), faglitterære forfattere (48 %) og oversettere (49%).

Denne fordelingen tilsvarer delvis kjønnsfordelingen blant skribentene i 2006-undersøkelsen, hvor 43 % av de skjønnlitterære forfatterne, 40 % av dramatikerne og 50 % av oversetterne var kvinner. En forskjell er at da var en mindre andel av de faglitterære frilanserne⁹ (35 %) og kunstkritikerne (50 %) kvinner (Heian m.fl. 2008:87). Kvinneandelen har med andre ord økt blant faglitterære forfattere og kunstkritikere, mens kjønns sammensetningen har vært stabil i de andre skribentgruppene.

Tabell 5-1 Andel menn og kvinner blant skribenter. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinne	Mann	N
Skjønnlitterære forfattere	45%	55%	114
Dramatikere	38%	62%	29
Oversettere	49%	51%	45
Faglitterære forfattere og oversettere	48%	52%	64
Kunstkritikere	65%	35%	23
Skribenter	47%	53%	275
<i>Alle kunstnere</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>1851</i>

5.1.2 Alder

I Tabell 5-2 ser vi at gjennomsnittlig alder når vi ser alle skribentene under ett, er 51 år. Høyest gjennomsnittlig alder har oversetterne (56 år) og faglitterære forfattere og oversettere (55 år). Lavest gjennomsnittlig alder finner vi blant kunstkritikerne (42 år).

⁹ Vi gjør oppmerksom på at utvalget av faglitterære er blitt utvidet (jf. metodekapittelet). Vi har ikke kontroll på om endringen skyldes utvidelser i utvalget eller reell endring.

Tabell 5-2 Gjennomsnittlig alder blant skribenter. År.

Kunstnergruppe	Gj. Sn.	N
Skjønnlitterære forfattere	50	114
Dramatikere	50	29
Oversettere	56	45
Faglitterære forfattere og oversettere	55	65
Kunstkritikere	42	23
Skribenter	51	276
<i>Alle kunstnere</i>	46	1860

Også Tabell 5-3 viser at kritikerne er yngre enn de andre skribentene, og de fleste er under 50 år. De skjønnlitterære forfatterne fordeler seg jevnere utover de ulike aldersgruppene. Oversetterne har størst andel blant de over 60, med henholdsvis 22 og 16 % i de to eldste gruppene. Faglitterære forfattere har også en relativt stor andel i de to eldste aldersgruppene, med hhv. 27 og 11 %. Også i 2006-undersøkelsen hadde disse to skribentgruppene høye andeler i de eldste aldersgruppene.

Tabell 5-3 Skribenter fordelt på aldersgrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	< 30	31-40	41-50	51-60	61-70	>70	N
Skjønnlitterære forfattere	1 %	30 %	24 %	21 %	20 %	4 %	114
Dramatikere	0 %	21 %	31 %	21 %	24 %	3 %	29
Oversettere	2 %	7 %	24 %	29 %	22 %	16 %	45
Faglitterære forfattere og oversettere	2 %	14 %	20 %	27 %	27 %	11 %	64
Kunstkritikere	9 %	57 %	22 %	4 %	4 %	4 %	23
Skribenter	2 %	24 %	24 %	22 %	21 %	8 %	275
<i>Alle kunstnere</i>	10 %	30 %	25 %	19 %	14 %	2 %	1860

5.1.3 Utdanning

Tabell 5-4 viser at de aller fleste skribentene ikke har noen form for kunstfaglig utdanning. Med kunstfaglig utdanning menes her høyere kunstfaglig utdanning på høyskolenivå i Norge eller i utlandet. Når det gjelder skjønnlitterære forfattere, henger det sammen med at det ikke har vært tradisjon for skrivekunstutdanning på lik linje som for eksempel innenfor scene- og billedkunst. Først på 1980-tallet kom tilbud om skrivekunstutdanning, først gjennom forfatterstudiet ved Høgskolen i Telemark (oppstart 1982), etterfulgt av Skrivekunstakademiet i Hordaland og skrivekunstutdanningen ved universitetet i Tromsø. I tillegg er det forfatterutdanning ved Norsk barnebokinstitutt og skrivelinja ved Nansenskolene på Lillehammer (Lunden 2014:144).

Tabell 5-4 Skribenter fordelt på kunstfaglig utdanningsnivå. Prosent.

Kunstnergruppe	Ingen	<3 år	3-5 år	>5 år	N
Skjønnlitterære forfattere	70 %	15 %	11 %	4 %	227
Dramatikere	62 %	6 %	26 %	6 %	47
Oversettere	83 %	0 %	10 %	7 %	71
Faglitterære forfattere og oversettere	87 %	3 %	6 %	4 %	126
Kunstkritikere	79 %	6 %	3 %	12 %	33
Skribenter	76 %	9 %	10 %	5 %	504
<i>Alle kunstnere</i>	28 %	5 %	31 %	36 %	3618

I tabell 5-5 ser vi at svært mange skribenter har høyere kunstteoretisk utdanning. Med kunstteoretisk utdanning menes for eksempel litteraturvitenskap, kunsthistorie, teatervitenskap, musikkvitenskap, medievitenskap, kulturstudier/kulturteori o.l. Størst andel men slik utdanning finner vi blant kunstkritikerne (85 %), etterfulgt av oversetterne med 72 %, dramatikerne med 51 %, og skjønnlitterære forfattere med 47 %.

skjønnlitterære forfattere og faglitterære forfattere med 50 %. Høyere utdanning innenfor økonomi, administrasjon og/eller entreprenørskap finner vi kun hos en liten andel av skribentene. Denne varierer mellom 0-7 %. Mellom 27 % (kritikere) og 52 % (faglitterære forfattere og oversettere) oppgir at de har annen type høyere utdanning.

Tabell 5-5 Skribenter med ikke-kunstfaglig høyere utdanning. Prosent.

Andel	Kunstnergruppe	Kunstteoretisk	Økonomisk/adm/entr.	Annen utdanning	N
81 %	Skjønnlitterære forfattere	50 %	4 %	39 %	227
72 %	Dramatikere	51 %	2 %	34 %	47
93 %	Oversettere	72 %	3 %	28 %	71
92 %	Faglitterære forfattere og oversettere	50 %	7 %	52 %	126
94 %	Kunstkritikere	85 %	0 %	27 %	33
86 %	Skribenter	56 %	4 %	39 %	504
49 %	Alle kunstnere	24 %	6 %	28 %	3618

5.1.4 Landbakgrunn og samisk bakgrunn

Tabell 5-6 viser at 97 % av alle skribenter har norsk bakgrunn. I antall er det ni stykker av totalt 504 som har europeisk bakgrunn utenfor Norge, og bare fire stykker har bakgrunn utenfor Europa. Samtlige dramatikere har norsk bakgrunn og blant kunstkritikerne er det ingen med bakgrunn utenfor Europa. I kolonnen helt til høyre ser vi at totalt er det 3% med samisk bakgrunn blant skribentene, slik andelen også er når vi ser alle kunstnere under ett. I tall er det åtte av totalt 227 skribenter som har svart bekreftende på dette spørsmålet.

Tabell 5-6 Skribenters landbakgrunn og samisk bakgrunn. Prosent.

Kunstnergruppe	Norge	Europa	Øvrige	N	Samisk
Skjønnlitterære forfattere	98 %	2 %	0,4 %	227	3 % (3)
Dramatikere	100 %	0 %	0,0 %	47	7 % (2)
Oversettere	97 %	1 %	1,4 %	71	2 % (1)
Faglitterære forfattere og oversettere	96 %	2 %	1,6 %	126	2 % (1)
Kunstkritikere	97 %	3 %	0,0 %	33	4 % (1)
Skribenter	97 %	2 %	0,8 %	504	3 % (8)
Alle kunstnere	96 %	3 %	0,6 %	1806	3 % (53)

5.2 Skribentenes arbeidstid

5.2.1 Kunstnerisk arbeid

Tabell 5-7 viser at blant skribentene er det dramatikere som brukte størst andel av total arbeidstid til kunstnerisk arbeid i 2013 (82 %), etterfulgt av oversetterne (75 %) og skjønnlitterære forfattere (69 %). Kunstkritikere var de som brukte minst andel av arbeidstiden til kunstnerisk arbeid (51 %). Også når vi ser på gjennomsnittlig timebruk, ser vi at dramatikere arbeidet mest med kunstnerisk arbeid (1441 timer), sammenliknet med de andre skribentene. Dessuten er de den eneste skribentgruppen hvor medianen er høyere enn gjennomsnittet, som betyr at halvparten jobbet opp imot 1700 timer med kunstnerisk arbeid i 2013. Kunstkritikerne brukte desidert minst tid – 724 timer – nesten bare halvparten av gjennomsnittet for dramatikere og godt under gjennomsnittet for alle kunstnere (som er 1250 timer). Ser vi på medianverdien for kritikere, er den enda

lavere enn gjennomsnittet, som betyr at halvparten av dem arbeidet 525 timer med kunstnerisk arbeid, altså drøyt omtrent 200 timer mindre enn gjennomsnittet.

Tabell 5-7 Andel (%) kunstnerisk arbeidstid av total arbeidstid og gjennomsnitt, standardavvik og median. Timer.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Skjønnlitterære forfattere	227	69 %	1214	695	1200
Dramatikere	47	82 %	1441	809	1690
Oversettere	71	75 %	1192	800	1030
Faglitterære forfattere og oversettere	127	63 %	1065	662	1000
Kunstkritikere	33	51 %	724	742	525
Skribenter	505	68 %	1214	695	1200
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>70 %</i>	<i>1250</i>	<i>750</i>	<i>1300</i>

Også i 2006 var det dramatikerne som brukte størst andel av total arbeidstid til kunstnerisk arbeid, og som hadde flest kunstneriske arbeidstimer blant skribentene. For oversetterne er bildet ganske likt i 2006 og 2013, mens timeantallet ser ut til å ha gått ned blant både de skjønnlitterære forfatterne, de faglitterære frilanserne og kunstkritikerne. Særlig er forskjellen stor blant kritikkerne som i 2006 hadde oppunder 1100 gjennomsnittlige kunstneriske arbeidstimer, altså en nedgang på godt over 350 timer (Heian m.fl. 2008:110).

Administrativt arbeid knyttet til det kunstneriske arbeidet er regnet med i kunstnerisk arbeidstid, og tabell 5-8 viser hvor stor del av den kunstneriske arbeidstiden som går med til administrativt arbeid, og hvor mange timer dette utgjorde. Blant skribentene er det dramatikerne (13%), faglitterære forfattere (13%) og kunstkritikerne (12 %) som brukte størst andel av den kunstneriske arbeidstiden til administrativt arbeid i 2013, mens andelen i de andre gruppene var noe lavere (7-11 %). Andelen tidsbruk som går med til denne typen arbeid, er lavere enn når vi ser andelen for alle kunstnergrupper under ett (18 %). Ser vi på gjennomsnittlig timeantall, ser vi at dramatikerne brukte mest tid på administrativt arbeid, 158 timer, men standardavviket viser at spredningen er stor og medianen viser at 70 timer med administrativt arbeid er mer normalt. Også i de andre skribentgruppene ser det ut til å være relativt stor spredning i timebruk, og vi ser at gjennomsnittet er høyere enn medianen i samtlige grupper. Det betyr med andre ord at det for eksempel er mer vanlig å bruke rundt 50 timer til administrativt arbeid, enn 114 timer, som er hhv. medianen og gjennomsnittet når vi ser alle skribentene under ett. Sammenliknet med alle kunstnerne sett under ett, bruker skribentene mer enn 100 timer mindre i gjennomsnitt, og 50 timer mindre når vi ser på medianen.

Tabell 5-8 Skribenters andel administrativt arbeid av kunstnerisk arbeidstid. Prosent. Gjennomsnitt, standardavvik og median. Timer.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Skjønnlitterære forfattere	227	10 %	113	150	50
Dramatikere	47	13 %	158	222	70
Oversettere	71	7 %	70	116	38
Faglitterære forfattere og oversettere	126	13 %	129	168	50
Kunstkritikere	33	12 %	102	169	50
Skribenter	504	11 %	114	161	50
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>18 %</i>	<i>218</i>	<i>290</i>	<i>100</i>

Tabell 5-9 viser at 38 % av skribentene arbeidet mindre enn 900 timer med kunstnerisk arbeid i 2013. Videre arbeidet 25 % mellom 900 og 1500 timer, 30 % mellom 1500 og 2099 timer og 7%

mer enn 2100 timer med kunstnerisk arbeid. Også her ser vi at kunstkritikerne brukte mindre av arbeidstiden sin til kunstnerisk arbeid enn de andre skribentene – 63 % brukte mindre enn 900 timer til slikt arbeid. Dramatikerne og oversetterne er de gruppene med høyest andel som arbeidet mer enn 1500 timer med kunstnerisk arbeid i 2013, med hhv. 58 og 40 %, hvorav hhv. 11 og 13 % arbeidet mer enn 2100 timer.

Tabell 5-9 Gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer) blant skribenter. Prosent.

Kunstnergruppe	1-899 timer	900-1499 timer	1500-2099 timer	2100 timer +	N
Skjønnlitterære forfattere	32	31	29	8	227
Dramatikere	23	19	47	11	47
Oversettere	43	17	27	13	71
Faglitterære forfattere og oversettere	43	21	33	2	127
Kunstkritikere	63	22	9	6	33
Skribenter	38	25	30	7	505
<i>Alle kunstnere</i>	32	24	33	11	3618

Sammenliknet med 2006-undersøkelsen finner vi noen forskjeller. Vi ser for eksempel at en betydelig lavere andel av skjønnlitterære forfattere arbeidet mellom 1500 og 2099 timer i 2013 (29%) enn i 2006 (53 %). En gruppe som har minket sin andel som arbeider mye, er kunstkritikerne. I 2006 arbeidet 29 % av dem mer enn 1500 arbeidstimer, mens andelen i 2013 va 15, hvorav 6 % arbeidet mer enn 2100 timer. Ellers er det ganske lik fordeling på grupperingen av kunstneriske arbeidstimer i 2006 og 2013. (For nærmere oversikt over 2006-tallene, se Heian m.fl. 2008:112).

5.2.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeid

Tabell 5-10 viser at kunstkritikerne brukte størst andel av total arbeidstid til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 (13%), etterfulgt av de skjønnlitterære forfatterne og de faglitterære forfatterne (begge 10 %). I timeantall ser vi at oversetterne brukte minst tid til denne typen arbeid (106 timer). Standardavviket som er høyere enn gjennomsnittet for alle grupper viser relativt stor spredning i svarene. Men forskjellene gjør seg fortsatt gjeldende når vi ser på medianverdiene, som viser et timeantallet betraktelig lavere i alle skribentgruppene. Mer enn halvparten av oversetterne arbeidet ikke med kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 i det hele tatt.

Alle skribentgruppene, bortsett fra kritikerne brukte mer tid til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 enn i 2006. Forskjellen er nærmest dramatisk blant dramatikerne, som i gjennomsnitt hadde 63 timer i 2006 mot 183 timer i 2013. Kunstkritikerne har derimot mer enn halvert timeantallet fra 2006 til 2013 – fra 340 til 153 timer (Heian m.fl. 2008:115). Vi har ingen god forklaring på endringen i disse tallene, og siden antall respondenter innenfor disse to gruppene er få, skal en ikke se bort fra at differansen skyldes tilfeldigheter.

Tabell 5-10 Andel kunstnerisk tilknyttet arbeidstid av total arbeidstid. Prosent. Gjennomsnitt, standardavvik, median.

Kunstnergruppe	N	Andel av totalt arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Skjønnlitterære forfattere	227	10 %	196	287	50
Dramatikere	47	9 %	183	263	70
Oversettere	71	5 %	106	291	0
Faglitterære forfattere og oversettere	126	10 %	158	289	10
Kunstkritikere	33	13 %	153	196	75
Skribenter	504	10 %	170	281	30
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>15 %</i>	<i>259</i>	<i>395</i>	<i>71</i>

5.2.3 Ikke-kunstnerisk arbeid

Av skribentene er det de som arbeidet minst med kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid, nemlig kunstkritikerne, som arbeider mest med ikke-kunstnerisk arbeid. 37 % av arbeidstiden deres gikk i 2013 med til slikt arbeid, som i gjennomsnitt var godt over 700 timer. Faglitterære forfattere og oversettere var de som brukte nest mest av den totale arbeidstiden sin til ikke-kunstnerisk arbeid (28 %) med over 500 timer. Minst andel av total arbeidstid brukte dramatikerne (9%) med gjennomsnittlig timeantall på rundt 150 timer. Med andre ord viser tabell 5-11 at det er stor variasjon mellom skribentgruppene i hvor mye tid som går med til ikke-kunstnerisk arbeid. De høye standardavvik-verdiene og lave medianverdiene viser dessuten at i hvorvidt og i hvilken grad man arbeider med ikke-kunstnerisk arbeid også varierer innad i de ulike skribentgruppene. Blant både dramatikerne og oversetterne er det mer vanlig å ikke ha utført ikke-kunstnerisk arbeid i 2013 enn å ha gjort det (jf. median =0). Det gjelder for øvrig også for kunstnere ellers, når vi ser alle kunstnergrupper under ett (jf. nederste rekke i tabell 5-11).

Tabell 5-11 Andel ikke-kunstnerisk arbeid av total arbeidstid. Antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i 2013. Gjennomsnitt, standardavvik, median.

Kunstnergruppe	Andel	Gj. Snitt	Median	St. avvik	N
Skjønnlitterære forfattere	21 %	403	50	587	227
Dramatikere	9 %	147	0	380	47
Oversettere	20 %	383	0	634	71
Faglitterære forfattere og oversettere	28 %	508	200	599	126
Kunstkritikere	37 %	735	400	812	33
Skribenter	22 %	424	50	609	504
<i>Alle kunstnere</i>	<i>15 %</i>	<i>277</i>	<i>0</i>	<i>495</i>	<i>3618</i>

5.3 Skribentenes inntekter

5.3.1 Kunstnerisk inntekt og totale inntekter

I tabell 5-12 presenteres tall for kunstnerisk inntekt for skribentene. Skribenter omfatter skjønnlitterære forfattere, dramatikere, oversettere, kunstkritikere og faglitterære forfattere og oversettere.¹⁰ Skribentene har høyere kunstneriske inntekter enn de visuelle kunstnerne. De har godt over 100 000 kroner mer i gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt i 2013 enn det de visuelle kunstnerne har. Det er omtrent slik situasjonen var i 2006, i hvert fall i gjennomsnitt for de fem gruppene av skribenter. Det er særlig to av skribentgruppene som skiller seg ut sammenliknet med 2006. Den ene er dramatikerne, som i 2013 har betydelig høyere kunstneriske inntekter enn i 2006. Nesten 100 000 nominelle kroner, som tilsvarer en nominell vekst på ca. 50 %. Med en prisøkning på 14,1 % representerer dette også en god realoppgang. Sammenlikner vi fordelingsegenskapene i de to årene, er det heller ikke noe ved disse som tyder på at det er enkelte observasjoner som bidrar til denne kraftige veksten. Medianinntekten er bare litt lavere enn gjennomsnittsinntekten, hvilket ikke er normalt for de øvrige kunstnergruppene, og standardavviket er også lavere i forhold til snittverdien enn det som er vanlig å måle for kunstnerisk inntekt. Både i 2006 og 2013 er det imidlertid få dramatikere som deltok i undersøkelsen, så det kan selvsagt tenkes å være en forklaring. I 2006 var det dessuten en overvekt av dramatikere med høye inntekter som svarte. Dermed er det ikke åpenbart at den positive utviklingen i kunstneriske inntekter for dramatikerne skyldes andre forhold enn nettopp en positiv inntektsutvikling.

Den andre gruppen som skiller seg ut i forhold til 2006 er kunstkritikerne som i 2013 har noe lavere inntekter fra kunstnerisk arbeid. Som i 2006 er det også i 2013 få respondenter for denne gruppen, men bortsett fra det er det ingen åpenbar forklaring på hvorfor de kunstneriske inntektene er ca. 7 000 kroner lavere i 2013 enn i 2006.

Til tross for at de skjønnlitterære forfatterne hadde omtrent tilsvarende nominell inntekter fra kunstnerisk arbeid i 2013 som i 2006, er det likevel visse nevneverdige forskjeller. Medianinntekten er nemlig langt lavere i 2013 enn i 2006. Medianinntekten uttrykker inntekten til den typiske kunstneren i gruppen. Når vi likevel observerer at gjennomsnittsnivået for kunstneriske inntekter ikke er endret siden i 2006, skyldes det at noen (få) skjønnlitterære forfattere har hatt en svært høy inntekt. Dette inntrykket bekreftes av et meget høyt standardavvik, som er mer enn dobbelt så høyt som gjennomsnittsinntekten.

---

¹⁰ Alle faglitterære forfattere og oversettere ble ikke invitert til å delta i undersøkelsen. Det er kun et utvalg foretatt av NFFO som er med. Utvalgskriteriet er at de aktuelle medlemmene har en frilansstatus. I praksis innebærer det at de ikke skal ha stillingsbrøk i fast stilling som overskrider 50 %.

Tabell 5-12 Kunstnerisk inntekt, skribenter i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Skjønnlitterære forfattere	121	218	120	544.0	19	255
Dramatikere	27	338	326	254.6	152	540
Oversettere	48	208	148	235.0	49	343
Faglitterære forfattere og over- settere	62	196	131	207.3	0	320
Kunstkritikere	22	139	109	136.4	33	180
Skribenter	280	217	146	394.2	27	306
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>186</i>	<i>123</i>	<i>259,8</i>	<i>5</i>	<i>288</i>

I tabell 5-13 vises tall for total inntekt for skribenter. Som for de visuelle kunstnerne kompenseres lave kunstneriske inntekter med andre inntekter (jf. tabell 4-12, s 46). Men mens de visuelle kunstnerne ikke kommer opp på et nivå som er i nærheten av landsgjennomsnittet på ca. 410 000 kroner, er de totale inntektene for skribentene godt i overkant av gjennomsnittet for innbyggere i Norge 17 år og eldre. Det er bare kunstkritikerne som ligger i nærheten med 413 000 kroner i total inntekt.

Tabell 5-13 Total inntekt, skribenter i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Skjønnlitterære forfattere	121	461	361	600.6	221	540
Dramatikere	27	546	422	325.9	343	711
Oversettere	48	490	435	234.7	359	591
Faglitterære forfattere og over- settere	62	446	396	281.0	266	600
Kunstkritikere	22	413	428	219.8	240	553
Skribenter	280	467	400	443.0	251	589
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>408</i>	<i>361</i>	<i>331,1</i>	<i>213</i>	<i>528</i>

5.3.2 Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

Av tabell 5-14 går det frem at skribentene i gjennomsnitt har nærmere 90 000 kroner i ikke-kunstnerisk inntekt. Bortsett fra dramatikerne bidrar alle de øvrige kunstnergruppene til at den ikke-kunstneriske inntekten er såpass høy. Dramatikerne har ikke økt sin ikke-kunstneriske inntekt vesentlig siden 2006. Alle de fire øvrige gruppene har en nokså sterk realøkning i inntekter fra ikke-kunstnerisk virksomhet (se Heian m.fl. 2008:150). Det samme gjelder for arbeidstid i ikke-kunstnerisk virksomhet i tabell 5-11 (s. 55). Bortsett fra oversetterne, har de øvrige med en oppgang i ikke-kunstnerisk inntekt også en nokså sterk oppgang i tid brukt på ikke-kunstnerisk virksomhet. Dette ser vi også når vi studerer andelen av inntekten som hentes fra kunstnerisk arbeid. For alle skribenter har denne sunket. For skjønnlitterære forfattere har denne sunket fra 60 % av total inntekt til 47 % av total inntekt, en tilsvarende nedgang finner vi blant oversettere. Det ser med andre ord ut til at også for skribentene har utviklingen de siste årene trukket i retning av et sterkere press over i ikke-kunstneriske aktiviteter.

Tabell 5-14 Yrkesinntekt fordelt på kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. (1000 kroner). Andel skribenter med kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt (%).

Kunstnergruppe	Kunstnerisk inn-	Kunstnerisk tilknyttet	Ikke-kunstnerisk inn-
----------------	------------------	------------------------	-----------------------

	N	tekt		inntekt		tekt	
		Gj.snitt		Gj.snitt	Andel > 0	Gj.snitt	Andel > 0
Skjønnlitterære forfattere	121	218		60	64%	82	54%
Dramatikere	27	338		66	74%	44	52%
Oversettere	48	208		45	63%	76	60%
Faglitterære forfattere og oversettere	62	196		34	52%	103	58%
Kunstkritikere	22	139		55	73%	154	86%
Skribenter	280	217		52	63%	87	58%
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>185</i>		<i>79</i>	<i>67%</i>	<i>63</i>	<i>51%</i>

5.3.3 Sammensetning av kunstnerisk inntekt

I tabell 5-15 og tabell 5-16 presenteres oppdelte kunstneriske inntekter for skribenter. Et første poeng vi kan ta med oss, er at skribentene i gjennomsnitt ikke har så høye fradrag i næring. Om lag 50 000 kroner i gjennomsnitt bekrefter vel at materialutgiftene ligger langt lavere enn det tilfelle er for billedkunstnerne.

Et tegn på heterogenitet er at den prosentvise sammensetningen av de kunstneriske inntektene for skribentgruppen er nokså lik den vi finner for alle kunstnere bortsett fra for oversetterne og kunstkritikerne. Disse to gruppene har lønnsinntekter som ligger omtrent dobbelt så høyt som den gjennomsnittlige skribenten. For øvrig ser vi at de skjønnlitterære forfatterne i gjennomsnitt har lave lønnsinntekter.

Tabell 5-15 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Skribenter. 1000 kroner.

Kunstner-gruppe	N	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag				Fra-drag	SU M
		SU M	Salg pri- vat	Salg offentli- ge	Løn n	SU M	Sti- pend som lønn inkl GI	Sti- pend som næ- ring	Veder- lag		
Skjønnlitterære forfattere	121	180	109	46	26	85	48	29	8	47	218
Dramatikere	27	282	74	118	91	141	55	68	18	85	338
Oversettere	48	206	27	4	175	42	18	18	6	41	208
Fagbokforfatterne og oversettere	62	210	99	20	91	30	10	16	4	44	196
Kunstkritikere	22	158	32	12	115	11	11	0	0	30	139
Skribenter	280	199	83	37	79	65	32	26	7	48	217
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>211</i>	<i>68</i>	<i>49</i>	<i>94</i>	<i>59</i>	<i>30</i>	<i>16</i>	<i>13</i>	<i>85</i>	<i>185</i>

Tabell 5-16 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Skribenter. Prosent.

Kunstnergruppe	N	SUM	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag			
			SUM (%)	Salg privat (%)	Salg offentlige (%)	Lønn(%)	SUM (%)	Stipend som lønn inkl GI (%)	Stipend som næring (%)	Vederlag (%)
Skjønnlitterære forfattere	121	100	68.0	41.0	17.4	9.7	32.0	17.9	10.9	3.1
Dramatikere	27	100	66.6	17.4	27.8	21.4	33.4	13.1	16.1	4.2
Oversettere	48	100	83.0	10.9	1.8	70.4	17.0	7.4	7.2	2.5
Faglitterære forfattere	62	100	87.4	41.2	8.4	37.8	12.7	4.2	6.8	1.7
Kunstkritikere	22	100	93.5	18.9	6.9	67.8	6.5	6.5	0.0	0.0
Skribenter	280	100	75.4	31.4	14.1	29.8	24.6	12.1	9.8	2.7
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>100</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>

Fordeling av salg på offentlige og private aktører varierer også en del innen skribentene. Forfatterne selger naturlig nok mest til private aktører, mens dramatikerne selger mest til offentlige aktører. Det siste har sannsynligvis sammenheng med arbeid på oppdrag for offentlig eide teaterinstitusjoner. Vi ser av tabell 5-5 at det er skjønnlitterære forfattere og dramatikere som har størst andel kunstnerisk inntekt fra ulike stipendordninger, mens kunstkritikerne har lavest.

6. Scenekunstnere

Vi har delt scenekunstnere inn i fem grupper: skuespillere og dukkespillere; sceneinstruktører; scenografer, kostymedesignere og andre teatermedarbeidere; dansere, koreografer og filmkunstnere. Disse er hovedsakelig medlemmer i Norsk skuespillerforbund, Norsk sceneinstruktørforening, Norske scenografer, Norske dansekunstnere og Norsk filmforbund.

6.1 Scenekunstnernes bakgrunn

6.1.1 Kjønn

Tabell 6-1 viser oversikt over andelen kvinner og menn på de ulike scenekunstgruppene. De fleste gruppene har overvekt av kvinner, bortsett fra sceneinstruktører (36 %) og filmkunstnere (32 %). Særlig stor overvekt av kvinner finner vi blant koreografene (89 %), danserne (78 %) og scenograferne/kostymearbeiderne (81 %). I 2006-undersøkelsen var kvinneandelen 55 % blant scenograferne/kostymearbeiderne, med andre ord ser kvinneandelen ut til å ha steget betraktelig. Det er imidlertid grunn til å være oppmerksom på at siden antallet respondenter er lavt, kan forskjellen også skyldes tilfeldigheter. Jevnest kjønnsfordeling finner vi blant skuespillerne, men også de har en overvekt av kvinner, med 56 %, akkurat som i 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008:87).

Tabell 6-1 Scenekunstnere og kjønn. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinne	Mann	N
Skuespillere/dukkespillere	56%	44%	109
Sceneinstruktører	36%	64%	28
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	81%	19%	26
Dansere	78%	22%	54
Filmkunstnere	32%	68%	69
Koreografer	89%	11%	27
Scenekunstnere	58%	42%	313
<i>Alle kunstnere</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>1851</i>

6.1.2 Alder

Tabell 6-2 viser at scenekunstnerne i gjennomsnitt er relativt unge med en alder på 42 når alle ses under ett. Det kan tyde på at arbeidsmarkedet for eldre er svakt, og at mange forsvinner når de blir eldre. Sceneinstruktørene er med sine gjennomsnittlige 50 år eldst blant scenekunstnerne. Dansekunstnerne har lavest gjennomsnittlig alder, på 34 år, som kan forklares med danseres lave pensjonsalder, som er 42 år.

Tabell 6-2 Gjennomsnittlig alder blant scenekunstnere. År.

Kunstnergruppe	Gj. Sn.	N
Skuespillere/dukkespillere	42	109
Sceneinstruktører	50	28
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	43	26
Dansere	34	54
Filmkunstnere	43	70
Koreografer	46	27
Scenekunstnere	42	314
<i>Alle kunstnere</i>	46	1860

I neste tabell (tabell 6-3) ser vi at størst andel unge finner vi blant danserne – 52 % er under 30 år og 28 % er mellom 30 og 40 år. Også blant koreografene er en stor andel relativt unge, men her er hovedtyngden – en tredjedel – i aldersgruppen 41-50 år (33 %). Det er også stor andel relativt unge blant skuespillerne – i underkant av 60 % under 40 år, hvorav 18 % er under 30 år. Blant sceneinstruktørene er alderen ganske jevnt fordelt på de midterste aldersgruppene. Blant filmkunstnerne er den største aldersgruppen de mellom 30 og 40 år (40 %), etterfulgt av 40-50-åringene (31 %). Denne aldersfordelingen er ganske lik den vi fant i 2006-undersøkelsen.

Tabell 6-3 Scenekunstnere fordelt på aldersgrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	< 30	31-40	41-50	51-60	61-70	>70	N
Skuespillere/dukkespillere	18 %	40 %	18 %	14 %	11 %	0 %	109
Sceneinstruktører	0 %	25 %	29 %	25 %	18 %	4 %	28
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	12 %	38 %	27 %	12 %	8 %	4 %	26
Dansere	52 %	28 %	13 %	6 %	2 %	0 %	54
Filmkunstnere	7 %	40 %	31 %	13 %	9 %	0 %	70
Koreografer	15 %	19 %	33 %	15 %	19 %	0 %	27
Scenekunstnere	19 %	35 %	23 %	13 %	10 %	1 %	314
<i>Alle kunstnere</i>	10 %	30 %	25 %	19 %	14 %	2 %	1860

6.1.3 Utdanning

Tabell 6-4 viser at de aller fleste scenekunstnere har mer enn tre år med høyere kunstfaglig utdanning. 73 % av alle scenekunstnere høyere kunstfaglig utdanning over tre år, hvorav 13 % har mer enn fem år. Størst andel med høyere kunstfaglig utdanning over tre år finner vi blant koreografene. Av dem har 88 % slik utdanning på mer enn tre år, hvorav 26 % har mer enn fem år. Scenografene har størst andel med utdanning på mer enn fem år (36 %). Størst andel uten høyere kunstfaglig utdanning finner vi blant sceneinstruktørene, 28 %, like stor andel som når vi ser alle kunstnere under ett.

Tabell 6-4 Scenekunstneres utdanningsnivå. Prosent.

Kunstnergruppe	Ingen	<3 år	3-5 år	>5 år	N
Skuespillere/dukkespillere	24 %	4 %	65 %	7 %	246
Sceneinstruktører	28 %	6 %	46 %	20 %	54
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	20 %	7 %	36 %	36 %	44
Dansere	13 %	6 %	75 %	6 %	95
Filmkunstnere	23 %	10 %	52 %	15 %	125
Koreografer	9 %	4 %	62 %	26 %	47
Scenekunstnere	21 %	6 %	60 %	13 %	611
<i>Alle kunstnere</i>	28 %	5 %	31 %	36 %	3618

Scenekunstnerne skiller seg ikke vesentlig ut fra kunstnerne i sin helhet hva gjelder annen høyere utdanning. Blant de ulike kunstnergruppene, er sceneinstruktørene den gruppen der flest har en eller annen form for høyere utdanning som ikke er kunstfaglig (uavhengig om de også har en kunstfaglig utdanning). Sceneinstruktørene har også størst andel med kunstteoretisk utdanning (50 %), sammenliknet med de andre scenekunstnerne. Som blant visuelle kunstnere og skribentene er andelen med økonomisk/administrativ/entreprenørskapsutdanning også lav blant scenekunstnerne. Lavest andel med denne typen utdanning finner vi blant skuespillerne (4%). Høyest andel med økonomisk/administrativt og/eller entreprenørskapsutdanning finner vi blant koreografene (11 %). Andelen med annen type utdanning er ganske likt fordelt i de ulike gruppene av scenekunstnere, mellom 20 og 27 %.

Tabell 6-5 Ikke-kunstnerisk høyere utdanning blant scenekunstnere. Prosent.

Kunstnergruppe	Kunst teoretisk	Økonomisk/adm/entr.	Annen utdanning	N
Skuespillere/dukkespillere	16 %	4 %	22 %	246
Sceneinstruktører	50 %	7 %	22 %	54
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	30 %	7 %	27 %	44
Dansere	20 %	7 %	20 %	95
Filmkunstnere	23 %	7 %	24 %	125
Koreografer	28 %	11 %	21 %	47
Scenekunstnere	23 %	6 %	22 %	611
<i>Alle kunstnere</i>	<i>24 %</i>	<i>6 %</i>	<i>28 %</i>	<i>3618</i>

6.1.4 Landbakgrunn og samisk bakgrunn

I tabell 6-6 ser vi at 97 % av scenekunstnerne har norsk bakgrunn, 3 % (ni personer) har europeisk bakgrunn utenfor Norge og under 1 % (fire personer) har ikke-europeisk bakgrunn av totalt 314. Andelen med norsk bakgrunn varierer fra 91 til 100 % i de ulike scenekunstnergruppene. Blant koreografene og filmkunstnerne har ingen bakgrunn utenfor Europa. Disse tallene må ikke ilegges for stor vekt, siden antall respondenter i hver kategori er svært få. Kolonnen helt til høyre i tabell 6-6 viser at 3 % (ti personer) av scenekunstnere har oppgitt at de er innført i samemanntallet. Vær også her oppmerksom på at antallet er lavt – i de tre gruppene med høyest andel med samisk bakgrunn, skuespillere, sceneinstruktørene og koreografene, inneholder bare hhv, seks og to respondenter hver.

Tabell 6-6 Landbakgrunn og samisk bakgrunn blant scenekunstnere. Prosent.

Kunstnergruppe	Norge	Europa	Øvrige	N	Samisk
Skuespillere/dukkespillere	97 %	2 %	0,8 %	109	6 % (6)
Sceneinstruktører	94 %	4 %	1,9 %	28	7 % (2)
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	91 %	9 %	0,0 %	26	0 % (0)
Dansere	97 %	2 %	1,1 %	54	0 % (0)
Filmkunstnere	97 %	2 %	0,8 %	70	0 % (0)
Koreografer	100 %	0 %	0,0 %	27	7 % (2)
Scenekunstnere	96 %	3 %	0,8 %	314	3 % (0)
<i>Alle kunstnere</i>	<i>96 %</i>	<i>3 %</i>	<i>0,6 %</i>	<i>3618</i>	<i>3 % (53)</i>

6.2 Scenekunstnernes arbeidstid

6.2.1 Kunstnerisk arbeid

Tabell 6-7 viser at scenekunstnerne brukte mellom 64 og 84 % av arbeidstiden sin til kunstnerisk arbeid i 2013. Skuespillerne/dukkespillerne er de som brukte størst andel av arbeidstiden sin til kunstneriske virke, etterfulgt av sceneinstruktørene, filmkunstnerne og scenografene m.fl. Danserne brukte minst andel av arbeidstiden til kunstnerisk arbeid, sammenliknet med de andre scenekunstnerne. Det var også mindre enn gjennomsnittet for alle kunstnergruppene (70 %).

I neste kolonnene (i tabell 6-7) ser vi at alle scenekunstnere, bortsett fra danserne (962 timer), hadde flere arbeidstimer enn gjennomsnittet for alle kunstnere (1250 timer). Sceneinstruktørene var de som arbeidet flest timer med kunstnerisk arbeid – 1529 timer i gjennomsnitt og 1650 mediantimer. Scenografene m.fl. og skuespillerne har også et relativt høyt timeantall, etterfulgt av koreografene.

Sammenliknet med 2006-undersøkelsen finner vi at andelen arbeidstid scenekunstnerne brukte til kunstnerisk arbeidstid var noe høyere i 2013 enn i 2006 for de alle scenekunstgruppene. Vi ser at timeantallet var ganske likt i 2013 og i 2006 (Heian m.fl. 2008: 110). Koreografene var gruppert sammen med danserne i 2006, i kategorien dansekunstnere, som da hadde omtrent samme timeantall som danserne i 2013. Hvordan timeantallet var for koreografene i 2006, vet vi altså ikke, men vi ser at de hadde over 400 gjennomsnittlige kunstneriske arbeidstimer mer enn danserne i 2013.

Tabell 6-7 Andel (%) kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer brukt til kunstnerisk arbeid i 2013. Gjennomsnitt, standardavvik og median (timer).

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Skuespillere/dukkespillere	247	84 %	1448	673	1600
Sceneinstruktører	54	82 %	1529	723	1650
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	44	82 %	1455	782	1575
Dansere	95	64 %	962	657	1000
Filmkunstnere	125	81 %	1437	833	1520
Koreografer	47	72 %	1378	832	1400
Scenekunstnere	612	79 %	1373	750	1500
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>70 %</i>	<i>1250</i>	<i>750</i>	<i>1300</i>

I spørreskjemaet har vi bedt kunstnerne oppgi antall timer de arbeider med administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet. Tabell 6-8 viser da hvor stor del av den kunstneriske arbeidstiden som går med til administrativt arbeid. Vi ser at koreografene var den gruppen som brukte mest av kunstnerisk arbeidstid (39 %) til slikt arbeid, etterfulgt av sceneinstruktørene (25%) og dansekunstnerne (22 %). Minst tid til administrativt arbeid brukte skuespillerne (15 %) og scenografene (17 %).

Tabell 6-8 Andel administrativt arbeid av kunstnerisk arbeidstid. Prosent.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	St. avvik	Median
Skuespillere/dukkespillere	246	15 %	213	293	100
Sceneinstruktører	54	25 %	376	365	250
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	44	17 %	230	302	95
Dansere	95	22 %	195	263	60
Filmkunstnere	125	17 %	243	376	75
Koreografer	47	39 %	560	444	525
Scenekunstnere	611	20 %	259	341	100
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>18 %</i>	<i>218</i>	<i>290</i>	<i>100</i>

I tabell 6-9 har vi plassert scenekunstnerne etter hvor mye tid de brukte på kunstnerisk arbeid i 2013 fordelt på fire kolonner. Danserne skiller seg ut med relativt stor andel med lavt timeantall – 45% hadde færre enn 900 kunstneriske arbeidstimer i 2013. Også i 2006-undersøkelsen skilte dansekunstnerne seg ut som en gruppe med høy andel som arbeidet relativt lite med kunstnerisk arbeid. Skuespillerne og sceneinstruktørene er de med størst andel som arbeidet mellom 1500 og 2100 kunstneriske arbeidstimer (begge 44 %), etterfulgt av scenografene m.m. (40 %). Også i 2006-undersøkelsen var det rundt 40 % i alle scenekunstnergruppene, bortsett fra danserne, som havnet i denne kolonnen (Heian m.fl. 2008:112).

Tabell 6-9 Gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer) i 2013 blant scenekunstnere. Prosent.

Kunstnergruppe	1-899 timer	900-1499 timer	1500-2099 timer	2100 timer +	N
Skuespillere/dukkespillere	20	23	45	13	247
Sceneinstruktører	17	21	45	17	54
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	26	19	40	16	44
Dansere	45	23	30	2	95
Filmkunstnere	21	23	39	17	125
Koreografer	32	23	30	15	47
Scenekunstnere	25	22	40	13	612
<i>Alle kunstnere</i>	<i>32</i>	<i>24</i>	<i>33</i>	<i>11</i>	<i>3618</i>

6.2.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeid

Tabell 6-10 viser at danserne, koreografene og sceneinstruktørene var de som brukte størst andel av den totale arbeidstiden til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 (hhv. 17, 16 og 16 %). Dansekunstnerne brukte i 2006 24 % av arbeidstiden til kunstnerisk tilknyttet arbeid, mens andelen i 2006 var sunket til 17 % for danserne og 16 % for koreografene. Skuespillerne var de som brukte minst andel (9%), ikke så langt fra andelen i 2006 (7 %). Scenografene brukte 11 % av arbeidstiden i 2013 til denne typen arbeid, også de ganske likt med 2006-undersøkelsen (12 %). For filmkunstnerne var andelen i 2013 11 % mot 6 % i 2006. Størst forskjell er det i gruppen av sceneinstruktører, som brukte 23 % av arbeidstiden til denne typen arbeid i 2006 mot 16 % i 2013.

Ser vi på antall timer, ser vi at koreografene og danserne i gjennomsnitt arbeidet mest med kunstnerisk tilknyttet arbeid – hhv 310 og 287 timer. Men standardavviket viser stor spredning og medianverdien viser et timeantall som er mye lavere enn gjennomsnittet. Også i de andre gruppene ser vi at medianverdiene er betraktelig lavere enn gjennomsnittsverdiene. For eksempel er gjennomsnittstimeantallet for filmkunstnerne 165 timer, mens medianen er 15 timer, som altså betyr at mer enn halvparten ikke utførte mer enn 15 timer kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013. Samtlige

scenekunstnergrupper arbeidet færre timer med kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 enn i 2006. Størst forskjell finner vi blant sceneinstruktørene som i gjennomsnitt brukte over 460 timer i 2006 og i overkant av 280 timer i 2013, altså en differanse på rundt 180 timer (Heian m.fl. 2008:115). Vær imidlertid oppmerksom på at antallet respondenter i denne gruppen er få og at standardavvikene og medianverdiene for begge årene viser relativt stor spredning og skjevhet i svarene.

Tabell 6-10 Andel (%) kunstnerisk tilknyttet arbeidstid av total arbeidstid blant scenekunstnere og kunstnerisk tilknyttet arbeid i timer. Gjennomsnitt, standardavvik og median.

Kunstnergruppe	N	Andel av totalt arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Skuespillere/dukkespillere	246	9 %	152	252	50
Sceneinstruktører	54	16 %	282	347	125
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	44	11 %	219	393	40
Dansere	95	17 %	287	418	100
Filmkunstnere	125	11 %	165	297	15
Koreografer	47	16 %	310	388	140
Scenekunstnere	611	12 %	204	327	50
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>15 %</i>	<i>259</i>	<i>395</i>	<i>71</i>

6.2.3 Ikke-kunstnerisk arbeid

Tiden kunstnerne bruke til ikke-kunstnerisk arbeid kan ses som et uttrykk for i hvilken grad de er nødt til å supplere den kunstneriske inntekten med ikke-kunstneriske inntekter. Tabell 6-11 viser at blant scenekunstnerne var det danserne som brukte mest tid til ikke-kunstnerisk arbeid i 2013. De brukte 19% av den samlede arbeidstiden til denne typen arbeid og det utgjorde i gjennomsnitt 290 timer. Medianverdien er imidlertid 0, som betyr at over halvparten ikke arbeidet med ikke-kunstnerisk arbeid i 2013. Det gjelder for øvrig de andre scenekunstnergruppene også. Koreograferne er de som bruker nest mest av den samlede arbeidstiden til ikke-kunstnerisk arbeid (12%) med i snitt 178 timer. Minst andel brukte sceneinstruktørene (2%) med et gjennomsnittlig timeantall på 52.

Sammenliknet med 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008:199) har timeantallet til ikke-kunstnerisk arbeid gått ned for samtlige scenekunstnergrupper. Størst er forskjellen blant scenograferne som i 2006 hadde 225 ikke-kunstneriske arbeidstimer mot 130 i 2013. Det er imidlertid få respondenter, stor spredning og skjevt fordelte svar begge årene i denne gruppen, som vil si at tallene er usikre.

Tabell 6-11 Andel ikke-kunstnerisk arbeid blant scenekunstnere. Antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i 2013.

Kunstnergruppe	Andel	Gj. Snitt	Median	St. avvik	N
Skuespillere/dukkespillere	7 %	118	0	324	246
Sceneinstruktører	2 %	51	0	176	54
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	7 %	130	0	345	44
Dansere	19 %	290	0	482	95
Filmkunstnere	8 %	128	0	309	125
Koreografer	12 %	178	0	324	47
Scenekunstnere	9 %	147	0	348	611
<i>Alle kunstnere</i>	<i>15 %</i>	<i>277</i>	<i>0</i>	<i>495</i>	<i>3618</i>

6.3 Scenekunstnernes inntekter

6.3.1 Kunstnerisk inntekt og totale inntekter

Også for scenekunstnere finner vi jevnt over lavere inntekter fra kunstnerisk arbeid i 2013 enn i 2006. Vi finner en nominell nedgang i kunstneriske inntekter for skuespillere, scenografer og dansere, og nedgangen er størst for danserne, som også i 2006 hadde en lav kunstnerisk inntekt (149 000). I 2013 var den redusert til 108 000 kroner. Vi snakker her om nominelle tall, som i realiteten innebærer at nedgangen har vært enda større, jf. prisoppgang på 14,1 %.

Sceneinstruktører hadde et høyere nominelt nivå på den kunstneriske inntekten i 2013 enn i 2006. Det hadde også skuespillere, mens scenografene har omtrent tilsvarende nominelle nivå som i 2006. Dermed har disse scenekunstnerne heller ingen realoppgang kunstnerisk inntekt siden 2006. Økt tilstrømming av kunstnere på dette området kombinert med en sterkere grad av prosjektorientering og dermed mindre faste ansatte kan bidra til en slik utvikling. Filmkunstnerne ser imidlertid ut til å ha hatt en positiv realutvikling i kunstneriske inntekter.

Scenekunstnerne var i 2006-underøskelsen systematisk positivt selektert. Dvs. at de som tjente mest var overrepresentert i noen grad. Er det samme tilfelle i 2013-undersøkelsen, kan det innebære at tallene som er presentert i tabell 6-12 er litt for høye. Men det vet vi altså ikke sikkert.

Tabell 6-12 Kunstnerisk inntekt, scenekunstnere i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Skuespillere/dukkespillere	112	289	277	271.5	100	418
Sceneinstruktører	26	283	270	183.9	175	456
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	25	251	253	234.1	66	321
Dansere	52	108	64	140.5	1	194
Filmkunstnere	77	275	252	256.8	52	460
Koreografer	28	154	140	161.3	0	254
Scenekunstnere	320	241	202	241.5	49	395
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>186</i>	<i>123</i>	<i>259,8</i>	<i>5</i>	<i>288</i>

Ser vi på total inntekt (tabell 6-13), endres bildet som for de øvrige kunstnergruppene. Bildet er imidlertid noe mer sammensatt her enn det var f.eks. for skribentene. Mens skribentene hadde et jevnt og nokså høyt nivå på total inntekt, er inntrykket for scenekunstnerne at noen har et relativt bra nivå på total inntekt, mens andre har et betydelig lavere nivå. Særlig har koreografene og danserne et lavt nivå – langt lavere enn befolkningen for øvrig. De kompenserer riktignok i stor grad for svake kunstneriske inntekter, men de kompenserer ikke fullt ut slik at de når et gjennomsnitt på total inntekt som for befolkningen for øvrig. At dansere og koreografer har lave inntekter, kjenner vi igjen fra tidligere undersøkelser, jf. Elstad og Pedersen (1996) og Heian et. al. (2008).

Tabell 6-13 Total inntekt, scenekunstnere i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Skuespillere/dukkespillere	112	413	404	275.3	257	522
Sceneinstruktører	26	476	469	202.2	380	545
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	25	575	462	699.2	255	615
Dansere	52	337	280	236.8	200	435
Filmkunstnere	77	486	433	368.1	299	600
Koreografer	28	329	293	204.1	156	478
Scenekunstnere	320	429	393	340.8	242	531
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>408</i>	<i>361</i>	<i>331,1</i>	<i>213</i>	<i>528</i>

6.3.2 Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

For scenekunstnerne finner vi ikke spesielt høye inntekter fra ikke-kunstnerisk virksomhet bortsett fra for filmkunstnere og til dels Dansere og senografer. Vi ser imidlertid at de kunstnerisk tilknyttede inntektene er høye for danserne og koreografene, som begge har slike inntekter på mer enn 100 000 kroner. Disse to gruppene er også kjennetegnet ved lave kunstneriske inntekter, men kompenserer i hovedsak for dette med kunstnerisk tilknyttede inntekter og i mindre grad med ikke-kunstneriske inntekter. Sammenligner vi disse lavinntektsgruppene med situasjonen i 2006, er det spesielt filmkunstnerne som har økt sine ikke-kunstneriske inntekter med mer enn en dobling. Samtidig har inntektene fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet blitt noe redusert. Blant alle scenekunstnerne finner vi at andelen kunstnerisk inntekt av total inntekt har sunket. For senografer har denne sunket fra 73 % til 44 %, for dansere og koreografer har den sunket fra 57 % til 37 %. Også denne gruppen har kompensert synkende kunstneriske inntekter med økte ikke-kunstneriske og kunstnerisk tilknyttede inntekter.

Tabell 6-14 Yrkesinntekt fordelt på kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. Scenekunstnere. 1000 kroner. Andel som har kunstneriske tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Prosent.

	N	Kunstnerisk inntekt	Kunstnerisk tilknyttet inntekt		Ikke-kunstnerisk inntekt	
		Gj.snitt	Gj.snitt	Andel > 0	Gj.snitt	Andel > 0
Skuespillere/dukkespillere	112	289	40	67%	25	54%
Sceneinstruktører	26	283	89	73%	18	31%
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	25	251	9	60%	59	56%
Dansere	52	108	102	81%	51	65%
Filmkunstnere	77	275	51	58%	72	53%
Koreografer	28	154	101	75%	32	61%
Scenekunstnere	320	241	60	68%	43	54%
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>185</i>	<i>79</i>	<i>67%</i>	<i>63</i>	<i>51%</i>

6.3.3 Sammensetning av kunstnerisk inntekt

Scenekunstnerne har større fradrag i næring enn skribentene, men likevel langt lavere enn de visuelle kunstnerne og kunstnerne i sin helhet. I gjennomsnitt for denne gruppen av kunstnere er fradrag i næring på 66000 kroner i 2013, høyest er den blant skuespillere med 86000 kroner.

Tabell 6-15 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Scenekunstnere. 1000 kroner.

	N	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag				Fra- Sum drag	
		SUM	Salg privat	Salg offentlige	Lønn	SUM	Stipend som lønn inkl GI	Stipend som næring	Vederlag		
Skuespillere	112	349	72	84	193	25	14	6	6	86	289
Scenestrutører	26	296	35	49	212	32	29	0	3	45	283
Senografer mm	25	286	78	46	162	24	21	0	3	60	251
Dansere	52	135	31	27	77	17	13	4	0	44	108
Filmkunstnere	77	315	88	38	189	22	12	5	6	62	275
Koreografer	28	153	22	79	51	72	72	0	0	71	154
Scenekunstnere	320	280	62	57	160	28	20	4	4	66	241
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>211</i>	<i>68</i>	<i>49</i>	<i>94</i>	<i>59</i>	<i>30</i>	<i>16</i>	<i>13</i>	<i>85</i>	<i>185</i>

Av tabell 6-16 ser vi at lønnsinntektene utgjør en nokså stor andel av inntektene til flere av scenekunstnergruppene. Vi ser ellers at det er en del inntekter fra SKS-stipend i denne gruppen, og at salgsinntektene fordeler seg noe ulikt på private og offentlige aktører avhengig av hvilke kunstnergruppe de tilhører. Men generelt er andelen markedsinntekter høye (91 %) og stipend- og vederlagsinntektene lave (9 %). Scenekunstnerne henter i all hovedsak inntektene sine fra markedet hvorav over halvparten er lønnsinntekter. Salg til private og offentlige aktører utgjør også en nokså stor andel av de kunstneriske inntektene til scenekunstnerne. Et unntak er koreografene som har en markedsinntekt på under 70 % - dvs. lavere enn for alle kunstnerne. Koreografene er også noe atypiske i denne gruppen siden de selger betydelig mer til offentlige enn til private aktører, Videre henter de omtrent en tredjedel av de kunstneriske inntektene sine fra ulike stipender, mens det typiske for de øvrige scenekunstnerne er drøyt 5 %.

Tabell 6-16 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Scenekunstnere. Prosent.

	N	SUM	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag			
			%	SUM (%)	Salg privat (%)	Salg offentlige (%)	Lønn (%)	SUM (%)	Stipend som lønn inkl GI (%)	Stipend som næring (%)
Skuespillere	112	100	93.3	19.3	22.4	51.6	6.7	3.6	1.5	1.6
Scenestrutører	26	100	90.2	10.5	15.0	64.7	9.7	8.9	0.0	0.9
Senografer mm	25	100	92.2	25.3	14.7	52.3	7.7	6.8	0.0	1.0
Dansere	52	100	89.0	20.3	18.1	50.6	11.0	8.7	2.3	0.0
Filmkunstnere	77	100	93.4	26.1	11.1	56.2	6.6	3.5	1.4	1.8
Koreografer	28	100	67.8	9.9	35.3	22.6	32.2	32.2	0.0	0.0
Scenekunstnere	320	100	91.0	20.3	18.7	52.1	9.0	6.5	1.2	1.3
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>100</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>

7. Musikere og komponister

Musikerne og komponistene som er med i denne undersøkelsen er medlemmer i en eller flere av musikerorganisasjonene Musikernes Fellesorganisasjon Norsk Jazzforum, Norsk komponistforening, Norsk Tonekunstnersamfund, nyMusikk, Foreningen Norske tekstforfattere og komponister (NOPA) og GramArt.

Musikere har en noe annen kunstnergruppeinndeling i denne undersøkelsen enn de hadde i 2006-undersøkelsen. I 2006-undersøkelsen var musikerne delt inn i tre kategorier: «musikere, sangere og dirigenter», «komponister» og «populærkomponister». I denne undersøkelsen har vi:

- Introdusert en ny gruppe som vi kaller musiker, produsent.
- Delt gruppen som i 2006 het «musikere, sangere og dirigenter» i to basert på musikk-sjanger. Den ene gruppen samler musikere og sangere innen populærmusikk. Den andre samler musikere, sangere og dirigenter innen klassisk musikk, samtidsmusikk og jazz. Bakgrunnen for denne sjangerdelingen er at den sistnevnte gruppen har hatt en langt sterkere posisjon i norsk kulturpolitikk.
- Flyttet Folkemusikere fra gruppen folkekunstnerne over i den sistnevnte musikergruppen.

7.1 Musikere og komponistenes bakgrunn

7.1.1 Kjønn

Blant musikere og komponistene er menn i sterk overvekt, jf. tabell 7-1. Ser vi alle under ett, er 71 % av musikerne og komponistene menn. Andelen varierer noe mellom gruppene, og kategorien musikere/sangere/dirigenter innenfor klassisk og samtid/jazz er den med høyest kvinneandel (32 %), mens produsentene har lavest kvinneandel (13%). Produsentkategorien er ny – dvs. den var ikke med i de tidligere kunstnerundersøkelsene. Men sammenlikner vi musikerne og dirigentene for øvrig med forrige kunstnerundersøkelse, finner vi omtrent samme mønster. En viktig forskjell er for øvrig at andelen kvinnelige populærkomponistene ser ut til å ha økt, fra bare 8 til 21 %.

Tabell 7-1 Musikere og kjønn. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinne	Mann	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	32%	68%	308
Komponister	21%	79%	56
Populærkomponister	21%	79%	34
Musikere/sangere, populærmusikk	28%	72%	145
Musiker, produsent	13%	87%	23
Musikere og komponister	29%	71%	566
<i>Alle kunstnere</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>1851</i>

7.1.2 Alder

Den gjennomsnittlige musiker/komponist er 43 år (jf. tabell 7-2). Variasjonen i gjennomsnittlig alder er ikke særlig stor – musikere/sangere populærmusikk er de yngste (40 år) og komponistene og populærkomponistene er de eldste (hhv. 50 og 48 år). Gjennomsnittlig alder blant musikere og komponister er litt lavere enn den gjennomsnittlige kunstners alder – 46 år – når vi ser alle kunstnergrupper under ett.

Tabell 7-2 Musikeres gjennomsnittlige alder. År.

Kunstnergruppe	Gjennomsnitt	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	43	309
Komponister	50	56
Populærkomponister	48	34
Musikere/sangere, populærmusikk	40	146
Musiker, produsent	44	25
Musikere og komponister	43	570
<i>Alle kunstnere</i>	<i>46</i>	<i>1860</i>

Deler vi musikerne inn i aldersgrupper (tabell 7-3), ser vi at når alle ses under ett, er 12 % under 30 år og 34 % mellom 30 og 40 år. Kategoriene musikere/sangere/dirigenter både innen klassisk/samtid/jazz og populærmusikk peker seg ut med særlig høye andeler under 40 år. Men samtidig er 50 % av populærkomponistene over 50 år. Komponistene er de eldste, og som eneste gruppe musikere har respondenter over 70 år. Alderssammensetningen ser ikke ut til å ha endret seg nevneverdig siden forrige undersøkelse (Heian m.fl. 2008:89).

Tabell 7-3 Musikere etter aldersgrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	< 30	31-40	41-50	51-60	61-70	>70	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	15 %	34 %	24 %	17 %	10 %	0 %	309
Komponister	2 %	23 %	32 %	21 %	18 %	4 %	56
Populærkomponister	0 %	29 %	18 %	47 %	6 %	0 %	34
Musikere/sangere, populærmusikk	12 %	43 %	33 %	9 %	3 %	0 %	146
Musiker, produsent	12 %	20 %	48 %	12 %	8 %	0 %	25
Musikere og komponister	12 %	34 %	28 %	17 %	9 %	0 %	570
<i>Alle kunstnere</i>	<i>10 %</i>	<i>30 %</i>	<i>25 %</i>	<i>19 %</i>	<i>14 %</i>	<i>2 %</i>	<i>1860</i>

7.1.3 Utdanning

Tre fjerdedeler av alle musikere har høyere kunstfaglig utdanning, men variasjonen mellom gruppene er stor (jf. tabell 7-4). Særlig lav andel kunstfaglig utdanning finner vi blant populærmusikere – over halvparten av populærkomponistene og i kategorien musikere/sangere populærmusikk er uten slik utdanning. Til sammenlikning, men ikke overraskende, er andelen uten kunstfaglig utdanning blant komponister og musikere innen klassisk/samtidsjazz bare hhv. 7 og 9%. Disse to gruppene trekker også opp det totale gjennomsnittet for andelen for kunstfaglig utdanning med mer enn fem års varighet, med sine hhv. 56 og 73 %.

Tabell 7-4 Utdanningsnivå blant musikere. Prosent.

Kunstnergruppe	Ingen	<3 år	3-5 år	>5 år	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	9 %	5 %	31 %	56 %	675
Komponister	7 %	1 %	18 %	73 %	83
Populærkomponister	53 %	8 %	27 %	12 %	66
Musikere/sangere, populærmusikk	52 %	5 %	28 %	14 %	330
Musiker, produsent	44 %	6 %	29 %	21 %	66
Musikere og komponister	25 %	5 %	29 %	41 %	1220
<i>Alle kunstnere</i>	28 %	5 %	31 %	36 %	3618

Men at populærmusikerne i stor grad ikke har høyere kunstfaglig utdanning betyr ikke at de er uten høyere utdanning. Tabell 7-5 viser at 53 % av populærkomponistene og 52 % av musikere/sangerne innen populærmusikk har en annen form for høyere utdanning. Hhv. 22 og 23 % har kunstteoretisk utdanning, hhv. 2 og 5 % har økonomisk/administrativ og/eller entreprenørskapsutdanning og hhv. 33 og 32% har oppgitt at de har annen utdanning. Sammenliknet med de andre musikergruppene er det størst andel med både økonomisk/administrativ og/eller entreprenørskapsutdanning og annen utdanning, men fortsatt er andelen svært små. Tabellen viser også at blant klassiske/samtidsjazz-musikere og komponister har mange annen type høyere utdanning enn eller i tillegg til den kunstfaglige.

Tabell 7-5 Ikke-kunstnerisk høyere utdanning blant musikere. Prosent.

Andel annen utdanning	Kunstnergruppe	Kunstteoretisk	Økonomisk / adm/entr.	Annen utdanning	N
33 %	Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	14 %	5 %	21 %	675
47 %	Komponister	25 %	2 %	28 %	83
53 %	Populærkomponister	23 %	5 %	33 %	66
52 %	Musikere/sangere, populærmusikk	22 %	11 %	32 %	330
38 %	Musiker, produsent	14 %	8 %	18 %	66
40 %	Musikere og komponister	17 %	6 %	25 %	1220
49 %	<i>Alle kunstnere</i>	24 %	6 %	28 %	3614

Også i 2006 skilte komponistene seg ut som en gruppe med lang varighet på høyere kunstfaglig og/eller kunstteoretisk utdanning, med et gjennomsnitt på 6,3 år, mens populærkomponistene gjennomsnittlig hadde 1,6 års slik høyere utdanning; Kategorien musikere, sangere og dirigenter hadde gjennomsnittlig 4,5 år med slik utdanning (Heian m.fl. 2008:91-92).

7.1.4 Landbakgrunn og samisk bakgrunn

Også musikerne ser ut til å ha homogen landbakgrunn. I tabell 7-6 ser vi at 97 % av alle musikere har norsk bakgrunn. 2 % (30 personer) har europeisk bakgrunn utenfor Norge og i underkant av 1 % (10 personer) har bakgrunn utenfor Europa, av totalt 1220 musikere. Kolonnen til høyre i tabellen viser at i gjennomsnitt 2 % (12 av 569 musikere) har oppgitt at de er innført i samemantallet. Høyest andel med samisk bakgrunn finner vi blant komponistene (5%), men vær oppmerksom på at antall svar er lavt – av 56 komponister har tre samisk bakgrunn. For øvrig var det en relativt høy andel med samisk bakgrunn blant komponistene også i 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008:96).

Tabell 7-6 Landbakgrunn og samisk bakgrunn blant musikere og komponister. Prosent.

Kunstnergruppe	Norge	Europa	Øvrige	N	Samisk
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	96 %	3 %	1,0 %	308	2 %(7)
Komponister	90 %	7 %	2,4 %	56	5 %(3)
Populærkomponister	98 %	0 %	1,5 %	34	0 %(0)
Musikere/sangere, populærmusikk	99 %	1 %	0,0 %	146	1 %(2)
Musiker, produsent	100 %	0 %	0,0 %	25	0 %(0)
Musikere og komponister	97 %	2 %	0,8 %	569	2 %(12)
<i>Alle kunstnere</i>	96 %	3 %	0,6 %	1859	3 %(53)

7.2 Musikere og komponisters arbeidstid

7.2.1 Kunstnerisk arbeid

Første kolonne i tabell 7-7 viser at musikerne og komponistene brukte mellom 55 og 73 % av arbeidstiden sin til kunstnerisk arbeid i 2013. Det er en litt lavere andel enn i 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008:110). Ser vi på den enkelte gruppe, ser vi at populærkomponistene er de som i gjennomsnitt brukte flest timer på kunstnerisk arbeid (1447 timer), etterfulgt av komponistene (1330 timer). Musikkprodusenter og musikere innen klassisk/samtid/jazz brukte i overkant av 1200 timer, litt færre timer enn når vi ser alle kunstnere under ett (1250). Populærmusikere brukte færrest timer på kunstnerisk arbeid, sammenliknet med de andre musikergruppene. Medianverdien er dessuten 140 timer lavere enn gjennomsnittet i denne gruppen, og standardavviket er også relativt sett høyere her enn i de andre gruppene. Med andre ord er det relativt stor skjevhet og spredning i oppgitt timeantall blant populærmusikerne.

Tabell 7-7 Andel kunstnerisk arbeid av total arbeidstid blant musikere og komponister. Antall timer kunstnerisk arbeid. Gjennomsnitt, standardavvik, median.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	675	69 %	1208	766	1250
Komponister	83	68 %	1330	814	1350
Populærkomponister	66	73 %	1447	874	1435
Musikere/sangere, populærmusikk	330	55 %	1028	817	888
Musiker, produsent	66	69 %	1238	753	1300
Musikere og komponister	1220	65 %	1182	795	1119
<i>Alle kunstnere</i>	3618	70 %	1250	750	1300

Tabell 7-8 viser at musikerne og komponistene bruker mellom 18 og 22 % av den kunstneriske arbeidstiden på administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet. Det er litt mer enn gjennomsnittet for alle kunstnergrupper, som er 18 %. Ser vi på gjennomsnittlig timeantall, ser vi at produsentene arbeider mest med administrativt arbeid og musikere innen klassisk/samtidsmusikk og jazz minst. Imidlertid er det ganske jevnt mellom gruppene, bortsett fra produsentene. Men standardavviket er relativt høyt for alle grupper og medianen er mye lavere enn gjennomsnittet i samtlige grupper. Det betyr for eksempel at blant komponistene bruker over halvparten 150 timer eller mindre på denne typen arbeid.

Tabell 7-8 Andel tid av kunstnerisk arbeidstid og antall timer brukt på administrasjon i forbindelse med kunstnerisk arbeid. Prosent og timer.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	675	20 %	234	296	100
Komponister	83	20 %	256	263	150
Populærkomponister	66	18 %	269	312	150
Musikere/sangere, populærmusikk	330	22 %	250	354	100
Musiker, produsent	66	31 %	382	448	200
Musikere og komponister	1220	21 %	250	322	100
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>18 %</i>	<i>218</i>	<i>290</i>	<i>100</i>

I tabell 7-9 har vi gruppert musikerne og komponister etter kunstnerisk arbeidstid, og vi ser at over en tredjedel arbeidet mindre enn 900 timer med kunstnerisk arbeid i 2013. Blant musikere og sangere innen populærmusikk havner nesten halvparten i denne kategorien. Blant musikkprodusentene finner vi størst andel med mellom 1500 og 2100 kunstneriske arbeidstimer (37 %). Populærkomponistene er de med høyest andel i kategorien over 2100 timer (21 %). Bildet er ganske likt som det var i 2006 (Heian m.fl. 2008:112). Merk imidlertid at vi har delt inn i flere kategorier her, som gjør at ikke alle musikergruppene kan sammenliknes direkte.

Tabell 7-9 Gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer) blant musikere og komponister. Prosent.

Kunstnergruppe	1-899 timer	900-1499 timer	1500-2099 timer	2100 timer +	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	36	22	32	10	675
Komponister	29	29	29	13	83
Populærkomponister	26	27	26	21	66
Musikere/sangere, populærmusikk	49	21	19	11	330
Musiker, produsent	35	17	37	11	66
Musikere og komponister	39	22	28	11	1220
<i>Alle kunstnere</i>	<i>32</i>	<i>24</i>	<i>33</i>	<i>11</i>	<i>3618</i>

7.2.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeid

Tabell 7-10 viser at mellom 12 og 21 % av musikere og komponisters totale arbeidstid går med til kunstnerisk tilknyttet arbeid. Populærkomponistene er de som bruker minst andel av arbeidstiden til slikt arbeid (12 %). Andelen tid brukt til kunstnerisk tilknyttet arbeid blant musikerne ser ut til å ha økt siden 2006-undersøkelsen. Da brukte komponistene og kategorien musiker, sanger, dirigent 16 % av arbeidstiden til kunstnerisk tilknyttet arbeid og populærkomponistene brukte bare 6 % (Heian m.fl. 2006:115). Vær igjen oppmerksom på at inndelingen av musikerkategoriene var grovere i 2006 enn i den nyeste undersøkelsen, så tallene er ikke direkte sammenliknbare.

Ser vi på gjennomsnittlig timeantall, er det relativt jevnt mellom gruppene, men også her ser vi at standardavviket er høyt, som betyr stor spredning og at medianverdiene er betydelige lavere enn gjennomsnittsverdiene for alle grupper. Sammenlikner vi timeantallet i tabell 7-10 med tilsvarende tall fra 2006-undersøkelsen, ser vi at gjennomsnittlig timeantall her er høyere. Særlig er forskjellen stor blant populærkomponistene som i 2006 i gjennomsnitt hadde 118 timer kunstnerisk tilknyttet arbeid (Heian m.fl. 2006:115). Fordelingen er skjev og spredningen stor i alle grupper, slik den også var i 2006.

Tabell 7-10 Andel (%) kunstnerisk tilknyttet arbeidstid og timer kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Kunstnergruppe	N	Andel	Gjennom-snitt	Standard avvik	Median
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	675	21 %	372	476	150
Komponister	83	19 %	376	462	150
Populærkomponister	66	12 %	260	404	90
Musikere/sangere, populærmusikk	330	16 %	295	473	50
Musiker, produsent	66	15 %	296	524	100
Musikere og komponister	1220	19 %	341	474	100
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>15 %</i>	<i>259</i>	<i>395</i>	<i>71</i>

7.2.3 Ikke-kunstnerisk arbeid

Blant musikerne og komponistene varierer andelen ikke-kunstnerisk arbeid fra 10 % hos musikerne innenfor klassisk samtid og jazz til 29 % hos populærmusikerne (jf. tabell 7-11). Andelen blant komponistene og populærkomponistene er hhv. 13 og 15 %. Populærmusikerne har også høyest timeantall ikke-kunstnerisk arbeid, sammenliknet med de andre musikergruppene. Det er også vanligere blant populærmusikere og populærkomponister å ha ikke-kunstnerisk arbeid, enn det er blant musikerne innen klassisk/samtid/jazz og komponistene, og for øvrig også når alle kunstnergrupper ses under ett (jf. median =0). I 2006 var det populærkomponistene som hadde desidert mest timer brukt på ikke-kunstnerisk arbeid, men da var det ikke en egen kategori for musikere/sangere innen populærmusikk (Heian m.fl. 2006:119). Det kan tenkes at en del av de som oppga populærkomponist som hovedyrke i 2006, ville oppgitt musiker/sanger innen populærmusikk, dersom det hadde vært et alternativ den gangen.

Tabell 7-11 Andel ikke-kunstnerisk arbeidstid av total arbeidstid. Timer ikke-kunstnerisk arbeid i 2013.

Kunstnergruppe	Andel	Gjennom- snitt	Median	Standard avvik	N
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	10 %	173	0	393	675
Komponister	13 %	235	0	431	83
Populærkomponister	15 %	305	45	523	66
Musikere/sangere, populærmusikk	29 %	555	100	702	330
Musiker, produsent	16 %	318	40	546	66
Musikere og komponister	16 %	296	0	537	1220
<i>Alle kunstnere</i>	<i>15 %</i>	<i>277</i>	<i>0</i>	<i>495</i>	<i>3618</i>

7.3 Musikere og komponisters inntekter

7.3.1 Kunstnerisk inntekt og totale inntekter

I tabell 7-12 ser vi at de to gruppene av musikere, sangere og dirigenter som i forrige undersøkelse var samlet i en gruppe (musikere, sangere, dirigenter, jf. Heian m.fl. 2008), har nokså ulikt nivå på de kunstneriske inntektene. Mens musikere, sangere dirigenter innen klassisk musikk, samtidsmusikk og jazz har en gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt på 244 000 kroner, har musikere og sangere innen populærmusikk en tilsvarende inntekt på bare 131 000 kroner. Det er mindre forskjell i kunstneriske inntekter mellom populærkomponistene og øvrige komponister, hhv. 204 000 og 198 000 kroner. Musikkprodusentene har en kunstnerisk inntekt på 201 000 kroner – omtrent på samme nivå som populærkomponistene.

Det er ikke like hensiktsmessig å sammenlikne kunstnergruppene i 2006-undersøkelsen med den herværende undersøkelsen, siden det som nevnt er gjort en del endringer i kunstnergruppene. Den gruppen som er identisk med inndelingen i 2006, er populærkomponistene, og de kunstneriske inntektene for denne gruppen har falt betydelig siden 2006. I 2013 har de en kunstnerisk inntekt på 204 000 kroner mot 330 000 kroner i 2006. Det var nokså få populærkomponister vi hadde inntektsinformasjon om i 2006 (64) og det er enda færre i 2013 (36). Men det er neppe det som gjør det største utslaget. I 2006 ble utvalget testet for skjevheter og populærkomponistene utpekte seg med en meget sterk overrepresentasjon av personer med høye inntekter. Korrigert for denne skjevheten ble de kunstneriske inntektene redusert til 239 000 kroner. Men altså likevel en del høyere enn i 2013. For 2013 ser vi også at populærkomponistene har en lav medianinntekt på drøyt 100 000 kroner og relativt høyt standardavvik. Dette innebærer usikkerhet med hensyn til anslaget på 204 000 kroner i kunstnerisk inntekt.

Komponister innen klassisk musikk, samtidsmusikk og jazz kan også langt på veg sammenliknes med 2006-undersøkelsen. For denne gruppen finner vi en nokså sterk nominell økning i kunstneriske inntekter – i hvert sammenliknet med mange andre kunstnergrupper. Fra 168 000 kroner i 2006 til 198 000 kroner i 2013 – en prosentvis nominell økning på 17,9 %. Dette tilsvarer en liten realoppgang fra 2006 til 2013, siden konsumprisindeksen var på 14,1 %.

Vi merker oss ellers fra tabell 7-12 at skapende og utøvende kunstnere i det populære segmentet har en skjevtere inntektsfordeling, med vesentlig lavere medianinntekt enn gjennomsnittsinntekt, enn tilfelle er for utøvere og skapende kunstnere innen klassisk musikk, samtidsmusikk og jazz. En hovedårsak til dette kan være at det i hovedsak er innen klassisk musikk, samtidsmusikk og jazz at det finnes faste stillinger som gir en nokså stabil kunstnerisk lønnsinntekt.

Tabell 7-12 Kunstnerisk inntekt, musikere, sangere, komponister i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	327	244	181	217.0	51	445
Komponister	58	198	148	217.9	25	313
Populærkomponister	36	204	103	251.8	10	391
Musikere/sangere, populærmusikk	159	131	43	247.2	0	192
Musiker, produsent	28	201	78	228.4	40	280
Musikere og komponister	608	206	133	232.1	18	340
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>186</i>	<i>123</i>	<i>259,8</i>	<i>5</i>	<i>288</i>

Av tabell 7-13 ser vi igjen at totale inntekter ligger langt høyere enn kunstneriske inntekter. Det betyr at for gruppen som gjennomsnitt når en totalinntekt godt over befolkningen for øvrig. Vi ser likevel at komponistene av begge typer, og utøvere i populærfeltet, ligger en del lavere. Vi ser dessuten at den sterke inntektsskjevheten vi finner i populærfeltet for kunstneriske inntekter, er utjevnet i betydelig grad når vi studerer totale inntekter.

Tabell 7-13 Total inntekt, musikere, sangere, komponister i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
----------------	---	------------------------	--------	-------------------	---------------------	----------------------

Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	327	481	468	345.4	278	594
Komponister	58	403	373	214.2	240	555
Populærkomponister	36	443	447	281.6	246	576
Musikere/sangere, populærmusikk	159	416	382	287.2	204	571
Musiker, produsent	28	535	477	286.8	310	696
Musikere og komponister	608	457	439	315.3	253	581
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>408</i>	<i>361</i>	<i>331,1</i>	<i>213</i>	<i>528</i>

7.3.2 Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

Musikere er den gruppen med desidert høyest inntekt fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet. I gjennomsnitt er nivået i 2013 på 109 000 kroner. Det er langt høyere enn i 2006 og tyder på at det er en del bedre inntektsmuligheter i den tilknyttede virksomheten i 2013 enn i 2006. Bortsett fra musiker og sangere innen populærmusikk og musikkprodusentene er ikke nivået på de ikke-kunstneriske inntektene særlig høyere. Men for de to unntakene er nivået svært høyt i 2013 - nærmere 150 000 kroner. Det er tydelig at musikkprodusentene har brukbare inntektsmuligheter. Ikke bare har de brukbare kunstneriske inntekter sammenliknet med øvrige kunstnere i denne gruppen, de har også gode inntekter både i kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet.

Tabell 7-14 Yrkesinntekt blant musikere fordelt på kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. 100 kroner. Andel musikere med kunstnerisk tilknyttet inntekt og ikke-kunstnerisk inntekt (%).

Kunstnergruppe	N	Kunstnerisk inntekt		Kunstnerisk tilknyttet inntekt		Ikke-kunstnerisk inntekt	
		Gj.snitt	Gj.snitt	Andel > 0	Gj.snitt	Andel > 0	
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	327	244	111	75%	50	48%	
Komponister	58	198	118	74%	41	29%	
Populærkomponister	36	204	117	61%	59	58%	
Musikere/sangere, populærmusikk	159	131	97	60%	135	53%	
Musiker, produsent	28	201	126	75%	148	57%	
Musikere og komponister	608	206	109	70%	76	49%	
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>185</i>	<i>79</i>	<i>67%</i>	<i>63</i>	<i>51%</i>	

7.3.3 Sammensetning av kunstnerisk inntekt

I tabell 7-15 er det sammensetningen av kunstneriske inntekter for komponister og musikere som beskrives. Et typisk trekk ved denne gruppen av kunstnere er at de individuelle vederlagsinntektene er langt høyere enn for øvrige kunstnergrupper. Selv om denne kunstnergruppen har høye stipend og vederlagsinntekter, er det bare klassiske komponister som har stipendinntekter av en viss betydning. Mens disse utgjør godt over 20 % for (klassiske) komponister er tilsvarende andel bare 7 % for øvrige kunstnergrupper under komponist- og musikergruppen. Komponister og musikere har også nokså høye fradrag i næring – nærmere 90 000 kroner i 2013. Særlig gjelder dette komponister, både populærkomponister og klassiske komponister, som har henholdsvis 135 000 og 130 000 i gjennomsnittlig fradrag. Dette er også grupper som har relativt høye næringsinntekter.

Tabell 7-15 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Komponister og musikere. 1000 kroner.

	N	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag				Fradrag	Sum
		SUM	Salg privat	Salg offentlige	Lønn	SUM	Stipend som lønn inkl GI	Stipend som næring	Vederlag		
Musikere og sangere) (klassisk, samtids og jazz)	327	286	78	39	169	33	10	7	15	74	244
Komponister	58	202	56	102	44	127	51	23	53	130	198
Populærkomponister	36	196	83	35	78	144	14	28	101	135	204
Musikere og sangere (populærmusikk)	159	178	101	32	45	45	6	5	34	91	131
Musiker, produsent	28	230	85	12	134	45	2	9	34	74	201
Musikere og komponister	608	242	82	42	118	52	13	10	30	88	206
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>	<i>85</i>	<i>185</i>

Andel markedsinntekt for komponister og musikere er omtrent som for alle kunstnere sett under ett, 82.3 % for førstnevnte og 78.2 for alle kunstnere. Mange vil vel imidlertid hevde at individuelle vederlag er en kompensasjon for tapt markedsinntekt og derfor bør disse inngå som markedsinntekt. I så fall er andel markedsinntekt for komponister og musikere godt over 90 %. Vi ser også at andelen salgsinntekt fra private aktører grovt sett er som for alle kunstnere. Her er det musikere og sangere innen populærmusikk og komponister (klassisk, samtid, jazz) som skiller seg ut. Den første med en stor andel salg til private aktører og den sistnevnte med et relativt stort offentlig salg. Til slutt legger vi merke til at populærkomponistene har nærmere 1/3 av de kunstneriske inntektene sine fra individuelle vederlag.

Tabell 7-16 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Komponister og musikere. Prosent.

	N	SUM	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag			
			SUM (%)	Salg privat (%)	Salg offentlige (%)	Lønn (%)	SUM (%)	Stipend som lønn inkl GI (%)	Stipend som næring (%)	Vederlag (%)
Musikere og sangere) (klassisk, samtids og jazz)	327	100	89.8	24.4	12.3	53.0	10.2	3.3	2.3	4.7
Komponister	58	100	61.4	17.1	31.0	13.3	38.6	15.4	6.9	16.2
Populærkomponister	36	100	57.7	24.5	10.3	23.0	42.3	4.1	8.4	29.8
Musikere og sangere (populærmusikk)	159	100	79.8	45.4	14.2	20.2	20.2	2.6	2.4	15.2
Musiker, produsent	28	100	83.6	30.7	4.2	48.6	16.4	0.8	3.2	12.4
Musikere og komponister	608	100	82.3	28.0	14.2	40.1	17.7	4.4	3.2	10.1
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>100</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>

8. Designere og interiørarkitekter

Respondenter som har krysset av i kategoriene illustratør, grafisk designer eller designer (møbler, tekstil, annet) i spørsmålet om kunstnerisk hovedyrke har havnet i kategorien vi har kalt designere og interiørarkitekter. Designere og illustratører er som regel enten medlemmer i Grafill eller Norske billedkunstnere (NBK). Interiørarkitektene er i hovedsak medlemmer i Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening (NIL). Vi vet, blant annet fra tilbakemeldinger fra mottakere av spørreskjemaet, at mange designere og interiørarkitekter ikke ser på seg selv som kunstnere. Men i og med at disse kan motta støtte fra Statens kunstnerstipend (jf. avgrensning av kunstnergrupper foran) er dette å regne som en kunstnergruppe i kulturpolitisk forstand.

8.1 Designerne og interiørarkitektenes bakgrunn

8.1.1 Kjønn

Interiørarkitekter er gruppen i denne undersøkelsen med høyest andel kvinner – av alle som har svart på spørreskjemaet er bare én mannlig interiørarkitekt. Også i 2006-undersøkelsen var interiørarkitektene den gruppen med størst andel kvinner, selv om mannsandelen da var noe større (14 %) (Heian m.fl. 2008:87). Tabell 8-1 viser at også flesteparten av designerne og illustratørene er kvinner (59 %). Det omtrent samme andel som i 2006-undersøkelsen, da kvinneandelen var på 61 %.

Tabell 8-1 Designere og interiørarkitekter og kjønn. Prosent.

Kunstnergruppe	Kvinne	Mann	N
Interiørarkitekter	95%	5%	22
Designere og illustratører	59%	41%	54
Designere og interiørarkitekter	70%	30%	76
<i>Alle kunstnere</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>3618</i>

8.1.2 Alder

Tabell 8-2 viser at interiørarkitektene og designerne/illustratørene har en lavere gjennomsnittsalder (41 år) enn kunstnerbefolkningen for øvrig (46 år).

Tabell 8-2 Gjennomsnittlig alder blant interiørarkitekter og designere. År.

Kunstnergruppe	Gj. Sn.	N
Interiørarkitekter	40	22
Designere og illustratører	42	54
Designere og interiørarkitekter	41	76

Alle kunstnere	46	1860
----------------	----	------

I tabell 8-3 ser vi at 95 % av interiørarkitektene er under 50 år, hvorav 45 % er mellom 40 og 50 år. Blant designerne og illustratørene er godt over 75 % under 50 år og 19 % er mellom 51 og 60 år. I de eldste aldersgruppene er det svært få eller ingen i begge disse kunstnergruppene.

Tabell 8-3 Aldersfordeling blant interiørarkitekter og designere. Prosent.

Kunstnergruppe	< 30 år	31-40 år	41-50 år	51-60 år	61-70 år	>70 år	N
Interiørarkitekter	14 %	36 %	45 %	0 %	5 %	0 %	22
Designere og illustratører	15 %	43 %	17 %	19 %	6 %	2 %	54
Designere og interiørarkitekter	14 %	41 %	25 %	13 %	5 %	1 %	76
Alle kunstnere	10 %	30 %	25 %	19 %	14 %	2 %	1860

8.1.3 Utdanning

Så mange som 80 % av interiørarkitektene har høyere kunsthøgskole utdanning på mer enn fem år, og bare to personer (til sammen 4 %) har kortere utdanning enn tre år eller ingen utdanning (jf. tabell 8-4). Blant designerne og illustratørene er fordelingen på ulike utdanningslengder jevnere, men en høy andel (77 %) har høyere kunsthøgskole utdanning på mer enn 3 år, hvorav 30 % har mer enn fem år.

Tabell 8-4 Utdanningsnivå blant interiørarkitekter og designere. Prosent.

Kunstnergruppe	Ingen	<3 år	3-5 år	>5 år	N
Interiørarkitekter	2 %	2 %	16 %	80 %	50
Designere og illustratører	24 %	6 %	41 %	30 %	152
Designere og interiørarkitekter	18 %	5 %	35 %	42 %	202
Alle kunstnere	28 %	5 %	31 %	36 %	3618

Tabell 8-5 viser dessuten at det ikke er uvanlig i disse gruppene å ha annen type høyere utdanning. Rundt 1/3 i begge gruppene har det. Av disse har få økonomisk/administrativ- og/eller entreprenørskapsutdanning. 18 % av interiørarkitektene og 16 % av designerne og illustratørene har kunstteoretisk utdanning, men i sistnevnte gruppe har til gjengjeld over 21 % annen type høyere utdanning.

Tabell 8-5 Ikke-kunsthøgskole utdanning blant interiørarkitekter og designere. Prosent.

Andel med annen utdanning	Kunstnergruppe	Kunstteoretisk	Økonomisk/ adm/entr.	Annen utdanning	N
32 %	Interiørarkitekter	18 %	2 %	18 %	50
34 %	Designere og illustratører	14 %	5 %	21 %	152
33 %	Designere og interiørarkitekter	15 %	4 %	20 %	202
49 %	Alle kunstnere	Alle kunstnere	6 %	28 %	3618

6 %

8.1.4 Landbakgrunn og samisk bakgrunn

Også i gruppen av interiørarkitekter og designere er det svært få som har oppgitt en annen landbakgrunn enn norsk. Av 50 interiørarkitekter har én europeisk bakgrunn utenfor Norge og ingen utenfor Europa. Av 152 designere og illustratører har to europeisk landbakgrunn utenfor Norge og to har bakgrunn utenfor Europa. Tabell 8-6 viser hvordan dette fordeler seg i prosent. Én interiørarkitekt av totalt 22 som har svart på dette spørsmålet har samisk bakgrunn. Høyre kolonne i Tabell 8-6 viser at det utgjør 5 %. Ingen designere og illustratører i dette materialet har samisk bakgrunn.

Tabell 8-6 Landbakgrunn og samisk bakgrunn blant interiørarkitekter og designere. Prosent. Antall med samisk bakgrunn i parentes.

Kunstnergruppe	Norge	Europa	Øvrige	N	Samisk
Interiørarkitekter	98 %	2 %	0,0 %	22	5 % (1)
Designere og illustratører	97 %	1 %	1,3 %	54	0 % (0)
Designere og interiørarkitekter	98 %	1 %	1,0 %	76	1 %(1)
<i>Alle kunstnere</i>	<i>96 %</i>	<i>3 %</i>	<i>0,6 %</i>	<i>1859</i>	<i>3 %(53)</i>

8.2 Designere og interiørarkitekters arbeidstid

8.2.1 Kunstnerisk arbeidstid

Tabell 8-7 viser at interiørarkitektene og respondenter i kategorien designere og illustratører brukte hhv. 89 % og 78 % av den totale arbeidstiden til kunstnerisk arbeid i 2013. Det er over snittet når vi ser på den kunstneriske timebruken for alle kunstnere (70 %). Ingen andre kunstnergrupper brukte like stor del av arbeidstiden til kunstnerisk arbeid som designerne og illustratørene. I 2006-undersøkelsen var andelen kunstnerisk arbeidstid i disse to gruppene noe lavere, hhv. 80 og 79 % (Heian m.fl. 2008:110).

Av gjennomsnittlig timeantall, ser vi at interiørarkitekter arbeidet over 1370 timer med kunstnerisk arbeid i gjennomsnitt og 1725 timer når vi ser på medianverdien, som er tilnærmet lik et normalarbeidsår. Med andre ord betyr det at en del interiørarkitekter har svært lave timeantall og dermed trekker gjennomsnittet ned. Designere og illustratører arbeidet i underkant av 1300 timer, som er litt høyere enn gjennomsnittet for alle kunstnere (1250), og medianverdien er 200 timer høyere enn for alle kunstnere. Det er relativt liten spredning i materialet (standardavviket er lavt) for begge gruppene. I 2006-undersøkelsen var det oppgitte timeantallet blant interiørarkitekter noe lavere, hhv. i underkant av 1277 og 1167 kunstneriske arbeidstimer (Heian m.fl. 2008).

Tabell 8-7 Andel (%) kunstnerisk arbeid av total arbeidstid og antall timer brukt til kunstnerisk arbeid i 2013. Gjennomsnitt, standardavvik og median.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Interiørarkitekter	50	89 %	1373	617	1725
Designere og illustratører	152	78 %	1298	675	1500
Designere og interiørarkitekter	202	81 %	1316	660	1550
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>70 %</i>	<i>1250</i>	<i>750</i>	<i>1300</i>

Tabell 8-8 viser at 20 % av interiørarkitektenes tid og 15 % av designerne og illustratørens kunstneriske arbeidstid i 2013 gikk med til administrativt arbeid. Ser vi alle kunstnere under ett, gikk 18% av den kunstneriske arbeidstiden med til administrasjon. I gjennomsnittlige timer er det interiørarkitektene som arbeider mest, og mer enn gjennomsnittstimeantallet når vi ser alle kunstnere under ett. Av standardavvik- og medianverdiene ser vi imidlertid at spredningen og skjevheten i oppgitt timeantall er relativt stor.

Tabell 8-8 Andel tid og timer brukt på administrasjon i forbindelse med kunstnerisk arbeid. Prosent og timer.

Kunstnergruppe	N	Andel av kunstnerisk arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Interiørarkitekter	50	20 %	252	285	200
Designere og illustratører	152	15 %	182	232	100
Designere og interiørarkitekter	202	16 %	199	247	100
<i>Alle kunstnere</i>	<i>3618</i>	<i>18 %</i>	<i>218</i>	<i>290</i>	<i>100</i>

Tabell 8-9 viser at 65 % av interiørarkitektene og 43 % av designerne og illustratørene arbeidet mellom 1500 og 2100 timer med kunstnerisk arbeid i 2013. Ser vi alle kunstnergrupper under ett er andelen i denne kategorien 33 %, altså betraktelig lavere. Tilsvarende tabell fra 2006, viser at andelen som arbeidet mellom 1500 og 2100 kunstneriske arbeidstimer var hhv. 47 og 44%, altså betydelig lavere enn i 2013 (Heian m.fl. 2008:112).

Tabell 8-9 Gruppering etter kunstnerisk arbeidstid (antall timer) blant interiørarkitekter, designere og illustratører. Prosent.

Kunstnergruppe	1-899 timer	900-1499 timer	1500-2099 timer	2100 timer +	N
Interiørarkitekter	22	12	65	0	50
Designere og illustratører	27	21	43	9	152
Designere og interiørarkitekter	26	19	48	7	202
<i>Alle kunstnere</i>	<i>32</i>	<i>24</i>	<i>33</i>	<i>11</i>	<i>3618</i>

8.2.2 Kunstnerisk tilknyttet arbeidstid

I gjennomsnitt brukte norske kunstnere, når alle ses under ett, i gjennomsnitt 15 % av total arbeidstid til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013. Tabell 8-10 viser at andelen blant interiørarkitektene og designerne var lavere – hhv. 5 og 8 % av den totale arbeidstiden gikk med til kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013. I 2006 var andelen kunstnerisk tilknyttet arbeidstid 12% for designere og illustratører og 11 % for interiørarkitektene (Heian m.fl. 2008:115), altså nokså likt. Ser vi på antall timer, ser vi at interiørarkitektene i gjennomsnitt brukte 95 timer til kunstnerisk tilknyttet arbeid, men at det er stor spredning. Mediantimeantallet er 0, som betyr at over halvparten ikke hadde kunstnerisk tilknyttet arbeid i 2013 i det hele tatt. En sannsynlig årsak til at denne gruppen utfører lite kunstnerisk tilknyttet arbeid er at de har mulighet til å jobbe så å si fulltid med kunstnerisk arbeid. Det kan også tenkes at arbeidsmarkedet for kunstnerisk tilknyttet arbeid ikke er så stort for denne gruppen. Designere og illustratører arbeidet i gjennomsnitt 133 timer med kunstnerisk tilknyttet arbeid, men også her er det relativt stor spredning og skjev fordeling på svarene.

Tabell 8-10 Andel (%) kunstnerisk tilknyttet arbeidstid av total arbeidstid og antall timer kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Kunstnergruppe	N	Andel av totalt arbeid	Gj.sn.	Standard avvik	Median
Interiørarkitekter	50	5 %	95	310	0
Designere og illustratører	152	8 %	133	247	30
Designere og interiørarkitekter	202	7 %	123	263	14

Alle kunstnere	3618	15 %	259	395	71
----------------	------	------	-----	-----	----

8.2.3 Ikke-kunstnerisk arbeidstid

Tabell 8-11 viser at 7 % av interiørarkitektenes samlede arbeidstid, i gjennomsnitt 114, timer gikk med til ikke-kunstnerisk arbeid. I 2006-undersøkelsen oppga interiørarkitektene at de i gjennomsnitt brukte 136 timer til denne typen arbeid (Heian m.fl. 2008:119). For designerne og illustratørene er andelen 14 % og i overkant av 243 timer, omtrent slik det ser ut når vi ser alle kunstnere under ett. Antall ikke-kunstneriske arbeidstimer hos designerne og illustratørene var i 2006-undersøkelsen 154, altså nesten 100 timer lavere enn i 2013. Hvorvidt forskjellene på de to tidspunktene skyldes reell endring eller tilfeldigheter kan vi imidlertid ikke si sikkert. Antall respondenter er relativt lavt og de høye standardavvikene viser at spredningen er stort.

Tabell 8-11 Andel ikke-kunstnerisk arbeid av total arbeidstid. Antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i 2013.

Kunstnergruppe	Andel	Gjennomsnitt	Median	St. avvik	N
Interiørarkitekter	7 %	114	0	239	50
Designere og illustratører	14 %	243	0	440	152
Designere og interiørarkitekter	12 %	211	0	403	202
Alle kunstnere	15 %	277	0	495	3618

8.3 Designere og interiørarkitekters inntekter

8.3.1 Kunstnerisk inntekt og totale inntekter

Designere og interiørarkitekter har i tidligere analyser vist seg å ha nokså gode kunstneriske inntekter. Det gjelder også i den herværende undersøkelsen der vi ser av tabell 8-12 at interiørarkitektene har en gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt på ca. 405 000 kroner. Designere og illustratører har ikke en tilsvarende høy inntekt, men likevel langt over kunstnere i det visuelle feltet.

Standardavvikene er også for disse to kunstnergruppene nokså høye, men ikke på langt nær i samme målestokk som for de visuelle kunstnerne. Det til tross for at det er langt færre respondenter blant designere og interiørarkitekter enn det er blant de visuelle kunstnerne. Økt antall observasjoner vil i henhold til store talls lov bidra til at standardavviket avtar.

I 2006-undersøkelsen var det en positiv skjevhet i inntektene for begge disse kunstnergruppene. Mer presist hadde de som svarte på undersøkelsen, ca. 10 % høyere inntekt enn den tilhørende delpopulasjonen. Dersom denne skjevheten også gjelder for den herværende undersøkelsen, kan det bety at inntektstallene som her er presentert, er noe høyere enn det som er denne delpopulasjonens inntekt.

Tabell 8-12 Kunstnerisk inntekt, designere og interiørarkitekter i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Interiørarkitekter	27	405	405	380.5	55	598
Designere og illustratører	58	283	216	341.8	39	481

Designere og interiørarkitekter	85	322	295	356.8	45	520
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>186</i>	<i>123</i>	<i>259,8</i>	<i>5</i>	<i>288</i>

Tabell 8-13 Total inntekt, designere og interiørarkitekter i 1000 kroner.

Kunstnergruppe	N	Gjennomsnitt Kroner	Median	Standard avvik	1. kvartil (25%)	3. kvartil (75 %)
Interiørarkitekter	27	548	528	316.7	391	671
Designere og illustratører	58	469	446	330.0	325	548
Designere og interiørarkitekter	85	494	480	326.1	341	580
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>408</i>	<i>361</i>	<i>331,1</i>	<i>213</i>	<i>528</i>

8.3.2 Kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt

Både absolutt og, ikke minst, relativt sett er inntektene fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet lavere enn for de visuelle kunstnerne. Slik var det også i 2006 og det har ikke skjedd store endringer i sammensetningen av inntekt mellom de tre typer av virksomhet man henter sine inntekter for disse to gruppene. Vi ser at andelen som har inntekt både fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet er nokså høye, men omfanget må antas å være begrenset siden inntektene ikke er større enn det som går fram av Tabell 8-14.

Tabell 8-14 Yrkesinntekt fordelt på kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet blant interiørarkitekter og designere og illustratører. Andel interiørarkitekter og designere som har kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Prosent

Kunstnergruppe	N	Kunstnerisk inntekt		Kunstnerisk tilknyttet inntekt		Ikke-kunstnerisk inntekt	
		Gj.snitt		Gj.snitt	Andel > 0	Gj.snitt	Andel > 0
Interiørarkitekter	27	405		50	33%	17	41%
Designere og illustratører	58	283		46	48%	64	53%
Designere og interiørarkitekter	85	322		47	44%	49	49%
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>185</i>		<i>79</i>	<i>67%</i>	<i>63</i>	<i>51%</i>

8.3.3 Sammensetning av kunstnerisk inntekt

Tabell 8-15 og tabell 8-16 viser sammensetningen kunstneriske inntekter for interiørarkitekter og designere og illustratører. Vi ser at mesteparten av inntektene er fra markedet og lite er fra stipend og vederlag. Det gjelder for begge gruppene. Vi ser videre at disse kunstnergruppene i hovedsak er lønsmottakere og skiller seg i så måte fra øvrige kunstnergrupper. Særlig interiørarkitekters lønnsinntekter utgjør en stor andel av deres samlede kunstneriske inntekt, som jo gjenspeiler at disse ofte er ansatt og ikke selvstendig næringsdrivende. Det innebærer også at gjennomsnittlig fradrag i næring er nokså lave – 26700 kroner. Utenom lønnsinntekt er det salgsinntekt for salg til private aktører som dominerer, men det er mest typisk for designere og illustratører. Sistnevnte inntekter utgjør om lag 22 % av alle kunstneriske inntekter for denne gruppen.

Tabell 8-15 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Interiørarkitekter og designere og illustratører. 1000 kroner.

	N	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag				Fra- drag	Su- m
		SU M	Salg pri- vat	Salg offentli- ge	Løn- n	SU M	Sti- pend som lønn inkl GI	Sti- pend som næ- ring	Veder- lag		
Interiørark.	27	408	21	21	367	19	0	14	5	22	405
Designere og illustratører	58	289	69	9	212	23	3	5	15	29	283
Designere og interiørarkitek- ter	85	327	54	13	261	21	2	8	12	27	322
<i>Alle kunstnere</i>	<i>194 4</i>	<i>211</i>	<i>68</i>	<i>49</i>	<i>94</i>	<i>59</i>	<i>30</i>	<i>16</i>	<i>13</i>	<i>85</i>	<i>185</i>

Tabell 8-16 Sammensetning av kunstnerisk inntekt. Interiørarkitekter og designere og illustratører. Prosent.

	N	SUM	Markedsinntekt				Stipend- og vederlag			
			SUM	Salg privat	Salg offentlige	Lønn	SUM	Stipend som lønn inkl GI	Stipend som næring	Vederlag
Interiørarkitekter	27	100	95.6	4.9	4.8	85.9	4.4	0.0	3.2	1.2
Designere og illustratører	58	100	92.8	22.0	2.9	67.9	7.2	0.9	1.5	4.9
Designere og interiørarkitekter	85	100	93.9	15.4	3.6	74.9	6.1	0.5	2.2	3.4
<i>Alle kunstnere</i>	<i>1944</i>	<i>100</i>	<i>78.2</i>	<i>25.4</i>	<i>18.1</i>	<i>34.7</i>	<i>21.8</i>	<i>11.1</i>	<i>6.0</i>	<i>4.7</i>

9. Tilknytning til arbeidsmarkedet

Tabell 9-1 og tabell 9-2 viser hvor stor andel i kunstnergruppene som hovedsakelig arbeider med kunstnerisk arbeid i sitt eget selskap, som fast ansatt, midlertidig ansatt, som frilanser eller selvstendig næringsdrivende. Kolonnen vi har kalt kombinasjonsform inneholder kunstnere som har tre eller flere tilknytningsformer. Nederste rad viser at nesten 60 % av alle kunstnere er hovedsakelig selvstendig næringsdrivende, 10 % er frilansere, 5 % er midlertidig ansatt, 17 % er hovedsakelig fast ansatt og 5 % bruker sin kunstneriske arbeidstid hovedsakelig i eget selskap. Ikke overraskende, er de aller fleste (82 %) visuelle kunstnere hovedsakelig selvstendig næringsdrivende. De resterende visuelle fordeler seg relativt jevnt på de andre tilknytningsformene. Skribentene har også en overvekt av selvstendig næringsdrivende (60 %), selv om dramatikerne og særlig oversetterne har en relativt høy andel frilansere. Blant musikerne er også et flertall selvstendig næringsdrivende (54 %). Her finner vi likevel et ganske skarpt sjangerskille. Blant klassiske/samtids/jazz musikere er 37 % fast ansatt. Tilsvarende tall for populærmusikere er 9,1 %. Interiørarkitekter og designere, er som ventet, gruppen med størst andel fast ansatte (43 %), men nesten like mange (39 %) er selvstendig næringsdrivende. De har også størst andel med eget selskap (10 %). Blant scenekunstnerne er det også en overvekt av selvstendig næringsdrivende, størst er denne blant koreografer. Videre er det like mange scenekunstnere med fast som med midlertidig ansettelse (16 %).

Tabell 9-1 Tilknytningsform fordelt på kunstneriske hovedgrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	Eget selskap	Fast ansatte	Midlertidig ansatte	Frilansere	Selvstendig næringsdrivende	Kombinasjonsform	Total	n
Visuelle kunstnere	3	5	2	5	82	3	100	960
Interiørarkitekter og designere	10	43	3	3	39	1	100	201
Skribenter	5	8	2	22	60	3	100	503
Scenekunstnere	7	16	16	14	41	6	100	609
Musikere og komponister	5	26	3	8	54	4	100	1217
Andre	8	33	4	8	41	6	100	113
Alle kunstnere	5	17	5	10	59	4	100	3603

Tabell 9-2 Tilknytningsform fordelt på kunstnergrupper. Prosent.

Kunstgruppe	Eget selskap	Fast ansatte	Midlertidig ansatte	Frilansere	Selvstendig næringsdrivende	Kombinasjonsform	Total	n
Billedkunstnere	1,8	4,9	1,9	5,1	82,9	3,4	100	672
Kunsthåndverkere	5,3	5,3	2,9	4,3	80,8	1,4	100	208
Kunstneriske fotografer	10	5	1,3	2,5	81,3	0	100	80
Interiørarkitekter	10	76	0	2	10	2	100	50
Designere og illustratører	10,6	32,5	4	4	48,3	0,7	100	151
Skjønnlitterære forfattere	3,5	7,1	1,3	7,1	77,9	3,1	100	226
Dramatikere	6,4	4,3	6,4	21,3	53,2	8,5	100	47
Oversettere	1,4	7,1	0	70	20	1,4	100	70
Faglitterære forfattere	7,9	9,5	3,2	15,8	61,4	2,4	100	127
Kunstkritikere	6,1	9,1	3	45,5	33,3	3	100	33
Skuespillere/dukkespillere	6,5	18,2	21,1	10,5	34,4	9,3	100	247
Scenearkitekter	5,6	27,8	5,6	11,1	40,7	9,3	100	54
Scenografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	2,3	4,7	11,6	32,6	44,2	4,7	100	43
Dansere	1,1	19	16,8	10,5	47,4	5,3	100	95
Filmkunstnere	15,5	8,9	13,8	21,1	39	1,6	100	123
Koreografer	8,5	12,8	4,3	6,4	63,8	4,3	100	47
Musikere, sangere og dirigenter (klassisk/samtid/jazz)	1,2	37,4	4,5	8,8	43,8	4,3	100	673
Komponister (klassisk/samtid/jazz)	1,2	4,8	3,6	6	84,3	0	100	83
Populærkomponister	10,6	9,1	1,5	3	72,7	3	100	66
Musikere, sangere (populærmusikk)	12,4	9,1	1,2	8,5	64,6	4,2	100	330
Musiker, produsent	10,8	29,2	6,2	6,2	44,6	3,1	100	65
Diverse andre kunstnergrupper	8	32,7	4,4	8	40,7	6,2	100	113
Alle kunstnere	5,4	17,2	5	9,8	58,9	3,8	100	3603

Tabell 9-3 viser timer brukt på kunstnerisk, administrativt, kunstnerisk tilknyttet, ikke-kunstnerisk arbeid fordelt på tilknytningsformene. Ser vi først på timer brukt på kunstnerisk arbeidstid, ser vi at midlertidig ansatte bruker mest tid på kunstnerisk arbeid, mens frilansere og kunstnere med eget selskap bruker minst tid. Ser vi videre på neste rad, ser vi at de med eget selskap er blant de som arbeider minst med kunstnerisk arbeid, men som likevel bruker desidert mest tid på administrativt arbeid i tilknytning til det kunstneriske arbeidet. Kunstnere med eget selskap bruker for eksempel i gjennomsnitt over rundt 130 timer mer til administrativt arbeid enn selvstendig næringsdrivende og mer enn 170 timer mer enn hva midlertidig ansatte bruker til slikt arbeid. Også når vi ser på den totale kunstneriske arbeidstiden, som altså er summen av kunstnerisk arbeid og administrasjon av kunstnerisk virksomhet, ser vi at kunstnere med eget selskap har høyest timeantall, etterfulgt av de midlertidig ansatte.

Høyst antall kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer finner vi blant fast ansatte og kunstnerne i kategorien kombinasjonsformer, altså at de har mer enn to tilknytningsformer i sitt kunstneriske. Færrest timer kunstnerisk tilknyttet arbeid har de midlertidig ansatte.

Kunstnere med eget selskap har flest timer ikke-kunstnerisk arbeid (345 timer), etterfulgt av selvstendig næringsdrivende (281 timer). Det er også kunstnere som hovedsakelig har disse to tilknytningsformene som har høyest timeantall total arbeidstid, med hhv. 1899 og 1823 timer. Frilanserne har færrest arbeidstimer totalt (1643).

Tabell 9-3 Tilknytningsform og timer brukt på kunstnerisk, administrativt, kunstnerisk tilknyttet, ikke-kunstnerisk arbeid. Gjennomsnittlige timer.

Tilknytning	Eget selskap	Fast ansatte	Midlertidig ansatte	Frilansere	Selvstendig næringsdrivende	Kombinasjoner	Alle
Kunstnerisk arbeid	984	1039	1131	915	1053	1034	1036
Adm. av kunstnerisk virksomhet	354	200	181	162	225	223	219
<i>Total kunstnerisk arbeidstid</i>	<i>1338</i>	<i>1240</i>	<i>1311</i>	<i>1077</i>	<i>1278</i>	<i>1257</i>	<i>1256</i>
Kunstnerisk tilknyttet arbeid	216	276	198	249	264	279	259
Ikke-kunstnerisk arbeid	345	251	224	317	281	215	278
Total arbeidstid	1899	1767	1733	1643	1823	1751	1792
N	193	618	179	354	2123	137	3604

9.1 Inntekt og tilknytningsform

Tabell 9-4 viser gjennomsnittlig inntekt for alle kunstnere fordelt på tilknytningsformer. Vi ser at det er betydelige inntektsforskjeller mellom kunstnere med ulike tilknytningsformer. Blant kunstnere som er selvstendig næringsdrivende er den kunstneriske inntekten 187 000 og den totale inntekten 366 000. Sammenstiller vi dette med arbeidstid, slik vi har gjort i tabell 9-5, finner vi at denne gruppen har en beregnet timepris på 136 kroner for sitt kunstneriske arbeid. Fast ansatte har en gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt på 339 000 og en totalinntekt på 547 000. Altså 180 000 høyere i total inntekt. Deres beregnede timelønn for kunstnerisk arbeid er 326 kroner, mer enn dobbelt så mye som for de selvstendig næringsdrivende. Frilansere har også en relativt lav kunstnerisk inntekt, men de er også den gruppen som jobber minst med kunstnerisk arbeid (jf. tabell 9-3). Deres timelønn blir dermed høyere enn for selvstendig næringsdrivende.

Tabell 9-4 Tilknytningsformer og kunstnerisk inntekt, kunstnerisk tilknyttet inntekt og totalinntekt.

	Kunstnerisk inntekt	Kunstnerisk tilkn. inntekt	Total inntekt	N
Eget selskap	232	52	483	98
Fast ansatt	339	100	546	264
Midlertidig ansatt	253	61	445	98
Frilansere	187	62	438	183
Selvstendig næringsdrivende	143	80	366	1244
Kombinasjoner	161	96	412	57
Alle	185	79	408	1944

Tabell 9-5 Beregnet timepris for ulike tilknytningsformer.

Alle	Eget selskap	Fast ansatte	Midlertidig ansatte	Frilansere	Selvstendig næringsdrivende	Kombinasjoner
Kunstnerisk inntekt	236	326	224	204	136	156
Total inntekt	254	309	257	267	201	235

I tabell 9-6 ser vi nærmere på kunstnerisk inntekt for de to største gruppene, fast ansatte og selvstendig næringsdrivende. Vi har også inkludert sammenlignbare tall fra 2006¹¹. Dersom vi først ser på ulikhetene mellom de ulike kunstnergruppene, finner vi at fast ansatte kunstnere gjennomgående tjener mer på sitt kunstneriske arbeid enn de selvstendig næringsdrivende. Unntaket er fast an-

¹¹ I rapporten fra 2006 (Heian m.fl. 2008) benyttet vi en annen definisjon av tilknytningsform. Disse tallene er derfor ikke identiske med de man finner i denne rapporten.

satte visuelle kunstnere, men dette er hovedsakelig personer som har sin primære inntekt fra kunstnerisk tilknyttet arbeid. Designere og interiørarkitekter, musikere og komponister samt scenekunstnere som er fast ansatt har dobbelt så høy inntekt som selvstendig næringsdrivende.

Når vi ser på utviklingen fra 2006 til 2013 finner vi at den totale nedgangen i kunstnerisk inntekt (som blir nærmere omtalt i kapittel 13.6.1) primært har rammet kunstnere som er selvstendig næringsdrivende. Disse har hatt en nedgang i sin kunstneriske inntekt på 11,6 %. Kunstnere som er fast ansatt har ikke opplevd noen endring i sin kunstneriske inntekt. Vi finner også forskjeller mellom de ulike kunstnergruppene. Blant scenekunstnere har den kunstneriske lønnsutviklingen vært noe bedre blant de selvstendig næringsdrivende enn blant de fast ansatte. Årsaker til dette kan være den økte satsningen på det frie scenekunstheltet de senere årene eller et økt kommersielt marked for scenekunstnere. Blant musikere er tilfellet det motsatte. Her har selvstendig næringsdrivende musikere opplevd at inntektssituasjonen har gått fra vondt til verre. Det er nærliggende å tolke dette i tråd med nedgangen i platemarkedet i denne perioden som særlig har rammet selvstendig næringsdrivende musikere.

Tabell 9-6 Tilknytningsform og kunstnerisk inntekt etter kunstnergrupper i 2006 og 2013 (i 2013-kroner) samt endringer i prosent.

	Fast ansatt			Selvstendig næringsdrivende		
	2006	2013	Endring %	2006	2013	Endring %
Visuelle kunstnere	118	89	-24,3	87	97	11,3
Skribenter	406	292	-28,0	222	213	-4,3
Scenekunstnere	398	384	-3,5	155	172	10,9
Musikere og komponister	312	348	11,7	176	156	-11,3
Designere og int. ark.	423	486	14,9	188	187	-0,3
Alle kunstnere	338	339	0,1	162	143	-11,6
<i>N</i>	165	264		1053	1244	

10. Kunstneres forsikringer og pensjoner

Alle som er bosatt i Norge, har rett på ytelser fra Folketrygden. Disse har som formål å «gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt samt kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg, for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall» (jf. Lov om folketrygd LOV-1997-02-28-19). Likevel gir ulike tilknytningsformer ulike rettigheter. Fast og midlertidig ansettelse gir gode rettigheter i Folketrygden, mens frilansere og selvstendig næringsdrivende må benytte seg av betalingsordninger for å oppnå tilsvarende rettigheter.

Når det gjelder pensjon, er alle ansatte, både i private og offentlige virksomheter omfattet av ordningen om offentlig tjenestepensjon (OTP), forutsatt at stillingen er større enn 20 %. Men er man selvstendig næringsdrivende eller frilanser, må man selv opprette pensjonsordning.

Også når det gjelder sykepenger, er det ulike ordninger for ansatte, frilansere og selvstendig næringsdrivende. Mens retten til sykepenger gjelder fra første sykedag for ansatte, gjelder den for frilansere og selvstendig næringsdrivende først fra og med 17. sykedag. Mens frilansere får 100 % av inntektsgrunnlaget fra dette tidspunktet, får selvstendige bare dekket 65 %. Både selvstendige og frilansere kan oppnå en bedre ordning gjennom frivillig forsikring i NAV. Frilansere, som altså har 100% sykepenger etter 16 dager med sykemelding, kan sikre seg rett til full utbetaling fra første sykedag mot en premie på 2.3 % av forventet årsinntekt. Selvstendig næringsdrivende kan velge å kjøpe forsikring som dekker 1) 65 % av sykepengegrunnlaget fra 1. sykedag, 2) 100 % fra 17. sykedag eller 3) 100 % fra 1. sykedag. Premien for disse forsikringene er (2014) henholdsvis 1.8 prosent, 2.8 prosent og 9,3 prosent av forventet årsinntekt.

10.1 Pensjonsordninger

Vi har bedt kunstnerne oppgi hvilke pensjonsordninger de hadde i 2013. Resultatene finnes i tabell 10-1 nedenfor. Vi ser at nesten halvparten ikke hadde noen pensjonsordning 2013 – eller i hvert fall at de ikke er klar over at de har en slik. Det betyr at de vil ende opp som minstepensjonister, dersom de ikke senere slutter seg til en pensjonsordning. Vi ser også av tabellen at dette er høyere enn tilsvarende tall i 2006. Til tross for at pensjon og kunstnerne ble satt på dagsorden i forbindelse med Heian et. al (2008), ser det likevel ikke ut til å ha skjedd en bedring i antall kunstnere som har en pensjonsordning.

Tabell 10-1 Pensjonsordninger, 2013. Tall for 2006 i parentes.

Kunstnergruppe	Ingen pensjonsordning	Pensjonsordning som lønsmottaker	Individuell pensjonsavtale for lønsmottakere	Individuell pensjonsavtale for selvstendig næringsdrivende	Individuell pensjonsavtale for frilansere	N
Visuelle kunstnere	60.9	38.4	2.3	4.2	0.2	571
Int.ark. og designere	21.3	70.7	12.0	6.7	1.3	75
Skribenter	48.4	40.0	3.3	12.0	2.5	275
Scenekunstnere	46.2	46.8	5.4	6.4	4.2	312
Musikere	34.5	62.9	4.4	5.1	0.5	568
Andre	34.7	57.1	4.1	10.2	0.0	49

Alle	46.2 (38.2)	49.4 (48.8)	4.1 (6.0)	6.3 (5.9)	1.4 (1.1)	1850
-------------	--------------------	--------------------	------------------	------------------	------------------	-------------

Det er særlig de visuelle kunstnerne som ikke har noen pensjonsavtale. Nær 2 av 3 visuelle kunstnere har ingen pensjonsavtale, mens 4 av 5 interiørarkitekter og designere har pensjonsavtale. Fra inntektsundersøkelsene vet vi at de visuelle kunstnerne også har dårligst inntekter. Det ser med andre ord ut til at denne kunstnergruppen i større grad enn andre kunstnere låses fast i dårlige økonomiske kår også etter at man har oppnådd pensjonsalder. Tabellen er illustrert i Figur 10-1 nedenfor.

Figur 10-1 Pensjonsavtaler etter hovedkunstnergruppe (N = 1754). Prosent

10.2 Forsikringsordninger

I tabell 10-2 har presenteres resultatene for et spørsmål om hvorvidt kunstnerne har frivillig forsikring ved ulykke, uførhet eller død. De tyder på at om lag halvparten har en slik forsikring og resultatene viser dessuten at det ikke er så store forskjeller mellom kunstnergrupper, slik tilfelle er for pensjonsavtaler. Men interiørarkitekter og designere er også her den gruppen som ligger høyest, men bare ca. 20 prosentpoeng over de visuelle kunstnerne som ligger lavest. Interiørarkitekter og designere er for øvrig den gruppen med høyeste andelen fast ansatte, og mange av dem vil slik være forsikret gjennom sine stillinger.

Tabell 10-2 Frivillig forsikring ved ulykke, uførhet eller død i 2013. N=1855. Prosent.

Kunstnergruppe	Har frivillig forsikring ved ulykke, uførhet eller død i 2013
Visuelle kunstnere	44.9
Interiørarkitekter og designere	64.5
Skribenter	45.8
Scenekunstnere	52.2
Musikere	52.8
Andre	55.1
Alle	49.8

Tabell 10-3 viser hvor stor andel kunstnere i vårt materialet som 1) hadde forsikring i NAV som frilanser, 2) som selvstendig næringsdrivende og 3) som ikke hadde slik forsikring, fordelt på de seks hovedkunstnergruppene. Ser vi alle kunstnere samlet, finner vi at nesten 95% er uten slik forsikring, under 1 % har forsikring gjennom NAV som frilanser og 5 % har forsikring som selvstendig næringsdrivende. Størst andel med forsikring, finner vi blant skribentene og i gruppen vi har kalt «andre kunstnergrupper». Høyest andel uten slik forsikring finner vi blant visuelle kunstnere og musikere.

Tabell 10-3 Andel kunstnere med forsikring i NAV som gir tilleggssykepengen for frilansere og selvstendig næringsdrivende gjennom NAV i 2013. Prosent.

Kunstnergruppe	Som frilanser med 100 % fra dag 1	Som selvstendig næringsdrivende	Nei
Alle	0.7	5.0	94.3
Visuelle kunstnere	0.2	4.2	95.6
Interiørarkitekter og designere	0.0	6.6	93.4
Skribenter	2.6	7.7	89.8
Scenekunstnere	1.0	5.5	93.6
Musikere	0.4	3.7	95.9
Andre	0.0	10.2	89.8
N	1845	1845	1845

Tabell 10-4 viser oversikt over ulike årsaker til at kunstnerne ikke har tegnet forsikring gjennom NAV fordelt på de seks hovedkunstnergruppene. Det desidert viktigste årsaken er et kunstnerne ikke kjenner til denne ordningen. Over ¾ av kunstnerne svarer at de ikke kjenner til ordningen. Bare 20 % av de visuelle kunstnerne uten forsikring kjenner til ordningen, selv om dette er den gruppen med størst andel selvstendig næringsdrivende. Det skal imidlertid tillegges her at vi vet hvor mange som hadde tegnet en slik forsikring dersom de hadde kjent til ordningen.

Ser vi først på kolonnen nest lengst til høyre, ser vi at 3,7 % oppgir at de er forsikret gjennom midlertidige eller faste ansettelsesforhold. Det gjelder, ikke overraskende, i størst grad for interiørarkitektene, skuespillerne og musikerne.

Videre ser vi at 2,4 % oppgir at de har en annen forsikring. Men hvorvidt kunstnerne har en annen forsikring, ser ut til å variere en del mellom kunstnergruppene. Mens bare rundt 1 % av de visuelle kunstnerne, skribentene og skuespillerne har andre forsikringer, har 3 % av musikerne det, og blant interiørarkitektene har nesten 10 % annen forsikring.

8 % av kunstnerne som har svart på disse spørsmålene, oppgir at de ikke har råd til å tegne denne typen forsikring, men også her er variasjonen relativt stor mellom ulike kunstnergrupper. Størst andel som oppgir at de ikke har råd til slik forsikring, finner vi blant de visuelle kunstnerne, med over 10 %. Også blant skribentene er andelen som oppgir at de ikke har råd, relativt høy, 9,4 %.

Tabell 10-4 Årsaker til at en ikke har tegnet forsikring gjennom NAV etter kunstnergruppe. Prosent.

Kunstnergruppe	Kjenner ikke til NAVs forsikring	Har annen forsikring	Har ikke råd	Ikke satt meg inn i problemstillingen	Har vurdert det, men ikke bestemt meg	Er forsikret gjennom midlertidige eller faste ansettelsesforhold	Annet
Visuelle kunstnere	79,4	0,9	10,1	0,6	4,4	1,1	2,9
Interiørarkitekter og designere	67,6	9,8	8,5	1,4	4,2	7,0	1,4
Skribenter	71,1	1,6	9,4	0,8	6,1	2,9	6,9
Scenekunstnere	74,4	1,4	7,3	2,4	3,1	6,6	4,5
Musikere	77,6	3,2	5,9	0,9	5,4	4,8	2,2
Andre	84,1	9,1	2,3	0,0	0,0	4,5	0,0
Alle kunstnere	76,5	2,4	7,9	1,0	4,6	3,7	3,4
N	1735	408	408	408	408	408	408

Som beskrevet innledningsvis, kan selvstendig næringsdrivende velge mellom ulike sykepengeforsikringer som gir ulik dekning. Tabell 10-5 gir oversikt over andelen kunstnere med ulike former for tilleggsforsikringer. 14 % av kunstnerne som har en tilleggsforsikring, er forsikret med 65 % fra første sykedag, 4 % er forsikret 100 % fra første dag, mens flestparten – 80 % – av de som har tilleggsforsikring, har 100 % dekning fra 17. dag. Med andre ord er den forsikring som dekker mest, minst brukt. Det er grunn til å tro at kunstnerne har vanskelig for å ta seg råd til denne typen forsikring. En indikasjon på dette er at interiørarkitektene og designerne, som er blant de som har høyest inntekt når vi sammenlikner med andre kunstnergrupper, er de som i størst grad er dekket 100 % fra første dag. Men alle kunstnergrupper har i hovedsak 100 % fra dag 17. Vi vil imidlertid understreke at det kun er 93 av i alt 1845 (ca. 5 %) kunstnere som har slike forsikringer. Det er vel sannsynligvis den viktigste konklusjonen fra dette kapitlet.

Tabell 10-5 Type tilleggsforsikring for selvstendig næringsdrivende fordelt etter kunstnergruppe. Prosent.

Kunstnergruppe	Tilleggsforsikring 65 % fra dag 1	Tilleggsforsikring 100 % fra dag 1	Tilleggsforsikring 100 % fra dag 17
Visuelle kunstnere	12.5	4.2	79.2
Interiørarkitekter og designere	0.0	20.0	80.0
Skribenter	19.0	0.0	81.0
Scenekunstnere	23.5	0.0	76.5
Musikere	9.5	9.5	81.0
Andre	0.0	0.0	100.0
Alle	14.0	4.3	80.6
N	93	93	93

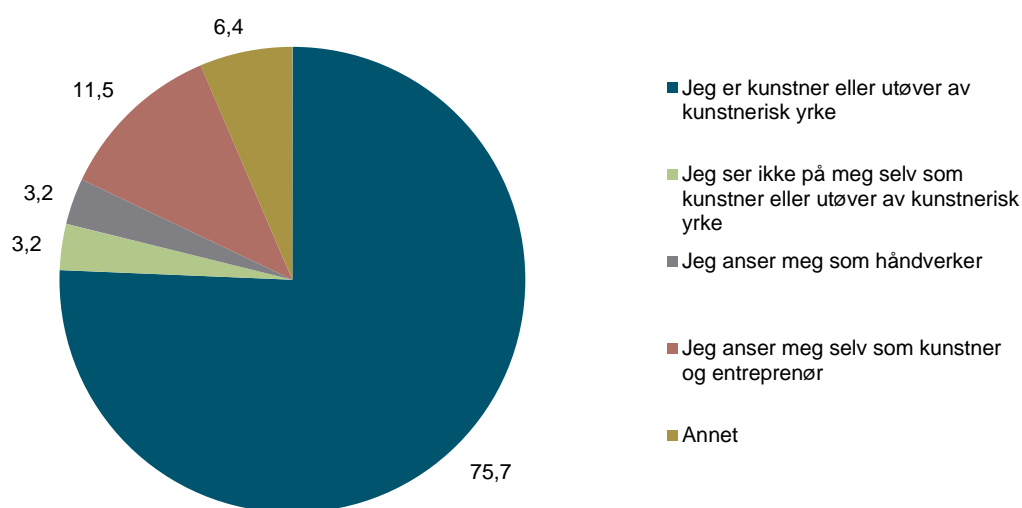
11. Kunstnere og entreprenørskap

Tidligere er det ikke gjort forsøk på å kartlegge kunstnernes utdanning innen økonomi, administrasjon og entreprenørskap. Med slik utdanning tenker vi for det første på kunstnere som har hatt kurser i økonomisk administrative fag eller kurs innen entreprenørskap som en del av sin kunstneriske utdanning. For det andre tenker vi på kunstnere som har en egen utdanningsenhet enten i økonomisk-administrative fag eller entreprenørskap.

Bakgrunnen for en slik kartlegging er en klar erkjennelse av at de fleste kunstnere forholder seg til et eller flere marked, og det vil i den forbindelse alltid være behov for kompetanse som kan håndtere denne delen av virksomheten som kunstner. Det er også forventet et økende behov for slik kunnskap siden fremtidens muligheter som kunstner først og fremst finnes i ulike markeder.

Først av alt skal vi imidlertid se noe nærmere på om kunstnerne etter våre utvelgelsesprinsipper oppfatter seg selv som kunstnere. I den forbindelse har vi også bedt respondentene svare på om de oppfatter seg kunstnere eller entreprenører. Det siste er av en viss interesse for dette prosjektet fordi det er en gryende oppfatning av at det finnes muligheter for forretningsutvikling nettopp i skjæringspunktet mellom kunstner og entreprenør. Samtidig erfarer man at det ofte uttrykkes en skepsis fra kunstnerisk hold mot å anvende en ordbruk fra næringslivet.

Figur 11-1 viser resultatene for spørsmål om egen vurdering av kunstnerisk status eller virke. Som vi ser, oppfatter $\frac{3}{4}$ av de som har svart at de ser på seg selv som kunstner eller utøver av et kunstnerisk yrke. I overkant av 10 % oppfatter seg som kunstner og entreprenør. Av respondentene er det bare 3 % som ikke oppfatter seg som kunstner. Det er mindre enn forventet, siden interiørarkitekter og designere utgjør en viss andel av utvalget. Man skal likevel være klar over at den lave andelen som ikke betrakter seg som kunstnere, kan ha sammenheng med en viss seleksjonseffekt i nettoutvalget. Det kan nok tenkes at svarprosentene er lavere blant dem som i liten grad betrakter seg selv som kunstnere enn de som gjør det.

Figur 11-1 Respondentenes vurdering av seg selv som kunstner eller ikke. Prosent. N=1845

I tabell 11-1 har vi tatt ut de to kategoriene «jeg er kunstner eller utøver av kunstnerisk yrke» og «Jeg anser meg selv som kunstner og entreprenør», som er vist i figur 11-1, og sett nærmere på hvordan disse fordeler seg etter kunstnerisk hovedgruppe.

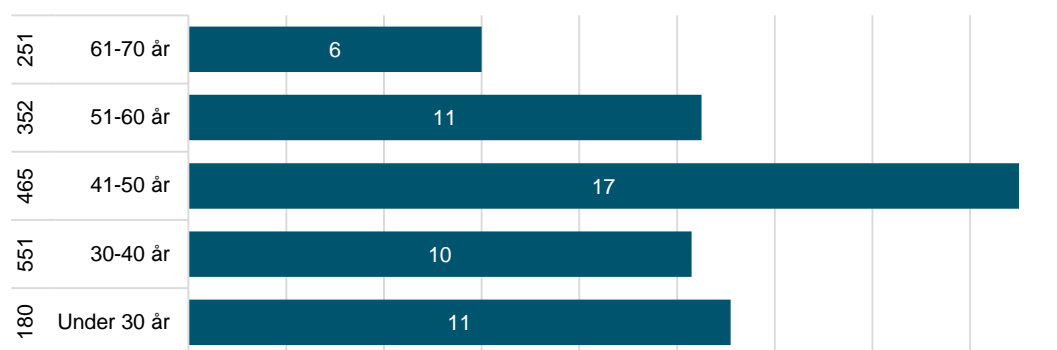
Av tabell 11-1 går klart fram at det er de visuelle kunstnerne som i størst grad betrakter seg som kunstner eller utøver av kunstnerisk yrke.¹² Hele 87 % av de visuelle kunstnerne gjør det. De to gruppene som følger er musikere (77,1 %) og skuespillere (74,5 %), men disse ligger altså langt nærmere snittet for alle kunstnere enn det som er tilfelle for de visuelle kunstnerne. Den kunstnergruppen som i lavest grad betrakter seg som kunstnere, er ikke overraskende interiørarkitekter og designere. Dersom en også tar med andelen som anser seg som kunstner og entreprenør er det bare så vidt interiørarkitektene og designerne passerer 50 % som vurderer seg som kunstner i en eller annen forstand. Igjen må vi imidlertid huske på at tallene for interiørarkitekter og designere og for andre kunstnere er basert på et begrenset antall respondenter, hhv. 75 og 49.

Tabell 11-1 Andel av respondenter som oppfatter seg som kunstnere og kunstnere og entreprenør etter kunstnerisk gruppe. N=1845.

Kunstnergruppe	Ja, jeg er kunstner eller utøver av kunstnerisk yrke (%)	Jeg anser meg selv som kunstner og entreprenør (%)	N
Visuelle kunstnere	87.2	7.7	570
Interiørarkitekter og designere	36.0	14.7	75
Skribenter	64.2	10.6	274
Scenekunstnere	74.5	16.5	310
Musikere	77.1	12.0	567
Andre	57.1	18.4	49

I figur 11-1 har vi sett nærmere på de som oppfatter seg selv som kunstner og entreprenør etter alder. Det kan tenkes at forskjeller mellom generasjoner av kunstnere med hensyn til deres innstilling til omgivelser og egne rolle i samfunnet, og at oppfatningen av seg selv som kunstner og entreprenør kan være sterkere blant yngre enn blant eldre kunstnere. Som vi ser av tabellen, er det en viss støtte for et slikt synspunkt siden det blant kunstnere over i alderen 61-70 år bare er 6 % som oppfatter seg som kunstner og entreprenør, mot over 11 % blant dem under 30 år. Til tross for denne tendensen ser vi likevel at andelen som anser seg som både entreprenør og kunstner er høyest for aldersgruppen 41-50 år. Dette kan tyde på at vi både har en generasjonseffekt og en livsløpseffekt. Det siste er et eksempel på en livsløpseffekt som indikerer at kunstnere i alderen 41-50 år er i en fase av yrkeslivet der kombinasjon av entreprenørskap og kunstnerskap relativt mer betydningsfullt enn i andre faser av livet. At andelen som betrakter seg som kunstner og entreprenør er lavere for eldre enn for yngre personer i utvalget, kan betraktes som en generasjonseffekt (kohorteffekt). Det betyr at andelen som betrakter seg som kunstnere og entreprenører, kanskje vil stige med tiden.

¹² Når det er sagt, kan det hende at mange ikke primært bruker betegnelsen kunstner om seg selv, men heller betegnelser knyttet til den spesifikke profesjonen og sier de er skuespiller, forfatter, danser osv.

Figur 11-2: Andel av respondentene som anser seg som kunstner og entreprenør etter alder. N = 1802.

I tabell 11-2 ser vi nærmere på respondentenes utdanningsbakgrunn i økonomisk-administrative fag og entreprenørskap. Vi har spørsmål om tre ulike former for slik utdanningsbakgrunn. Det ene er økonomisk-administrativ utdanning og entreprenørskap som en del av den kunstneriske utdanningen. De to andre er separate spørsmål om kunstnerne har egen utdanningsbakgrunn enten i økonomisk-administrative fag eller innen entreprenørskap. Tabell 11-2 er todelt der den ene som omfatter de med separat utdanning i økonomisk-administrative fag eller entreprenørskap benytter hele utvalget med unntak av de over 70 år – dvs. 3576 respondenter (N1). Den andre delen omfatter bare de som har en høyere kunstnerisk utdanning og omfatter derfor bare 2638 kunstnere (N2). Også her er respondenter over 70 år tatt ut som følge av at antallet i denne aldersgruppen er svært få.

Tabell 11-2. Oversikt over kunstneres merkantile kompetanse i 2013 etter alder.*

Alder	N1	Økonomisk-administrativ utdanning (%)	Utdanning i entreprenørskap/forretningsutvikling (%)	Kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen (%)	N2
Alle	3576	4.1	1.4	12.6	2638
Ukjent**	1759	3.6	1.4	11.9	1242
Under 30 år	181	4.4	1.7	26.7	165
30-40 år	554	4.3	1.1	13.1	464
41-50 år	472	5.5	1.9	11.1	352
51-60 år	356	4.8	2.0	9.2	251
61-70 år	254	3.9	0.8	9.8	164

* Som følge av få observasjoner for respondenter eldre enn 70 år, har vi utelatt disse.

** Med ukjent menes respondenter som har besvart spørsmål om utdanning, men som ikke har oppgitt alder. Som vi ser er imidlertid ikke forskjellene store mellom dem vi kjenner alderen på og de alle respondenter.

Det tydeligste resultatet fra tabell 11-2 er at andelen med kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen er mye høyere for de yngre aldersgruppene enn tilfellet er for de eldre. Mens over ¼ av utvalget har slike kurs blant dem under 30 år, er andelen bare ca. 10 % for de eldste gruppene. Dette er generasjonseffekter som tyder på at det er en voksende trend blant de høyere kunstutdanninger og gi slike kurs som en del av det kunstneriske utdanningstilbudet.

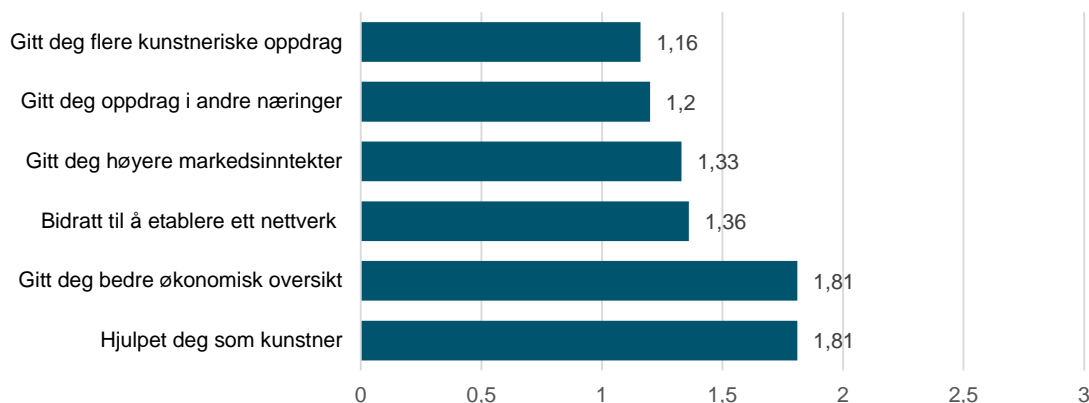
Det er en svært liten andel av respondentene som oppgir at de har separat utdanning i enten økonomisk-administrative fag eller innen entreprenørskap og forretningsutvikling. For førstnevnte gruppe er gjennomsnittet rundt 4 %, mens for sistnevnte er ca. 1,5 %. Det er heller ingen tydelige

forskjeller etter alder slik vi finner for kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen.

I Figur 11-3 presenterer vi resultater for hvordan respondentene vurderer betydningen av kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen. De har besvart seks spørsmål etter en skala fra 3 som betyr at «i stor grad», 2 som betyr «I noen grad», 1 som betyr «I liten grad» og 0 som betyr «Ingen grad». Gjennomsnittet er 1,5 og innebærer at gjennomsnittsrespondenten i noen eller liten har hatt utbytte av slike kurs. For gjennomsnittsverdier som ligger nærmere 1 vil vi anta at slike kurs har hatt liten betydning.

Tabell 11-3 presenterer tilsvarende tall fordelt på aldersgrupper.

Det er særlig spørsmålene om hvorvidt slike kurs har «Hjulpet deg som kunstner» og «Gitt deg bedre økonomisk oversikt» som ser ut til å ha en viss betydning. Gjennomsnittsverdiene for disse spørsmålene er på 1,81 heller mot at kursene har hatt noe betydning med tanke på disse to spørsmålene. De øvrige fire spørsmålene ligger nærmere 1 i gjennomsnitt og kan vel derfor langt på vei sies og ikke å være av nevneverdig betydning. Dette er spørsmål som i stor grad er knyttet til oppdrag, samarbeid og markedsinntekter.

Figur 11-3 Har kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen hatt betydning for din kunstneriske virksomhet (på en skala fra 0-4 der 0 er ingen grad, mens 3 er høy grad)?

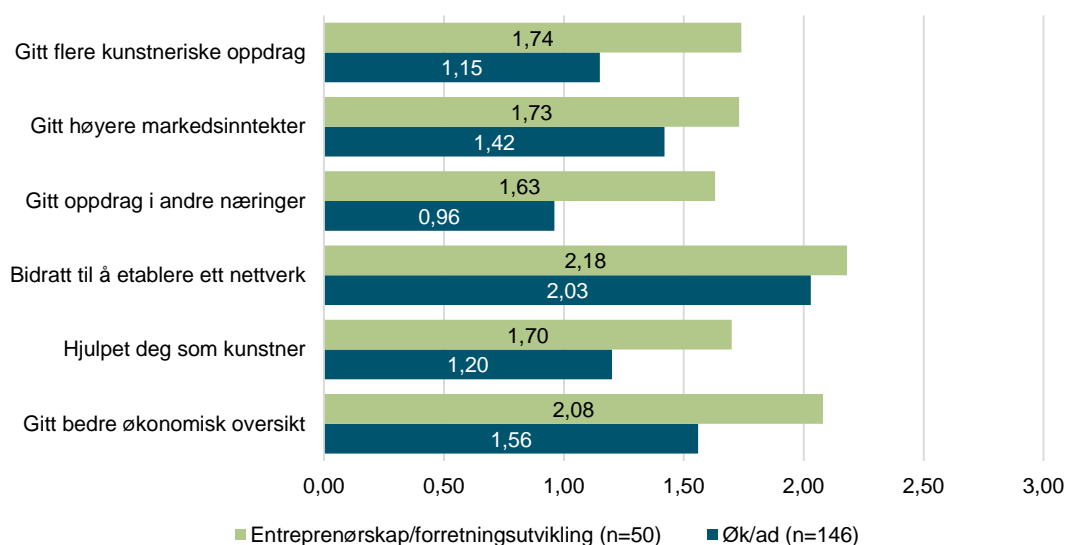
Tabell 11-3. Har kurs innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap i kunstutdanningen hatt betydning for din kunstneriske virksomhet? Etter aldersgruppe.

Alder	Hjulpet deg som kunstner	Gitt deg høyere markedsinntekter	Gitt deg bedre økonomisk oversikt	Gitt deg flere kunstneriske oppdrag	Gitt deg oppdrag i andre næringer	Bidratt til å etablere ett nettverk som har styrket din kunstneriske virksomhet	N
Ukjent	1,81	1,42	1,87	1,19	1,20	1,38	145
Under 35 år	1,79	1,15	1,53	1,00	0,88	1,18	73
35-50 år	1,63	1,12	1,76	1,22	1,30	1,28	67
51-70 år	2,15	1,62	2,13	1,26	1,54	1,69	39

I figur 11-4 presenterer vi tilsvarende resultater som figur 11-3, men for de som har separat utdanning innen økonomisk-administrative eller entreprenørskap. Her er antallet respondenter enda færre enn tilfelle

er for respondenter med slike kurs innen kunstutdanningen, så det er grunn til å utvise forsiktig ved bruk av resultatene.

Figur 11-4 Har separat utdanning innen økonomi og administrasjon eller entreprenørskap hatt betydning for din kunstneriske virksomhet?

Sammenlikner vi figur 11-3 og figur 11-4, er det en viss støtte for å hevde at det også for disse to utdanningsalternativene så er det hvorvidt utdanningen har hjulpet deg som kunstner og om den har bidratt til å gi bedre økonomisk oversikt, som gir en viss uttelling. For begge utdanninger ser det ut til at de bidrar til å gi kunstnere bedre økonomisk oversikt siden gjennomsnitt er under 2 (I noen grad). Utdanning innen entreprenørskap/forretningsutvikling scorer også lavt på hvorvidt utdanningen har hjulpet deg som kunstner, mens den for økonomisk-administrativ utdanning har et noe mer moderat utslag. Vi merker oss ellers at gjennomsnittsverdien er høyere enn 1,5 på alle seks spørsmålene for utdanning innen entreprenørskap/forretningsutvikling. Det er et interessant resultat, men det er grunn til å minne om at disse svarene kun omfatter 50 personer eller 1,4 % av hele utvalget.

I tabell 11-4 presenteres resultatene av et spørsmål der vi ber respondentene svare på om de samarbeider med andre næringer. Vi presenterer resultater etter aldersgruppe og finner at omtrent ¼ av kunstnerne har slike samarbeid. Vi ser også av tabellen at det ikke er nevneverdige forskjeller mellom aldersgrupper i omfanget av slikt samarbeid.

Tabell 11-4 Andel kunstnere som samarbeider med andre næringer etter alder.

Alder	Andel med samarbeid med andre næringer (%)	N
Ukjent	26.4	1486
Under 36 år	25.1	442
36-50 år	27.9	753
51-70 år	27.9	606
Alle	26.9	3329

I figur 11-5 har vi spurt denne fjerdedelen, 889 kunstnere, om hvilken betydning dette samarbeidet har for fem ulike forhold til den kunstneriske virksomheten. Spørsmålene er bare delvis like de

spørsmålene vi stilte i forbindelse med utdanning og dessuten er det ett spørsmål mindre. For øvrig er skalaen lik med i stor grad = 3 og i ingen grad = 0.

Som figuren viser, er det få tydelige utslag. De fleste plasserer seg rundt midten, dvs. rundt 1,5, som innebærer et sted mellom liten eller noen grad betydning. I den grad vi kan se et mønster, gjelder det at samarbeid har hjulpet respondentene som kunstner og at samarbeid har bidratt til å utvikle kunstneriske kompetanse. For begge disse spørsmålene er gjennomsnittet under 2,5 for alle aldergrupper, noe som betyr at samarbeid med andre næringer har hatt noe betydning for kunstnerne.

Figur 11-5 Har samarbeid med andre næringer hatt betydning for din kunstneriske virksomhet (n=889)?

12. Inntektsanalyse

Vi skal i dette kapitlet gjennomføre en analyse av kunstneres inntekter der vi benytter minste kvadraters metode (MKM) som analyseverktøy. Det innebærer at vi gjennomfører beregninger med utgangspunkt i en statistisk regresjonsmodell der vi søker å forklare kunstneres inntekter ved hjelp av et sett av forklaringsfaktorer bl.a. arbeidstid, utdanning, erfaring osv. Å forklare kunstnerinntekter ved en modell innebærer at man tenker seg en kausalstruktur slik at vi har et sett av variabler som bestemmer inntekten. I den analysen vi her skal gjennomføre, kan vi ikke påberope oss at kausaliteten går den veien vi antyder. Det kan også tenkes at det er snakk om omvendt kausalitet, dvs. at vi ikke har full kontroll på retningen på kausaliteten i modellen. Resultatene fra analysen vi gjennomfører kan derfor i noen tilfeller heller være uttrykk for samvariasjon enn kausalitet. Men resultatene kan likevel være av interesse. Det finnes også en del støtte i litteraturen for å gjennomføre denne type beregninger, jf. bl.a. Felton (1980) og Throsby (1992).

Fordelen med analyser som er basert på regresjonsmodeller, er at vi kan analysere den partielle effekten av en endring i en forklaringsvariabel. Med det menes at den endringen vi finner i den avhengige variabelen (inntekt) skyldes en (marginal) endring i den forklaringsvariabelen vi analyserer, kontrollert for alle andre forklaringsvariabler – dvs. alle andre forklaringsvariabler holdes konstant.

Den inntekten vi skal forklare ved hjelp av modellen er sammensatt av kunstneriske og kunstnerisk tilknyttede inntekter. Bakgrunnen for at vi har slått disse sammen er at det i mange tilfeller er vanskelig å se disse uavhengig av hverandre. Kunstneriske inntekter er jo vår hovedinteresse, men for mange kunstnere er kunstnerisk tilknyttet arbeid en naturlig del av kunstnergjerningen og det blir derfor unaturlig å foreta et slikt skille. Ikke-kunstneriske inntekter er selvsagt ikke med her fordi vi antar at de fleste som henter inntekter fra arbeid som ikke er knyttet til deres kunstneriske bakgrunn, gjør dette først og fremst for å tjene penger til livets opphold og ikke av kunstneriske årsaker.

Det er i grove trekk fire typer forklaringsvariabler vi benytter i modellen som estimeres. For det første er det variabler knyttet til kunstneriske egenskaper som graden av kunstnerisk arbeid, erfaring, kunstnerisk utdanning og alder. Aldersvariabelen er kanskje ikke direkte relevant, men sett i sammenheng med erfaring er det viktig å ta hensyn til kunstnerens alder i beregningene.

For det andre har vi næringsvirksomhet og utdanningsbakgrunn innen økonomisk-administrative fag og entreprenørskap. Vi er interessert i å teste hvorvidt denne type utdanningsbakgrunn, om samarbeid og om næringsvirksomhet har betydning for de kunstneriske inntektene. Videre har vi informasjon om respondentene driver egen næringsvirksomhet og om samlede fradrag i næring. Vi er derfor interessert i å gjennomføre en test på om det er en sammenheng mellom vareinnsatsen i næring og de kunstneriske inntektene – altså en tentativ test på om det er slik at økt vareinnsats er motivert fra økonomiske eller kunstneriske hensyn.

For det tredje er det snakk om andre bakgrunnsvariabler, bl.a. om det er sammenheng mellom inntekter fra ikke-kunstnerisk arbeid og inntekter fra kunstnerisk arbeid. Dessuten er det viktig å ha kontroll med variabler som kjønn, sykdom, antall barn og sivil status. Slike variabler bør være med i inntektsanalyser uavhengig av om det er kunstnere eller andre yrkesgrupper som analyseres. Ofte vil bakgrunn og sosiale forhold påvirke beslutninger og valg om yrkesaktivitet og dermed inntekt.

Til slutt har vi med 22 dummyvariabler¹³ for kunstnergruppe. Dersom en kunstner i utvalget er billedkunstner, så har vedkommende fått verdien 1 for billedkunstnervariabelen, mens han/hun har fått verdien 0 for de øvrige 21 variablene. For at modellen skal kunne estimeres, må imidlertid en av disse 22 dummyvariablene fjernes fra modellen. Koeffisientene til de øvrige kunstnergruppevariablene er således uttrykk for nivået på inntekten i forhold til den gruppen som er fjernet (referansegruppen). I modellene vi har estimert, er det billedkunstnerne som er fjernet. Uansett presenterer vi ikke resultatene for disse dummyvariablene, men i Tabell 12-2 indikerer vi om vi har kontrollert for kunstnergruppe eller ikke i beregningene.

Tabell 12-1 viser deskriptiv statistikk for de variablene som inngår i analysene. Siden en del missingverdier forekommer på mange av de variablene som inngår i analysene, mister vi noen observasjoner sammenliknet med inntektstabellene som er omtalt i presentasjonen av de ulike kunstnergruppene. Frafallet er imidlertid ikke så stort at det påvirker sentrale fordelingssegenskaper ved variablene. Til sammen inngår det 1748 observasjoner i analysene, mens vi hadde tilgang på 1944 observasjoner i inntektstabellen som beskrev de ulike kunstnergruppene.

Av tabell 12-1 går det fram at gjennomsnittlig inntekt fra kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid utgjorde om lag 266 000 kroner i 2013. Stor spredning i inntekter, fra store negative inntekter til store positive, innebærer høyt standardavvik. Antall timer i kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet arbeid er ca. 1600 og her er standardavviket langt lavere. Gjennomsnittlig erfaring er mellom 18 og 19 år, mens gjennomsnittlig alder er nær 46 år. Det indikerer at gjennomsnittskunstneren starter sin yrkeskarriere som 27-åring. Gjennomsnittlig varighet på kunstutdanning er 1,9 år, men her må man huske på at gjennomsnittsberegningen også inkluderer dem som ikke har kunstutdanning i det hele tatt – ca 26 % av utvalget.

Tabell 12-1 Beskrivende statistikk av variablene som inngår i analysene. N = 1748.

Variabelbeskrivelse	Variabel navn	Gjen.sn.	St. av.	Min	Maks
Kunstneriske pluss kunstnerisk tilknyttede inntekter i kroner	INC	265948	269370	-817243	5368080
Kunstneriske pluss kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer	HOURS	1599	722	21	4551
Gjennomsnittlig avlønning per time i kroner	WAGE	166.3			
Erfaring i år	EXPER	18.5	11.98	0	58
Kunstutdanning, varighet i år	UTDVAR	1.9	1.267	0	5
Kunstutdanning 1=Ja, 0=Nei	KUTD	0.743	0.437	0	1
Alder i år	AGE	45.9	12.4	21	89
Kurs i Økonomi/Entreprenørskap som del av kunstutdanning: 1=Ja, 0=Nei	OKAD	0.100	0.300	0	1
Utdanning i entreprenørskap: 1=Ja, 0=Nei	ENTR	0.014	0.119	0	1
Økonomisk-Adm utdanning: 1=Ja, 0=Nei	OKADM	0.045	0.207	0	1
Samarbeid med andre næringer: 1=Ja, 0=Nei	SAMNAR	0.273	0.446	0	1
Leverert næringsoppgave: 1=Ja, 0=Nei	NAR	0.746	0.435	0	1
Fradrag i næring i kroner	DED	96953	147756	1	2201771
Ikke-kunstnerisk inntekt i kroner	IKI	60921	137069	-400000	1346229
Sykmeldt i 2013: 1=Ja, 0=Nei	SYK	0.193	0.395	0	1
Kjønn: 1=Kvinne, 0=Mann	GEND	0.527	0.499	0	1
Antall hjemmeboende barn	BARN	0.843	1.079	0	6
Enslig: 1=Ja, 0=Nei	SIV1	0.219	0.414	0	1
Gift/Samboer: 1=Ja, 0=Nei	SIV2	0.678	0.467	0	1
Skilt/Separert: 1=Ja, 0=Nei	SIV3	0.093	0.290	0	1
Enke/Enkemen: 1=Ja, 0=Nei	SIV4	0.010	0.101	0	1

¹³ Variabler som er kodet med to verdier (0/1).

Videre ser vi at 10 % av utvalget har økonomisk-administrative kurs eller kurs i entreprenørskap som en del av kunstutdanningen sin. Videre finner vi at 1,4 % har separat utdanning i entreprenørskap og 4,5 % i økonomisk administrative fag. Vi finner at 27,3 % av utvalget har samarbeidet med andre næringer og at ca. 75 % har levert næringsoppgave. Det siste innebærer at de har et eget enkeltpersonforetak der i hvert fall deler av den kunstneriske virksomheten er organisert.

I gjennomsnitt har utvalget ca. 61 000 kroner i inntekt fra ikke-kunstnerisk arbeid. Gjennomsnittlig fradrag i næring er nær 100 000 kroner i 2013. Ca. 20 % var sykmeldt i løpet av 2013, drøyt halvparten er kvinner og kunstnere har i gjennomsnitt 0,84 hjemmeboende barn. Videre finner vi at ca. 22 % er enslige, 68 % er gift eller samboer, ca. 9 % er skilt/separert og 1 % er enke eller enkemann.

12.1 Resultater

Vi skal i det følgende presentere resultatene fra inntektsanalysen. Vi drøfter resultatene etter den inndelingen som ble presentert innledningsvis, dvs. (i) Kjennetegn ved kunstneren som er direkte relevant for utøvelse av det kunstneriske virke, (ii) Kjennetegn ved økonomisk administrative bakgrunn og andre forhold knyttet til kunstnerens egen næring og andre næringer, (iii) Bakgrunns-kjennetegn ved kunstnerne og til sist (iv) Kunstnergruppetilhørighet. Av plasshensyn presenterer vi som nevnt ikke resultater for den siste av disse. Vi skal imidlertid kort gjennomgå de viktigste resultatene.

Vi presenterer resultatene i tre ulike hovedmodeller, men der hver av disse er beregnet med og uten kontroll for kunstnergruppe. Dette gjør vi for å få fram betydningen av forskjeller mellom kunstnergrupper. For noen variabler er dette svært viktig, mens for andre er det av mindre betydning. At vi har tre modeller, innebærer i praksis bare at vi modell II og III kontrollerer for flere andre faktorer enn i modell I. Motivet er det samme – altså å få fram betydningen for våre resultater at vi kontrollerer for andre forhold som kan tenkes å ha betydning for den kunstneriske inntekten. Det vil være resultatene i modell III som normalt er de man kan stole mest på.

Kjennetegn ved kunstneren

Under denne gruppen av variabler inngår arbeidstimer innen kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet virksomhet, erfaring, kunstnerisk utdanning og alder. Vi finner for det første at det er klar positiv sammenheng mellom den arbeidsinnsats som legges inn i det kunstneriske virke og avlønning. Jo mer arbeid, jo bedre avlønning. Måten modellen er spesifisert gir anledning til å tolke koeffisienten som avlønning per ekstra arbeidstime (marginalavlønning), og vi ser at for modell II og III, som er mest relevante så ligger avlønnen på mellom 80 og 90 kroner per kunstneriske arbeidstime. Fra tabell 12-1 vet vi at gjennomsnittlig avlønning er ca. 166 kroner per time. Dette tyder på at avlønnen er avtakende i arbeidstid – man tjener mer for første enn for siste arbeidstime man arbeider.

Disse resultatene er i samsvar med teori for kunstnerisk arbeidstilbud, fordi en slik avlønning ligger langt lavere enn det denne yrkesgruppen kan oppnå i ikke-kunstnerisk virksomhet, jf. f.eks. Throsby (1992). En årslønn på 450 000 kroner i Statens regulativ tilsvarer f.eks. ca. 230 per time (når vi går ut fra 1950 timer per år).

Vi ser videre av tabell 12-2 at kunstnerisk erfaring har stor og statistisk sikker betydning for de kunstneriske inntektene. Når vi kontrollerer for kunstnergruppe, gir ett år ekstra erfaring i gjen-

nomsnitt drøyt tre tusen kroner ekstra kunstnerisk inntekt per år. Dette kjenner vi igjen fra mange studier, jf. bl.a. Bille og Løyland (2014). Når vi beregner effekten av erfaring er det viktig at vi også kontrollerer for kunstnerens alder, fordi alder og erfaring er korrelert. Resultatene for alder peker entydig og statistisk sikkert i retning av at avlønningen avtar med alder, men at den negative effekten er mindre negativ enn det erfaring virker i positiv retning. Netto vil altså normalt en kunstner ha høyere avlønning jo eldre vedkommende er.

Tabell 12-2. Estimerte koeffisienter, minste kvadraters metode. t-verdier i parentes. N = 1748.

Variabelbeskrivelse	Variabelnavn	Modell I		Modell II		Modell III	
		Nei*	Ja**	Nei*	Ja**	Nei*	Ja**
Kunstnergruppe: 1= alle, 0 = billedkunstnere							
Konstantledd	Konst	294707.0 (7.56)	42833.0 (0.89)	366785.0 (9.25)	107794.0 (2.24)	342342.0 (8.59)	113233.0 (2.29)
Kunstneriske pluss kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer	HOURS	113.2 (13.17)	111.1 (13.15)	90.7 (9.97)	88.3 (9.88)	82.4 (9.25)	83.6 (9.48)
Erfaring i år	EXPER	6551.2 (6.41)	4046.2 (3.75)	6266.4 (6.20)	3667.7 (3.44)	5027.7 (5.05)	3318.3 (3.16)
Kunstudanning, varighet i år	UTDVAR	-3984.0 (-0.41)	4632.9 (0.46)	-4885.8 (-0.50)	3653.7 (0.37)	-4754.1 (-0.50)	4122.5 (0.42)
Kunstudanning 1=Ja, 0=Nei	KUTD	-23546.0 (-0.82)	-8289.6 (-0.29)	-34181.0 (-1.20)	-15522.0 (-0.54)	-16277.0 (-0.59)	-9182.5 (-0.33)
Alder i år	AGE	-5756.0 (-5.75)	-2772.0 (-2.51)	-5784.5 (-5.86)	-2700.8 (-2.48)	-5214.0 (-5.31)	-2922.7 (-2.70)
Kurs i Økonomi/Entreprenørskap som del av kunstudanning: 1=Ja, 0=Nei	OKAD	-26427.0 (-1.28)	-51776.0 (-2.55)	-23005.0 (-1.13)	-49220.0 (-2.45)	-23471.0 (-1.18)	-46126.0 (-2.34)
Utdanning i entreprenørskap: 1=Ja, 0=Nei	ENTR	-50936.0 (-0.98)	-45923.0 (-0.90)	-61146.0 (-1.19)	-55057.0 (-1.10)	-55029.0 (-1.10)	-56328.0 (-1.15)
Økonomisk-Adm utdanning: 1=Ja, 0=Nei	OKADM	15345.0 (0.51)	16635.0 (0.56)	35161.0 (1.18)	34517.0 (1.18)	38182.0 (1.32)	38090.0 (1.33)
Samarbeid med andre næringer: 1=Ja, 0=Nei	SAMNAR	-21115.0 (-1.55)	-9984.0 (-0.75)	-17448.0 (-1.30)	-6329.2 (-0.48)	-16253.0 (-1.24)	-8382.9 (-0.64)
Leverte næringsoppgave: 1=Ja, 0=Nei	NAR	-44799.0 (-3.19)	-8497.4 (-0.59)	-43943.0 (-3.08)	-12531.0 (-0.87)	-43387.0 (-3.13)	-14998.0 (-1.06)
Fradrag i næring i kroner	DED	-	-	-0.014 (-0.33)	0.030 (0.71)	-0.022 (-0.52)	0.025 (0.600)
Ikke-kunstnerisk inntekt i kroner	IKI	-	-	-0.351 (-7.37)	-0.339 (-7.25)	-0.408 (-8.75)	-0.377 (-8.160)
Sykmeldt i 2013: 1=Ja, 0=Nei	SYK	-	-	-	-	-35022.0 (-2.36)	-27104.0 (-1.85)
Kjønn: 1=Kvinne, 0=Mann	GEND	-	-	-	-	-66770.0 (-5.47)	-43085.0 (-3.32)
Antall hjemmeboende barn	BARN	-	-	-	-	28577.0 (4.99)	24901.0 (4.40)
Gift/Samboer: 1=Ja, 0=Nei	SIV2	-	-	-	-	51814.0 (3.38)	51017.0 (3.38)
Skilt/Separert: 1=Ja, 0=Nei	SIV3	-	-	-	-	82827.0 (3.46)	69098.0 (2.91)
Enke/Enkemann: 1=Ja, 0=Nei	SIV4	-	-	-	-	-54916.0 (-0.91)	-70751.0 (-1.19)
R ² justert		0.119	0.174	0.145	0.198	0.192	0.227

*ikke kontrollert for kunstnergruppe, **kontrollert for kunstnergruppe

Utdanningsvariablene gir ingen statistisk sikre resultater i noen av modellvariantene. Det kan tolkes som at kunstnere med kunstudanning har sterkere preferanser for å drive kunstnerisk virksomhet uavhengig av avlønning, eller det kan bety at man med kunstudanning i sterkere grad er

låst inne i et yrkesvalg. Dette er imidlertid spekulasjoner, men resultatene tyder i hvert fall på at det ikke er økonomisk avkastning av kunstnerisk utdanning som er motivet for å velge slik utdanning.

Kjennetegn ved økonomisk-administrativ bakgrunn og beslektede forhold

Disse variablene har i liten grad statistisk sikker betydning for de kunstneriske inntektene. De som har kurs i økonomi og administrasjon eller entreprenørskap som en del av kunstutdanningen, ser imidlertid ut til å ha noe svakere inntekter enn dem som ikke har slike kurs. Spesielt når vi kontrollerer for kunstnergruppe, er dette et statistisk sikkert resultat. Vi har ingen åpenbar forklaring på dette, men en mulig kandidat er at kunstnere som tar slike kurs, avslører en større grad av risikoaversjon enn dem som ikke tar slike kurs. Hvis det er tilfelle, er resultatet som man kunne forvente. Man kan få en indikasjon på om det er noe i denne forklaringen ved å sammenlikne standardavviket til den kunstneriske inntekten for de to gruppene. De risikoaverse (de med kurs) skal i så fall ha lavere standardavvik på kunstnerisk inntekt enn de øvrige. Foretar vi en enkel sammenlikning av standardavviket for de to gruppene finner vi nettopp dette. De risikoaverse kunstnerne med kurs i økonomi og administrasjon eller entreprenørskap, har lavere standardavvik enn de øvrige. Dette til tross for at de kun er 175 personer mot 1573 øvrige – noe som i seg selv skal gi et lavere standardavvik for den største gruppen. Hvis det er slik at de med slike kurs er mer risikoaverse enn de som ikke tar slike kurs, kan en stille seg spørsmål om dette er personer som er mindre risikovillige i utgangspunktet eller om de blir det fordi de blir mer bevisst den økonomiske risikoen gjennom kursene.

Separat utdanning i økonomi og administrasjon eller entreprenørskap omfatter svært få av de 1748 respondentene, og resultatene for disse peker ikke i noen klar retning. Det samme er tilfelle for hvorvidt kunstneren har samarbeidet med andre næringer. Dersom man har levert næringsoppgave, ser det ut til å ha en negativ effekt på kunstnerinntekten. Men når vi kontrollerer for kunstnergruppe, nøytraliseres denne effekten. Med andre ord skyldes det en viss sammenheng mellom det å levere næringsoppgave og kunstnergruppe.

Bakgrunnskjennetegn

Vi finner en klar negativ samvariasjon mellom ikke-kunstneriske inntekter og kunstneriske inntekter. Jo mer inntekt fra ikke-kunstnerisk virksomhet jo mindre inntekt fra kunstnerisk og kunstnerisk tilknyttet virksomhet. For hver krone ekstra fra ikke-kunstnerisk virksomhet reduseres inntekten fra kunstnerisk med nesten 40 øre. Man sitter altså igjen med en netto på marginen tilsvarende 60 øre. Det er jo også i tråd med hva man ville forvente fordi ikke-kunstnerisk arbeid antas å være økonomisk motivert.

Videre finner vi at dersom man har vært sykmeldt i 2013, så påvirker det som forventet den kunstneriske inntekten. Vi finner også at kvinner har lavere inntekt enn menn kontrollert for andre forhold av betydning. Dette er et resultat vi finner igjen i mange studier – ikke bare i studier av kunstneriske inntekter, jf. bl.a. Bille og Løyland (2014). Antall hjemmeboende barn har betydning for inntektene – siden antall barn har positiv effekt på inntektene. Hva det skyldes, er ikke godt å si, og vi har da heller ingen god forklaring på dette resultatet. Det samme gjelder gifte/samboere og skilte/separerte som har høyere inntekt enn enslige. Vi har heller ingen god forklaring på dette.

Forskjeller mellom kunstnergrupper

Disse dummyvariablene har vi med først og fremst for å kontrollere for ulikheter mellom kunstnergrupper som kan tenkes å være korrelert med variabler av større interesse for analysen. F.eks. finner vi en negativ effekt på inntekt av at kunstneren er selvstendig næringsdrivende. Denne effekten elimineres når vi kontrollerer for kunstnergruppe, og vi kan derfor heller ikke konkludere med at det er en slik effekt.

Analyse av slike dummyvariabler innebærer at vi sammenlikner med en av de i alt 22 kunstnergruppene. I vårt tilfelle har vi valgt billedkunstnere, som vi allerede vet har lave inntekter. Det går også klart fram av modellanalysen siden det kun er kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer som ikke har høyere inntekt enn billedkunstnerne. Dette er et statistisk sikkert resultat.

13. Endringer fra 1993 til 2013

I mandatet for undersøkelsen heter det at rapporten skal beskrive utvikling av inntektsforholdene for kunstnerne gjennom en sammenlikning med resultater fra 2006-undersøkelsen (Heian m.fl. 2008). I de foregående kapitlene hvor de enkelte kunstnergruppene er presentert hver for seg er dette gjort der det har vært fruktbart. I dette kapitlet presenteres alle kunstnergruppene i samlede tabeller og tar for seg endringer når det gjelder kjønns sammensetning, utdanning, yrkesavbrudd, tilknytning til arbeidsmarkedet, arbeidstid og til slutt endringer i ulike typer inntekt.

13.1 Endring i kjønns sammensetning

Tidligere kunstnerundersøkelser har dokumentert at noen kunstneryrker er typisk mannsyrker, mens andre er typiske kvinnekunstneryrker. Den generelle tendensen har vært at kvinneandelen har økt i de fleste kunstnergrupper. Det betyr at kjønns sammensetningen har blitt jevnere i noen av de tradisjonelt sett mannsdominerte kunstneryrkene, mens kunstneryrker som fra før har hatt overvekt av kvinner, har fått en enda større kvinneandel (Heian m.fl. 2008: 87). Tabell 13-1 viser at denne tendensen ser ut til å fortsette. Kunstnerne på det visuelle feltet er tydelige eksempler på dette. For eksempel ser vi i gruppen av billedkunstnere, som i 1993 hadde en jevn kjønnsfordeling, har kvinneandelen økt med nesten 20 prosentpoeng fra 1993 til 2013. Videre ser vi at blant kunsthåndverkerne, som i 1993 hadde stor overvekt av kvinner (76 %), har kvinneandelen økt ytterligere, til nesten 90%. Om det skyldes økt tilstrømming av kvinner eller frafall av mannlige kunsthåndverkere, eller begge deler, vet vi ikke. Videre ser vi at i både 2006 og 2013 var over halvparten av fotografene kvinner, mot bare en tredjedel i 1993.

Tabell 13-1 Kvinneandel i 1993, 2006 og 2013 fordelt på kunstnergrupper. Prosent.

Kunstnergruppe	1993	2006	2013
Billedkunstnere	53	64	72
Kunsthåndverkere	76	81	89
Kunstneriske fotografer	33	52	54
Interiørarkitekter	64	86	95
Designere og illustratører	49	61	59
Skjønnlitterære forfattere	35	43	45
Dramatikere	24	40	38
Oversettere	48	50	49
Faglitterære forfattere og oversettere		35	47
Kunstkritikere		50	65
Skuespillere/dukkespillere	53	56	56
Sceneinstruktører	39	45	36
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	69	76	81
Dansere	81	83	78
Filmkunstnere	34	33	32
Koreografer	77	72	89
Musikere, sangere, dirigenter	29	27	31
Musikere	24		
Sangere	59		
Komponister	9	19	
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz			32
Komponister			21
Populærkomponister	4	8	21
Musikere/sangere, populærmusikk			28
Musiker, produsent			13
Diverse andre kunstnergrupper		39	42
Alle	46		52

13.2 Endring i kunstnerens utdanningsbakgrunn

Tabell 13-2 viser at andelen kunstnere som har høyere kunstutdanning har holdt seg stabilt eller økt litt i de fleste kunstnergruppene de siste sju årene. At det har skjedd økning i noen grupper kan ses i sammenheng med en generell økt rekruttering til mange kunstneryrker. I de fleste gruppene er økningen moderat, men i noen grupper er økningen tydeligere. Størst økning i andel med kunstutdanning fra Norge finner vi blant komponistene, med 25 prosentpoeng, etterfulgt av gruppen vi har kalt diverse andre kunstnergrupper (22 prosentpoeng økning). Oversetterne, kunstkritikerne, filmkunstnerne, populærkomponistene har også økt sine andeler med kunstutdanning fra Norge en del. Unntaksvis, som i gruppen av Dansere og sceneinstruktører, har andelen med høyere utdanning, både fra Norge og utlandet, minket litt i perioden. I gruppen fotografer har andelen med høyere kunstfaglig utdanning fra Norge gått litt ned, men her har andelen med slik utdanning fra utlandet økt. Blant skuespillerne ser det ut til å være motsatt – her har andelen med kunstfaglig utdanning fra Norge gått litt opp, mens andelen fra med slik utdanning fra utlandet har gått litt ned.

Tabell 13-2 Andel kunstnere med kunstfaglig utdanning i Norge og utlandet i 2006 og 2013 fordelt på kunstnergrupper

Kunstnergrupper	Norge 2006	Norge 2013	Endring %-poeng Norge	Utlandet 2006	Utlandet 2013	Endring %-poeng utlandet
Billedkunstnere	82	80	-2	10	11	1
Kunsthåndverkere	71	74	3	7	12	5
Kunstneriske fotografer	52	46	-6	19	27	8
Interiørarkitekter	79	76	-3	16	20	4
Designere og illustratører	44	52	8	27	24	-3
Skjønnlitterære forfattere	23	24	1	5	5	0
Dramatikere	39	32	-7	3	6	3
Oversettere	5	18	13	5	3	-2
Faglitterære forfattere og oversettere	14	9	-5	4	3	-1
Kunstkritikere	10	21	11	0	0	0
Skuespillere/dukkespillere	48	57	9	26	20	-6
Sceneinstruktører	55	52	-3	27	19	-8
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	48	55	7	28	25	-3
Dansere		69			21	
Dansere	67	61	-6	24	20	-4
Filmkunstnere	38	53	15	25	24	-1
Koreografer		74			19	
Musikere	63	68	5	9	8	-1
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz		81	1		9	
Komponister	53	78	25	10	12	2
Populærkomponister	24	35	11	3	15	12
Musikere/sangere, populærmusikk		45			5	5
Musiker, produsent		52			3	3
Folkekunstnere	50			0		0
Diverse andre kunstnergrupper	29	51	22	9	8	-1
Alle kunstnere	56	60	4	12	12	0
N	1207	2 187		304	423	

Tabell 13-3 viser en oversikt over andelen kunstnere som har kunstteoretisk utdanning og andelen som verken har høyere kunstfaglig utdanning eller kunstteoretisk utdanning. En del av disse i den siste kategorien vet vi har andre typer høyere utdanning (jf. tabellene som viser utdanning i kapitlene om kunstnergruppene bakgrunn). I flertallet av kunstnergruppene har andelen med kunstteoretisk utdanning holdt seg stabil i perioden eller gått litt ned. De faglitterære frilanserne ser vi har økt sin andel som har kunstfaglig utdanning mest, med 15 prosentpoeng, men her vil vi minne om at utvalget i denne gruppen ikke er like strengt avgrenset i 2013 som i 2006, og at det ikke er sikkert det er snakk om reell endring. Størst minking i andelen med kunstteoretisk utdanning finner vi blant scenografene m.fl., komponistene og populærkomponistene. For komponistene og populærkomponistene ser vi samtidig at andelen uten kunstnerisk og kunstteoretisk utdanning også har blitt mindre. Og som vi så i forrige tabell (tabell 9-3), har begge disse gruppene økt sine andeler med kunstfaglig utdanning.

Ser vi nærmere på kolonnen som viser endring i andelen som verken har høyere kunstfaglig eller kunstteoretisk utdanning, ser vi at andelen har minket i de aller fleste kunstnergrupper. Størst minking finner vi, som allerede nevnt blant komponistene, men også blant oversetterne, faglitterære forfattere, kunstkritikerne og filmkunstnerne har andelen uten slik utdanning gått en del ned. Nå vet vi for øvrig at dette er grupper hvor mange har annen, ikke-kunstnerisk høyere utdanning (jf. tabellene om kunstnerens utdanning tidligere i rapporten).

Tabell 13-3 Andel kunstnere med kun kunstteoretisk utdanning og andel helt uten kunstutdanning i 2006 og 2013.

Kunstnergrupper	Kunstteoretisk utdanning 2006	Kunstteoretisk utdanning 2013	Endring kunstteo. utd %-poeng	Ikke kunstutdanning 2006	Ikke kunstutdanning 2013	Endring ikke utd. %-poeng
Billedkunstnere	3	2	-1	6	7	1
Kunsthåndverkere	5	1	-4	17	13	-4
Kunstneriske fotografer	7	5	-2	21	22	1
Interiørarkitekter	2	2	0	4	2	-2
Designere og illustratører	8	4	-4	21	20	-1
Skjønnlitterære forfattere	34	36	2	38	35	-3
Dramatikere	29	30	1	29	32	3
Oversettere	58	61	3	32	18	-14
Faglitterære forfattere og oversettere	29	44	15	54	44	-10
Kunstkritikere	76	76	0	14	3	-11
Skuespillere/dukkespillere	8	4	-4	18	19	1
Scenestrutører	6	7	1	12	22	10
Aandre teatermedarbeidere	16	5	-11	8	16	8
Dansere		1	1		8	8
Dansere	2	1	-1	7	7	0
Filmkunstnere	12	5	-7	25	18	-7
Koreografer		2	2		4	4
Musikere	10	5	-5	18	18	0
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz		2	2		8	8
Komponister	13	2	-11	24	7	-17
Populærkomponister	24	12	-12	48	38	-10
Musikere/sangere, populærmusikk		11	11		40	40
Musiker, produsent		9	9		36	36
Folkekunstnere	17		-17	33		-33
Andre kunstnergrupper	21	14	-7	42	28	-14

Alle kunstnere	12	10	-2	20	18	-2
<i>N</i>	301	348		476	660	

13.3 Yrkesavbrudd i 2006 og 2013

Kunstneryrket kan være risikofylt og uforutsigbart, både økonomisk og på andre måter, og det er ikke uvanlig å ha kortere eller lengre avbrudd i den kunstneriske yrkesaktiviteten.

I 2006 stilte vi spørsmål om kunstnerne hadde hatt avbrudd i den kunstneriske yrkesaktiviteten i en periode på fem år, fra 2002 til 2006. Tilsvarende er gjort for perioden 2009 til 2013. I Tabell 13-4 presenteres tall for andelen kunstnere som har hatt avbrudd i sin kunstneriske yrkesaktivitet i perioden 2002-2006 og 2009 -2013.

Første kolonne i tabell 13-4 viser at 12 % av alle kunstnere hadde hatt et slikt avbrudd i løpet av 2002 til 2006. I kolonnen som viser andelen med yrkesavbrudd i siste periode, fra 2009 til 2013, ser vi at andelen med avbrudd er omtrent den samme (11 %). Vi ser videre andelen med avbrudd varierer en del etter kunstnergruppe. I 2006 hadde faglitterære forfattere den laveste avbruddsandel. Musikere, sangere og dirigenter og interiørarkitekter hadde også lav avbruddsfrekvens, mens kunstnere i kategorien ”scenografer m.m.” og kunstneriske fotografer hadde en vesentlig høyere avbruddsfrekvens enn de andre kunstnergruppene. I 2013 ser vi at dramatikere, kunstkritikere og musikere, sangere og dirigenter har lav andel som har hatt avbrudd, mens kunsthåndverkere, skjønnlitterære forfattere og komponister har de høyeste andelen.

Men ser vi på kolonnen til høyre og ser nærmere på kunstnergruppene (som er mulig å sammenlikne), finner vi at andelen er mindre i perioden fra 2009 til 2013 enn i den første perioden i de fleste kunstnergrupper. Størst forskjell finner vi blant scenografene, med -17 %. I noen grupper er andelen imidlertid større i siste enn i første periode, slik som skjønnlitterære forfattere og filmkunstnere, med hhv. 7 og 5 %.

Tabell 13-4 Andel kunstnere med avbrudd i den kunstneriske yrkesaktiviteten mellom 2002 til 2006 og mellom 2009 og 2013. Prosent.

Kunstnergrupper	Avbrudd 2002-2006 (%)	N	Avbrudd 2009-2013 (%)	N	Endring prosentpoeng
Billedkunstnere	17	351	15	674	-2
Kunsthåndverkere	15	221	18	208	3
Kunstneriske fotografer	21	42	10	81	-12
Designere og illustratører	10	110	13	152	3
Interiørarkitekter	9	57	10	50	1
Skjønnlitterære forfattere	10	156	16	227	7
Dramatikere	15	40	6	47	-9
Oversettere	10	58	7	71	-3
Faglitterære forfattere	5	85	9	127	4
Kunstkritikere	14	29	6	33	-8
Skuespillere og dukkespillere	14	279	9	247	-5
Sceneinstruktører	18	33	9	54	-9
Scenografer m.m.	28	25	11	44	-17
Filmkunstnere	14	111	19	125	5
Dansere			13	95	
Koreografer			11	47	
Dansere	16	109	12	142	4
Musikere, sangere og dirigenter	8	313	7	1005	1
Komponister	10	106	17	83	7
Populærkomponister	17	29	15	66	-2
Musikere, sangere klassisk/samtid/jazz			6	675	
Musikere, sangere populærmusikk			10	330	

Musiker, produsent			12	66	
Folkekunstnere	10	20	0		
Diverse andre kunstnergrupper	14	133	7	116	-7
Total (vektet)	12	2307	11	3618	0

I neste tabell (tabell 13-5) har vi tatt utgangspunkt spørsmål i spørreskjemaene fra begge tidspunktene hvor vi har bedt kunstnerne om å gradere årsaken til avbruddet fra 3 ("svært stor betydning") til 0 ("svært liten betydning"). Gjennomsnitt som er høyere enn 1,5 kan tolkes som at grunnen har svært stor eller stor betydning for de som har svart. Vi ser at "andre" årsaker har størst betydning. Bak denne "andre"-kategorien skjuler det seg typisk svar som fødsel og utdanning. Det er imidlertid få som har besvart dette spørsmålet, mens for nest viktigste grunn, "økonomi", er det ca 3 ganger så mange som har besvart og gjennomsnittet er på 2,12. Det betyr at økonomi må betraktes som en vel så viktig årsak som andre årsaker siden det tross alt omfatter svært mange flere av kunstnerne. Vi ser dessuten at det nok ikke er motivasjonen som er grunnen til temporære avbrudd fra kunstnervirket.

Tabell 13-5 Årsaker til avbrudd i kunstnerisk yrkesaktivitet i perioden 2002-2006 og 2009-2013. Gjennomsnitt på skala fra 1 (svært stor betydning) til 4 (svært liten betydning).

Årsaker	2006			2013		
	Gj. sn.	St. avvik	N	Gj. sn.	St.avvik	N
Dårlig økonomi	2,12	1,04	213	1,46	1,58	415
Sykdom	1,55	1,34	204	0,94	1,79	416
Svangerskap/foreldrepermisjon				4,19	1,52	415
Familære årsaker	1,34	1,19	166	0,5	1,53	415
Manglende motivasjon eller interesse	0,7	0,9	151	-0,13	1,18	415
Andre årsaker	2,37	1,13	76	-0,29	1,39	415

13.4 Endring i kunstneryrkets tilknytning

For å sammenlikne fordeling av kunstnere med ulike tilknytningsformer i de tre kunstnerundersøkelsene, bruker vi inndelingen som ble brukt i 1993-undersøkelsen (Elstad og Røsvik-Pedersen 1994), som består av følgende tredeling:

- 1) Fast ansatt, som er kunstnere med minimum 1200 kunstneriske arbeidstimer hvor *minst* 2/3 av det kunstneriske arbeidet er som fast ansatt.
- 2) Frilans/selvstendig I, som er kunstnere med minimum 1200 kunstneriske arbeidstimer, hvor *mindre enn* 2/3 av dette er som fast ansatt.
- 3) Frilans/selvstendig II, alle med mindre enn 1200 kunstneriske arbeidstimer, og som hovedsakelig arbeider som frilansere eller selvstendige, men hvor noen har kunstneriske deltidstillinger.

Tabell 13-6 viser fordeling av andeler på de tre tilknytningsformene i de tre kunstnerundersøkelser-årene. 2006-undersøkelsen viste at det hadde skjedd noen tydelige endringer siden 1993. Ser vi på nederste rad i tabell 4-1, som viser type tilknytning for alle kunstnere, ser vi at andelen med fast ansatte gikk ned fra 18 til 13 % i perioden fra 1993 til 2006. I 2013 var andelen fast ansatte 12 %, altså omtrent som i 2006. Ser vi nærmere på de ulike kunstnergruppene, ser vi for det første at noen kunstnergrupper, som filmkunstnerne, interiørarkitektene og populærkomponistene, fikk flere faste ansatte i perioden fra 1993 til 2006. Økningen i faste ansatte interiørarkitekter har vi tolket som en økning i opprettelse av antall faste stillinger. Men sannsynligvis var ikke økningen i andelen fast ansatte populærkomponister og filmkunstnere en følge av det, men at flere enn før har benyttet seg av muligheten til å ansette seg selv i sitt eget selskap (jf. Heian m.fl.

2008:127). Ser vi videre på tallene for 2013, ser vi at andelen filmkunstnere med fast ansettelse ikke har endret seg siden 2006. Men for populærkomponistene har andelen fast ansatte gått fra 23 til 14 % fra 2006 til 2013. I 2013 har andelen fast ansatte interiørarkitekter økt ytterligere, slik at det nå ser ut til at over 2/3 av interiørarkitektene er i faste stillinger.

I noen av scenekunstner- og musikergruppene falt andelen fast ansatte i perioden fra 1993 til 2006 markant. Skuespillerne reduserte sin andel fast ansatte mest, fra 43 til 19 %, men i kolonnen som viser andel fast ansatte i 2013, ser vi at andelen skuespillere med denne tilknytningsformen omtrent er den samme som i 2006. I perioden fra 1993 til 2006 var det også en reduksjon i andel fast ansatte blant danserne, i gruppen av musikere, sangere og dirigenter og blant scenografene. At andelen fast ansatte har sunket blant skuespillere og dansere fram mot 2006, kan ses i sammenheng med utvidet utdanningstilbud og at flere tok utdanning i utlandet. Det har med andre ord vært en økt rekruttering uten tilsvarende økning av stillinger. Det kan også være med å forklare at andelen blant scenografene har gått ytterligere ned i 2013.

Tabell 13-6 Andel fast ansatte, frilansere I (F/S I) og frilansere II (F/S II) i 1993, 2006 og 2013.

Kunstnergrupper	1993			2006			2013		
	F.ans.	F/S I	F/S II	F.ans.	F/S I	F/S II	F.ans.	F/S I	F/S II
Billedkunstnere	3	58	39	2	49	48	2	61	37
Kunsthåndverkere	3	49	48	7	49	44	3	50	47
Kunstneriske fotografer	2	23	75	0	31	69	5	50	45
Interiørarkitekter	20	25	55	33	17	50	67	6	27
Designere og illustratører	22	35	43	22	26	51	32	30	37
Skjønnlitterære forfattere	2	46	52	2	47	51	3	48	48
Dramatikere	8	57	35	9	51	40	7	61	32
Oversettere	0	29	71	6	32	62	3	43	54
Faglitterære forfattere og overs.				8	45	47	3	39	58
Kunstkritikere				21	21	57	3	24	73
Skuespillere/dukkespillere	43	29	28	19	35	46	21	47	33
Sceneinstruktører	23	36	41	22	33	44	23	49	28
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	28	39	33	8	50	42	5	63	33
Dansere	16	16	68	5	24	71	11	27	62
Filmkunstnere	6	44	50	18	36	46	18	49	33
Koreografer	7	31	62				6	53	40
Musikere, sangere og dirigenter	34	24	42	18	28	54	18*	30*	51*
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz							24	28	47
Komponister	0	62	38	5	52	43	2	54	43
Populærkomponister	0	37	63	23	27	50	14	46	40
Musikere/sangere, populærmusikk							6	34	60
Musiker, produsent							17	37	46
Folkekunstnere	6	44	50	18	36	46			
Diverse andre kunstnergrupper				11	12	77	17	29	54
Alle kunstnere	18	38	44	13	34	53	12	43	45

* veid gjennomsnitt for kategoriene «Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz» og «Musikere/sangere, populærmusikk».

13.5 Endring i arbeidstid

13.5.1 Endring i kunstnerisk arbeidstid

Tabell 13-7 viser gjennomsnittlig timebruk i de tre kunstnerundersøkelses-årene i de ulike kunstnergruppene. I 1993 var det skuespillerne som i gjennomsnitt brukte mest tid på kunstnerisk ar-

beid (1560 timer), etterfulgt av sceneinstruktørene (1490 timer). I 2006 var det filmkunstnerne og dramatikerne som arbeidet mest med kunstneriske arbeid, rundt 1500 timer, etterfulgt av sceneinstruktørene og skuespillerne. Dansekunstnerne er blant de som arbeidet minst med kunstnerisk arbeid i alle tre årene. I 2013 hadde kunstkritikerne imidlertid færrest kunstneriske arbeidstimer – i gjennomsnitt arbeidet de over 350 færre timer med kunstnerisk arbeid i 2013 enn i 2006.

Ser vi på prosentvis endring for alle kunstnere (nederste rad), finner vi at den gjennomsnittlige timeantallet brukt til kunstnerisk arbeid har sunket med 19 % i perioden fra 1993 til 2006 og for perioden fra 2006 til 2013 på 16 %. Men det betyr ikke at det har vært en nedgang i gjennomsnittlig timeantall i alle kunstnergruppene. Størst nedgang fra 2006 til 2013 finner vi blant kunstkritikerne på 33 %. Deretter følger faglitterære forfattere, kunsthåndverkerne, de skjønnlitterære forfatterne og komponistene, som arbeidet hhv. 14, 14, 12 og 11 % færre timer i 2013 enn i 2006. Størst økning i gjennomsnittlig kunstnerisk timeantall i den siste perioden finner vi blant fotografene med 23 %, etterfulgt av danserne med 19 %.

Tabell 13-7 Kunstneriske arbeidstimer i 1993, 2006 og 2013 og prosentvis endring i periodene 1993-2006, 2006-2013 og 1993-2013.

Kunstnergruppe	1993	2006	2013	1993-2006 (%)	2006-2013 (%)	1993-2013 (%)
Billedkunstnere	1380	1348	1350	-2	0	-2
Kunsthåndverkere	1220	1390	1199	14	-14	-2
Kunstneriske fotografer	880	1066	1306	21	23	48
Interiørarkitekter	1070	1167	1373	9	18	28
Designere og illustratører	1320	1277	1298	-3	2	-2
Skjønnlitterære forfattere	1200	1374	1214	15	-12	1
Dramatikere	1380	1452	1441	5	-1	4
Oversettere		1173	1192		2	
Faglitterære forfattere og oversettere		1244	1065		-14	
Kunstkritikere		1081	724		-33	
Skuespillere/dukkespillere	1560	1446	1448	-7	0	-7
Sceneinstruktører	1310	1479	1529	13	3	17
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	1490	1358	1455	-9	7	-2
Dansere	810	807	962	0	19	19
Filmkunstnere	1170	1506	1437	29	-5	23
Koreografer	1080	1242	1378	15	11	28
Musikere	1330					
Sangere	1120					
Musikere, sangere, dirigenter	1290	1170	1149*	-9	-2	-11
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz			1208			
Komponister	1440	1498	1330	4	-11	-8
Populærkomponister	1220	1244	1447	2	16	19
Musikere/sangere, populærmusikk			1028			
Musiker, produsent			1238			
Folkekunstnere		1209				
Revyforfattere	1220					
Diverse andre kunst		705	1062		51	
Alle kunstnere	1280	1232	1032	-4	-16	-19

*veid gjennomsnitt for kategoriene «Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz» og «Musikere/sangere, populærmusikk».

Tabell 13-8 viser andelen kunstnerisk arbeidstid av total arbeidstid i ulike kunstnergrupper i de tre aktuelle årene. I perioden fra 1993 til 2006 økte de aller fleste kunstnergruppene andelen tid brukt til kunstnerisk arbeid. I perioden fra 2006 til 2013 ser vi derimot at andelen kunstnerisk arbeidstid har blitt mindre i samtlige kunstnergrupper. Gjennomsnittlig nedgang for alle kunstnere er på 13 prosentpoeng. Størst forskjell mellom andelen kunstnerisk arbeidstid i 2006 og 2013 finner vi blant koreografene, 28 prosentpoeng. De fleste andre gruppene har minket sin andel kunstnerisk arbeidstid med mellom 12 og 17 prosentpoeng i den samme perioden. Både denne og forrige tabell

viser altså at det har vært en nedgang i kunstnerisk arbeidstid de siste årene. Denne utviklingen kan både være et uttrykk for et svekket arbeidsmarked og en økt tilstrømming av kunstnere. I neste tabell skal vi se nærmere på om denne nedgangen også gjelder kunstnerisk tilknyttet arbeidstid.

Tabell 13-8 Andel kunstnerisk arbeidstid av total arbeidstid i 1993, 2006 og 2013 (prosent) og endring (i prosentpoeng) fra 1993-2006, 2006-2013 og 1993-2013.

Kunstnergrupper	1993	2006	2013	Endring 94-06 (%-poeng)	Endring 06-13 (%-poeng)	Endring 94-13 (%-poeng)
Billedkunstnere	75	74	62	-1	-12	-13
Kunsthåndverkere	71	76	59	5	-17	-12
Kunstneriske fotografer	44	68	52	24	-16	8
Interiørarkitekter	70	82	73	12	-9	3
Designere og illustratører	76	83	67	7	-16	-9
Skjønnlitterære forfattere	63	78	62	15	-16	-1
Dramatikere	69	87	72	18	-15	3
Oversettere	45	72	70	27	-2	25
Faglitterære forfattere og oversettere		78	55	78	-23	55
Kunstkritikere		60	43	60	-17	43
Skuespillere/dukkespillere	87	87	72	0	-15	-15
Scenestruktører	70	75	62	5	-13	-8
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	84	78	70	-6	-8	-14
Dansere	55	56	52	1	-4	-3
Filmkunstnere	68	85	68	17	-17	0
Koreografer	65	73	45	8	-28	-20
Musikere	70					
Sangere	71					
Musikere, sangere og dirigenter	70	72	52*	2	-20	-18
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz			56			
Komponister	65		55			-10
Populærkomponister	59	75	60	16	-15	1
Musikere/sangere, populærmusikk		65	43	65	-22	43
Musiker, produsent			49			
Revyforfattere	73					
Folkekunstnere		74				
Alle kunstnere	70	72	59	2	-13	-11

*veid gjennomsnitt for kategoriene «Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz» og «Musikere/sangere, populærmusikk».

13.5.2 Endring i kunstnerisk tilknyttet arbeidstid

Som vi har sett i tabellene om kunstnerisk arbeidstid i kapitlene foran, er det stor variasjon hvorvidt og i hvilken grad ulike kunstnere har kunstnerisk tilknyttet arbeid. Vi så at i mange av gruppene er spredningen i timeantall stor og fordelingen av kunstnerisk arbeidstid er skjev. Med andre ord er det en del kunstnere som ikke utfører kunstnerisk tilknyttet arbeid i det hele tatt, mens en del arbeider relativt mye med denne typen arbeid. Det kan være flere grunner til at noen kunstnergrupper arbeider mye og andre mindre med kunstnerisk tilknyttet arbeid. Blant annet henger det sammen med at arbeidsmarkedet for denne typen arbeid varierer fra kunstnergruppe til kunstnergruppe. For eksempel er etterspørselen etter danse- og musikkklærere betydelig større enn etterspørselen etter for lærere innen visuell kunst, for ikke å snakke forfattere. (Mer om dette i Heian m.fl. 2008:116).

I rapporten fra 1993-undersøkelsen ble det ikke skilt mellom kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. Derfor kan vi bare gå tilbake til 2006 når vi skal undersøke endring i kunstnerens tid brukt til kunstnerisk tilknyttet arbeid.

I tabell 13-9 ser vi at andelen tid brukt på kunstnerisk tilknyttet arbeid for alle kunstnere var 13 % i 2006 og 15 % i 2013. Med andre ord ganske likt i de to årene. Men vi finner noen endringer i noen av kunstnergruppene. Fotografene, dramatikerne, skuespillerne, filmkunstnerne og populærkomponistene har økt andelen kunstnerisk tilknyttet arbeid fra 2006 til 2013. For interiørarkitektene, skuespillerne og danserne har andelen gått ned.

Tabell 13-9 Andel kunstnerisk tilknyttet arbeidstid i 2006 og 2013. Prosent.

Kunstnergrupper	2006	2013	Endring %-poeng
Billedkunstnere	14	13	-1
Kunsthåndverkere	14	15	1
Kunstneriske fotografer	9	15	6
Interiørarkitekter	11	5	-6
Designere og illustratører	8	8	0
Skjønnlitterære forfattere	9	10	1
Dramatikere	4	9	5
Oversettere	5	5	0
Faglitterære forfattere og oversettere	2	10	8
Kunstkritikere	12	13	1
Skuespillere/dukkespillere	6	9	3
Sceneinstruktører	22	16	-6
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	11	11	0
Dansere	26	17	-9
Filmkunstnere	6	11	5
Koreografer	15	16	1
Musikere, sangere, dirigenter	15	19*	4
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz		21	
Komponister	13	19	6
Populærkomponister	6	12	6
Musikere/sangere, populærmusikk		16	
Musiker, produsent		15	
Folkekunstnere	19		
Diverse andre kunstnergrupper	12	23	11
Alle kunstnere	13	15	2

*veid gjennomsnitt for kategoriene «Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz» og «Musikere/sangere, populærmusikk».

Tabell 13-10 viser antall timer kunstnerisk tilknyttet arbeidstid i 2006 og 2013 fordelt på kunstnergruppene. Kolonnen helt til høyre i tabellen viser hvor stor økningen eller nedgangen i kunstnerisk arbeidstid har vært i de ulike gruppene. I gjennomsnitt har alle kunstnerne sett under ett økt antall timer kunstnerisk tilknyttet arbeid med 32%. Mens de i 2006 arbeidet i underkant av 200 timer med denne typen arbeid, var antallet økt til snaut 260 timer i 2013. Høyest antall kunstnerisk tilknyttede timer i 2006 fant vi blant sceneinstruktørene, med nesten 430 timer. Lavest antall kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer fant vi blant faglitterære forfattere, dramatikere, blant oversetterne og blant skuespillerne, alle under 100 timer. I 2013 var det komponistene som hadde flest timer kunstnerisk tilknyttet arbeid (376), etterfulgt av musikere/sangere/dirigenter, koreografer og fotografer. Interiørarkitektene arbeider desidert færrest timer med kunstnerisk tilknyttet arbeid (95 timer).

Ser vi nærmere på kolonnen for prosentvis endring, ser vi at billedkunstnerne brukte omtrent like mye tid på kunstnerisk tilknyttet arbeid i de to årene, mens det har vært en nedgang blant interiørarkitektene, kritikerne, sceneinstruktørene og dansekunstnerne. Størst økning ser det ut som de faglitterære har hatt, med 379 %, men det bør det ikke legges for stor vekt på, siden at utvalget i de to sammenlikningsårene er så ulike i denne gruppen. Dramatikerne ser vi har økt tiden kunstnerisk tilknyttede timer med 200 % og fotografene har doblet sine antall timer kunstnerisk tilknyttet arbeid i perioden. Vi finner mellom 32 og 37 % nedgang blant interiørarkitektene, kriti-

kerne og scenografene og 13 % nedgang blant dansekunstnerne. Oppsummert kan vi si at kunstneriske tilknyttet arbeidstid har økt i de fleste kunstnergruppene og det ser ut til at nedgang i kunstnerisk arbeidstid (jf. Tabell 13-9) til en viss grad kompenseres med en økning i kunstnerisk tilknyttet arbeid.

Tabell 13-10 Kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer i 2006 og 2013. Endring i prosent.

Kunstnergrupper	2006	2013	Prosentvis endring
Billedkunstnere	246	244	-1
Kunsthåndverkere	249	255	2
Kunstneriske fotografer	146	301	106
Designere og illustratører	130	133	2
Interiørarkitekter	151	95	-37
Skjønnlitterære forfattere	158	196	24
Dramatikere	61	183	200
Oversettere	77	106	38
Faglitterære forfattere og oversettere	33	158	379
Kunstkritikere	224	153	-32
Skuespillere/dukkespillere	100	152	52
Sceneinstruktører	427	282	-34
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	196	219	12
Filmkunstnere	105	165	57
Dansekunstnere	339	294*	-13
Dansere	-	287	-
Koreografer	-	310	-
Musikere/sangere/dirigenter (samlet)	244	347**	42
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	372	-
Musikere/sangere, populærmusikk	-	295	-
Musiker, produsent	-	296	-
Komponister	263	376	43
Populærkomponister	109	260	139
Folkekunstnere	359		-
Diverse andre kunstnergrupper	220	361	64
Total	196	259	32

*veid gjennomsnitt for dansere og koreografer, ** veid gjennomsnitt for musikere i de to kategoriene klassisk/samtid/jazz og populærmusikk.

13.5.3 Endring i ikke-kunstnerisk arbeidstid

Ikke-kunstnerisk arbeid er arbeid som omfatter alle andre arbeidsmarkeder utenfor kunstfeltet. Også når det gjelder denne typen arbeid er det, som vi har sett i kapitlene foran, betydelig spredning og stor skjevhet i materialet. Noen jobber mye, andre lite, og i de aller fleste kunstnergruppene er det halvparten eller mer som ikke har ikke-kunstnerisk arbeid i det hele tatt. Tabell 13-11 viser at omtrent like stor andel gikk med til ikke-kunstnerisk arbeid i 2013 som i 2006, når vi ser på alle kunstnere under ett. Men også her varierer det mellom kunstnergruppene.

Tabell 13-11 Andel ikke-kunstnerisk arbeidstid av total arbeidstid. Prosent.

Kunstnergrupper	2006	2013	Endring %-poeng
Billedkunstnere	12	14	2
Kunsthåndverkere	9	16	7
Kunstneriske fotografer	22	18	-4
Interiørarkitekter	7	7	0
Designere og illustratører	9	14	5
Skjønnlitterære forfattere	13	21	8
Dramatikere	9	9	0
Oversettere	24	20	-4
Faglitterære forfattere og oversettere	20	27	7
Kunstkritikere	27	37	10
Skuespillere/dukkespillere	7	7	0
Sceneinstruktører	4	2	-2
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	11	7	-4
Dansere	18	19	1
Filmkunstnere	9	8	-1
Koreografer	12	12	0
Musikere, sangere og dirigenter	13	26*	8
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz		10	
Komponister	12	13	1
Populærkomponister	29	15	-14
Musikere/sangere, populærmusikk		29	
Musiker, produsent		16	
Folkekunstnere	17		
Diverse andre kunstnergrupper	48	17	-31
Alle kunstnergrupper	14	15	1

*veid gjennomsnitt for kategoriene «Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz» og «Musikere/sangere, populærmusikk».

Tabell 13-12 som viser antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i de to årene, viser dessuten at også denne typen arbeid har økt siden 2006, men ikke like mye som kunstnerisk tilknyttet arbeid. Totalt hadde kunstnerne drøyt 240 ikke-kunstnerisk arbeidstimer i 2006 og snaut 280 timer i 2013. Det utgjør en økning på 14 %. Men hvorvidt det har vært økning eller nedgang varierer mellom kunstnergruppene. I alt har 13 grupper økt eller samme antall timer ikke-kunstnerisk arbeid i perioden, mens det har vært nedgang i seks grupper. Skjønnlitterære forfattere har størst økning, fra drøyt 220 til over 400 timer, som utgjør over 80 %. Designere og illustratører og kunsthåndverkere, de faglitterære og kritikerne har også økt timeantallet betydelig. Gruppen vi kaller diverse andre kunstnergrupper har størst nedgang med 64 %, etterfulgt av populærkomponistene (46 %), sceneinstruktørene (34%), scenografene (32%), filmkunstnerne (17 %) og dramatikerne (5 %). Oppsummert kan vi si at kunstnerne brukte mer tid på arbeid som ikke har noe med kunstneryrket å gjøre i 2006 enn i 2013. Men antall timer ikke-kunstnerisk arbeid har ikke økt like mye som antall kunstnerisk tilknyttede arbeidstimer.

Tabell 13-12 Ikke-kunstneriske arbeidstimer i 2006 og 2013. Endring i prosent.

Kunstnergrupper	2006	2013	Prosentvis endring
Billedkunstnere	213	253	19
Kunsthåndverkere	172	296	72
Kunstneriske fotografer	333	341	3
Designere og illustratører	138	243	76
Interiørarkitekter	105	114	8
Skjønnlitterære forfattere	223	403	81
Dramatikere	155	147	-5
Oversettere	384	383	0
Faglitterære forfattere og oversettere	315	508	61
Kunstkritikere	493	735	49
Skuespillere/dukkespillere	116	118	2
Sceneinstruktører	77	51	-34
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	190	130	-32
Filmkunstnere	154	128	-17
Dansekunstnere	228	253	11
Dansere	-	290	-
Koreografer	-	178	-
Musikere/sangere/dirigenter (samlet)	218	299	37
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	173	-
Musikere/sangere, populærmusikk	-	555	-
Musiker, produsent	-	318	-
Komponister	231	235	2
Populærkomponister	561	305	-46
Folkekunstnere	315		-
Diverse andre kunstnergrupper	858	310	-64
Total	243	277	14

*veid gjennomsnitt for dansere og koreografer, ** veid gjennomsnitt for musikere i de to kategoriene klassisk/samtid/jazz og populærmusikk.

13.6 Endringer i inntekt

I dette avsnittet skal vi se nærmere på utviklingen i ulike inntektsbegreper i perioden 1993 til 2013. Vi har ikke sammenlikningsgrunnlag for alle år tre år for alle inntektsbegreper vi har diskutert ovenfor. For kunstnerisk inntekt har vi imidlertid tall både for 1993, 2006 og 2013. Det er sannsynligvis en positiv skjevhet i denne inntekten for 1993 som følge av at negative næringsinntekter ble satt lik null.¹⁴ Vi gjør imidlertid ikke annet med beregningsgrunnlaget enn å inflatere tallene for 1993 og 2006 til 2013-priser. I praksis innebærer det å multiplisere 1993-tallene med 1,4812 og 2006-tallene med 1,1402, hvilket innebærer at Konsumprisindeksen har steget med 48,12 % fra 1993 til 2013 og med 14,02 % fra 2006 til 2013. Alle verdier i tabellene nedenfor er således målt i 2013-priser. Observerer vi en økning i inntektene fra 1993 til 2006, fra 1993 til 2013 eller fra 2006 til 2013, innebærer det økt realinntekt i den perioden vi studerer.

På grunn av undersøkelsens omfang, hadde vi i 2006 anledning til å korrigere inntekter for respondentene basert på registerdata som beskrev pensjonsgivende inntekter for hele populasjonen. Disse korrigerte inntektstallene er for 2006 presentert i parentes tabellene. Som vi vil se avviker de korrigerte tallene fra 2006 noe fra de ukorrigerte i noen kunstnergrupper. Dette påvirker også

¹⁴ Vi har beregnet gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt for 2013, der negative inntektstall er satt lik 0. Vi finner da at gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt for alle kunstnere er ca. 190000 kroner. Det innebærer en positiv skjevhet på i underkant av 3 %. For de visuelle kunstnerne er imidlertid denne skjevheten langt større enn for øvrige kunstnergrupper – drøyt 11 %.

endringene både fra 1993 til 2006 og fra 2006 til 2013. Det er vanskelig å si hvilke tall som gir et mest korrekt bilde. De korrigerte 2006 tallene er nok mer sikre enn de ukorrigerte for 2006 isolert, men i og med at vi ikke har korrigerede tall i 2013, er det usikkert om de korrigerede tallene gir bedre grunnlag for sammenligning. Vi har derfor valgt å primært anvende tallene ukorrigerede, men presenterer de korrigerede tallene i parentes.

13.6.1 Endringer i kunstnerisk inntekt

Av tabell 13-14 er det flere interessante utviklingstrekk å lese. For det første ser vi at det er en realnedgang i kunstnerisk inntekt fra 2006 til 2013. Mens kunstnerne i perioden opplevde en realvekst på 28 % i perioden 1993 til 2006 er altså utviklingen gått motsatt vei de siste sju årene. Dette skjer på tross av Kulturløftet, men er i overensstemmelse med funn i Engerutvalget som hevder at hovedtyngden av ressursene i Kulturløftet gikk til institusjonene og i mindre grad til kunstnerne, jf. NOU (2013). Fra omtalen av endringer i kunstnerisk arbeidstid finner også en nedgang i denne. Det tyder på at nedgangen i realinntekt ikke bare skyldes dårligere avkastning på kunstnerisk arbeid, men også er et uttrykk for endret sammensetning av arbeidstiden kunstnere har til disposisjon. Vi har dessuten sett i kapittel 3 at det har vært en betydelig vekst i antall kunstnere i denne perioden. Dette kan tilsa at økte offentlige budsjetter har medført en økning i antall kunstnere snarere enn en bedret økonomisk situasjon blant de eksisterende kunstnerne. En slik tilstrømming til kunstneryrket i tider der forutsetningene er gode, er helt i tråd med funn i flere norske og internasjonale studier (Abbing 2002, Heian m.fl. 2008, Menger 2006). Dette er nærmere omtalt i vår artikkel *For mange fattige kunstnere?* (Mangset m.fl. 2010).

Nedgangen i inntekt fra 2006 til 2013 ser spesielt ut til å ramme billedkunstnere og kunsthåndverkere, skribenter bortsett fra dramatikere, dansekunstnere (dansere og koreografer) og populærkomponister. Av disse er det kunsthåndverkere, skjønnlitterære forfattere, faglitterære forfattere og kunstkritikere som rapporterer en nedgang i kunstnerisk arbeidstid. Billedkunstnerne og oversetterne rapporterer uendret kunstnerisk arbeidstid, mens både dansekunstnere og populærkomponister rapporterer økt kunstnerisk arbeidstid fra 2006 til 2013.

Det er med andre ord tegn på at en del kunstnere har dårligere avkastning på kunstnerisk arbeidstid i 2013 enn i 2006. Noen av disse responderer med redusert tid brukt på kunstnerisk arbeid, noen bruker omtrent like mye tid som i 2006, mens danserne og populærkomponistene øker tiden brukt på kunstnerisk arbeid. Det er ikke enkelt å peke på en bestemt årsak til at de aktuelle kunstnergruppene ser ut til å ha lavere inntekt enn i 2006. For populærkomponistenes del kan imidlertid en viktig grunn være redusert salg av innspilt musikk. Denne utviklingen startet på begynnelsen av 2000-tallet, men skjøt først fart i perioden etter 2005, jf. Håkonsen og Løyland (2009).

Interiørarkitekter og designere og illustratører opplever en gunstig økning i kunstnerisk realinntekt i perioden 2006 til 2013. Disse gruppene er for øvrig de som ligner mest på arbeidstakere i mer ordinære næringer og arbeidsmarkeder, bl.a. ved at mange av dem ikke ønsker å assosiere seg med et yrke som kunstner.

Ser vi bort fra disse, er det spesielt de kunstneriske fotografene, dramatikerne, filmkunstnerne og gruppen andre kunstnergrupper som har en gunstig utvikling i kunstnerisk inntekt. Fotografene hadde en spesielt lav inntekt i 2006 og det kan ha med at utvalget av disse kunstnerne er lite. Sammenlikner vi med 1993, ser vi imidlertid at kunstnerisk inntekt for denne gruppen har økt mye siden 1993. Vi må da også huske på at selv om den prosentvise økningen er høy er nivået på inntekten lav, slik at det skal nokså små endringer til for at gir det utslag i høye relative endringer.

Filmkunstnerne har også hatt en gunstig utvikling og kan ha sammenheng med økt satsning på filmproduksjon i Kulturløftet. Fra 2005 til 2014 økte bevilgningene til film- og medieformål med 72,9 %, jf. tabell 3 i Løyland (2013). Utenom institusjonene er dermed denne posten den som har fått sterkest økning i kulturløftperioden.

Tabell 13-13 Kunstnerisk inntekt 2006 og 2013 målt i 2013 priser. 1000 kroner.

Kunstnergrupper	Kunstnerisk inntekt, tusen 2013-kroner		Prosentvis endring
	2006	2013	2006-2013
Visuelle kunstnere	106	96	-9,5
Skribenter	240	217	-9,5
Scenekunstnere	262	241	-8,1
Musikere og komponister	251	206	-17,8
Designere og interiørarkitekter	283	322	13,9
Alle	218	185	-15,1

Tabell 13-14 Kunstnerisk inntekt 1993, 2006 og 2013 målt i 2013-priser. 1000 kroner.

Kunstnergrupper	Kunstnerisk inntekt, tusen 2013-kroner			Prosentvis endring	
	1993	2006*	2013	1993-2006*	2006-2013*
Billedkunstnere	97	98 (100)	89	1 (3)	-9 (-11,2)
Kunsthåndverkere	69	124 (121)	106	81 (76,5)	-15 (-12,7)
Kunstneriske fotografer	69	71 (78)	123	3 (14,5)	73 (56,2)
Interiørarkitekter	201	314 (269)	405	56 (33,7)	29 (50,5)
Designere og illustratører	231	268 (244)	283	16 (5,7)	6 (16,1)
Skjønnlitterære forfattere	200	247 (259)	218	24 (29,8)	-12 (-15,7)
Dramatikere	170	258 (226)	338	52 (33,2)	31 (49,3)
Oversettere	168	266 (259)	208	58 (54)	-22 (-19,7)
Faglitterære forfattere og oversettere	-	223 (234)	196	-	-12 (-16,3)
Kunstkritikere	-	166 (178)	139	- (-)	-17 (-22,1)
Skuespillere/dukkespillere	302	300 (277)	289	-1 (-8,2)	-4 (4,2)
Sceneinstruktører	280	285 (277)	283	2 (-1,1)	-1 (2,4)
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	251	274 (248)	251	9 (-1,4)	-8 (1,3)
Dansekunstnere	135	160 (150)	124	19 (11,2)	-22 (-17,1)
Dansere	-	-	108	-	-
Filmkunstnere	172	259 (246)	275	51 (43,6)	6 (11,7)
Koreografer	-	-	154	-	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	-	244	-	-
Komponister	160	192 (193)	198	20 (20,7)	4 (2,7)
Populærkomponister	217	376 (272)	204	74 (25,8)	-46 (-24,9)
Musikere, sangere og dirigenter	206	239 (210)	208	16 (2,2)	-13 (-1,2)
Musikere/sangere, populærmusikk	-	-	131	-	-
Musiker, produsent	-	-	201	-	-
Folkekunstnere	-	225 (208)	-	-	-
Diverse andre kunstnergrupper	-	171 (161)	208	-	22 (29)
Alle	170	218 (202)	185	28 (18,7)	-15 (-8,8)

* For 2006 vises tall for kunstnerisk inntekt som er korrigert for inntektsskjevhet i parentes, jf. Tabell 8-7 i Heian et. al (2008).

Det er, som det går fram av tabellen, også kunstnergrupper som opplever liten eller ingen endringer i kunstnerisk realinntekt. Vi bør også minne om at flere av gruppene det her er snakk om, har nokså få observasjoner i alle de tre årene, og utslagene som vi finner kan skyldes nettopp små utvalg som kan innebære relativt store utsalg – og jo lavere inntektsnivå det er snakk om, jo større kan de relative utsalgene bli.

13.6.2 Endring i total inntekt

Filer (1986) mente at kunstnere hadde det omtrent økonomisk like bra eller like dårlig som folk for øvrig. Men da la han alle inntekter til grunn for vurderingen og ikke bare de kunstneriske. Kaster vi raskt blikk på tabell 13-15 nedenfor, ser vi at disse inntektene ikke avviker vesentlig fra befolkningen for øvrig. Gjennomsnittlig total inntekt for personer bosatt i Norge, 17 år og eldre, var i 2013 407 100 kroner. For alle kunstnere er tilsvarende tall 408 000 kroner som langt på vei må sies å være svært likt. Vår undersøkelse samsvarer med andre ord med Filers funn – de samlede inntektene til kunstnere er omtrent som befolkningen for øvrig. Men Filer ble kritisert bl.a. for at han ser på total inntekt og ikke kunstnerisk eller kunstnerisk tilknyttet inntekt. Det er jo disse to siste som sier noe om i hvilke grad kunstnerne har muligheter for å leve av sitt yrke. Må man hente inntekter til livets opphold utenom primæryrket, sier det seg selv at det blir mindre tid å bruke nettopp på sitt primæryrke. Men det er mye som tyder på at det å bedre kunstneres inntektsbetingelser vil bedre situasjonen for mange kunstnere. På den annen side vil det bidra til å øke tilstrømningen kunstneryrke og dermed vil det alltid være en gruppe av kunstnere som beveger seg mellom kunstnerisk og ikke-kunstnerisk arbeid og dermed inntekt. Kunstnerne har preferanser for sitt kunstneriske arbeid og vil derfor søke andre inntektskilder for finansiere sine ønsker om å realisere sin kunstneriske virksomhet, jf. bl.a. Bille og Løyland (2014).

Ser vi på utviklingen i total inntekt fra 2006 til 2013, er realveksten 10,5 % for alle kunstnerne i utvalget vårt (19,2 % dersom vi benytter de korrigererte 2006-tallene). For den norske befolkningen for øvrig, 17 år og eldre, er realveksten 22,8 % i samme periode.¹⁵ Den totale lønnsutviklingen for kunstnere har altså vært noe lavere dersom vi sammenligner med de ukorrigererte 2006 tallene. Benytter vi de korrigererte tallene, er lønnsutviklingen blant kunstnere omtrent som lønnsutviklingen blant befolkningen for øvrig.

---

¹⁵ Totale (brutto) inntekter bosatte 17 år og eldre i 2013 var 407 100 kroner (SSB).

Tabell 13-15 Total inntekt 2006 og 2013 målt i 2013-priser. Tusen kroner og prosentvis endring.

Kunstnergrupper	Total inntekt (2013-kroner)		Endring
	2006*	2013	06-13*
Billedkunstnere	247 (252)	286	15,8 (13,5)
Kunsthåndverkere	250 (243)	346	38,4 (42,5)
Kunstneriske fotografer	230 (257)	307	33,3 (19,7)
Interiørarkitekter	428 (363)	548	28,1 (50,7)
Designere og illustratører	424 (389)	469	10,5 (20,6)
Skjønnlitterære forfattere	410 (430)	461	12,3 (7,1)
Dramatikere	385 (339)	546	41,7 (61,2)
Oversettere	478 (465)	490	2,5 (5,4)
Faglitterære forfattere og oversettere	444 (463)	446	0,5 (-3,8)
Kunstkritikere	414 (441)	413	-0,3 (-6,5)
Skuespillere/dukkespillere	388 (357)	413	6,6 (15,7)
Sceneinstruktører	439 (425)	476	8,5 (12)
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	377 (341)	575	52,4 (68,9)
Dansekunstnere	282 (264)	334	18,6 (26,5)
Dansere	-	337	-
Filmkunstnere	398 (379)	486	22,1 (28,2)
Koreografer	-	329	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	481	-
Komponister	345 (347)	403	16,6 (15,9)
Populærkomponister	618 (447)	443	-28,3 (-1)
Musikere, sangere og dirigenter	393 (346)	460	16,9 (32,9)
Musikere/sangere, populærmusikk	-	416	-
Musiker, produsent	-	535	-
Folkekunstnere	347 (322)	-	-
Diverse andre kunstnergrupper	463 (437)	486	5 (11,2)
Alle	369 (343)	408	10,5 (19,2)

* For 2006 vises tall for total inntekt som er korrigert for inntektsskjevhet i parentes, jf. Tabell 8-8 i Heian et. al (2008).

Ser vi på utviklingen for de enkelte kunstnergrupper er den i noen grad preget av utviklingen vi finner for kunstnerisk inntekt. Det gjelder særlig skjønnlitterære forfattere, oversettere, faglitterære forfattere, kunstkritikere og populærkomponister. De har alle en svært moderat eller negativ realutvikling i total inntekt, og vi husker at disse også var preget av negativ realutvikling i kunstneriske inntekter. De kompensere riktignok noe med andre inntektskilder, men langt fra i den utstrekning som kunsthåndverkere, billedkunstnere og dansekunstnere har gjort. Til tross for en klar negativ utvikling i kunstnerisk realinntekt, har disse tre gruppene en gunstig realutvikling i total inntekt. Hovedårsaken antar vi er at disse tre siste kunstnergruppene har et betydelig lavere inntektsnivå og derfor et større behov for andre inntekter enn det som er tilfelle for skribentgruppen og for populærkomponistene. De sistnevnte har alle en gjennomsnittlig total inntekt som er høyere enn landsgjennomsnittet, mens kunsthåndverkere, billedkunstnere og dansekunstnere ligger godt under.

13.6.3 Endring i inntekt fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid

Siden vi i forrige avsnitt finner at det har vært en nokså normal utvikling i total linntekt for kunstnere, er det ikke overraskende at vi observerer en økning i inntekt fra kunstnerisk tilknyttet og/eller ikke-kunstnerisk arbeid. Som vi ser av tabell 13-16, finner vi en klar realvekst i inntekter fra både kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. For hele perioden 1993 til 2013 er realveksten nokså lik for de to alternative inntektskildene, mens for perioden 2006 til 2013 er det nokså klart at det er kunstnerisk tilknyttet inntekt som øker sterkest. At vi observerer en nedgang i kunstnerisk inntekt fra 2006 til 2013 er med andre ord mindre problematisk, sett fra et kunst-

nerståsted, når kunstnerisk inntekt i hovedsak erstattes med inntekt fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet. Økningen i inntekt fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet stemmer for øvrig godt overens med at vi observerer en økning kunstnerisk tilknyttet arbeidstid på om lag 20 % for perioden 2006 til 2013.

Går vi nærmere inn på de ulike kunstnergruppene er det som tidligere grunn til å understreke at antall observasjoner er nokså begrenset for enkelte grupper, og at det er snakk om nokså lave inntektsnivå slik at nokså små økninger eller reduksjoner i inntekt kan fremstå som nokså store når de presenteres i endringsform.

Vi konsentrerer oss om endringer fra 2006 til 2013 i det følgende og finner både økninger og reduksjoner i inntekter fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid i enkeltgrupper. Mest dominerende er likevel de som øker inntektene fra disse aktivitetene og for det visuelle feltet er det nokså klart at realinntektene øker både fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid. For kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer er det snakk om store endringer, mens endringene er mer moderate for billedkunstnerne. Det er også realvekst i inntekter fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet for skjønnlitterære forfattere, oversettere, dansekunstnere og musikere sangere og dirigenter. For disse kunstnergruppene er det snakk om en nokså klar trend i retning av å hente mer inntekt fra annet arbeid enn det kunstneriske.

Tabell 13-16 Kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt, 1993-2013. Tusen kroner målt i 2013-priser og prosentvis endring.

Kunstnergrupper	Kunstnerisk tilknyttet inntekt			Prosentvis endring		Ikke-kunstnerisk inntekt			Prosentvis endring	
	1993	2006	2013	1993-2013	2006-2013	1993	2006	2013	1993-2013	2006-2013
Billedkunstnere	32.3	60.4	70.4	118.0	16.5	39.0	38.9	45.6	17.1	17.4
Kunsthåndverkere	38.4	34.3	72.4	88.6	110.8	34.1	40.4	56.2	65.0	39.2
Kunstneriske fotografer	57.2	17.0	62.7	9.6	268.8	89.5	62.5	64.2	-28.3	2.7
Interiørarkitekter	45.0	27.8	50.3	11.6	80.7	32.9	32.3	16.7	-49.1	-48.2
Designere og illustratører	48.7	49.1	45.7	-6.2	-7.0	23.3	38.5	64.1	175.8	66.4
Skjønnlitterære forfattere	30.7	38.1	59.7	94.7	56.8	94.4	46.4	81.6	-13.5	75.9
Dramatikere	33.0	36.7	66.2	100.5	80.4	57.3	45.8	44.1	-23.1	-3.8
Oversettere	47.8	34.8	44.9	-6.1	29.2	180.4	60.3	75.6	-58.1	25.4
Faglitterære forfattere og oversettere	-	34.4	33.9	-	-1.4	-	65.8	102.9	-	56.3
Kunstkritikere	-	75.5	54.9	-	-27.2	-	110.1	154.1	-	39.9
Skuespillere/dukkespillere	9.6	23.4	39.6	311.5	69.5	20.1	24.3	24.6	22.1	1.3
Scenearkitekter	45.6	86.1	89.3	95.7	3.7	19.4	26.3	17.8	-8.0	-32.2
Senografer mm	16.1	43.9	9.3	-42.3	-78.8	25.6	30.1	58.6	128.6	94.6
Dansekunstnere	52.1	60.0	101.9	95.6	69.9	26.5	31.1	44.7	68.7	43.6
Dansere	54.5	-	102.4	87.9	-	27.4	-	51.5	87.9	-
Filmkunstnere	49.8	74.7	50.9	2.3	-31.8	44.0	31.0	72.2	64.1	132.7
Koreografer	42.1	-	101.0	140.1	-	22.5	-	32.2	43.0	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	-	110.6	-	-	-	-	49.5	-	-
Komponister	108.7	73.0	117.9	8.4	61.5	53.9	41.5	41.5	-23.0	0.0
Populærkomponister	69.5	39.2	117.2	68.7	198.8	126.6	118.5	58.6	-53.7	-50.5
Musikere, sangere og dirigenter	72.6	53.8	106.3	46.5	97.5	19.3	47.8	77.5	302.7	62.3
Musikere/sangere, populærmusikk	-	-	97.5	-	-	-	-	135.2	-	-
Musiker, produsent	-	-	125.5	-	-	-	-	148.3	-	-
Folkekunstnere	-	20.1	-	-	-	-	53.8	-	-	-
Diverse andre kunstnergrupper	-	68.2	142.8	-	109.4	-	168.7	71.1	-	-57.9
Alle	46.8	51.4	78.9	68.6	53.5	37.5	55.1	62.9	67.8	14.2

For andre kunstnergrupper er utviklingen i inntekter fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeid noe mer sammensatt. Skuespillere, alle komponister og gruppen andre kunstnergrupper øker i perioden 2006 til 2013 inntektene fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet, mens utviklingen er uendret eller redusert for ikke-kunstnerisk arbeid. Vi ser at spesielt populærkomponistene øker inntektene fra kunstnerisk tilknyttet arbeid. I tillegg til at dette kan ses i sammenheng med dårlig utvikling i kunstneriske inntekter siden 2006, må nok også noe av skylda for denne utviklingen tillegges det skjeve utvalget av populærkomponister i 2006 der de med høye inntekter var sterkt overrepresentert. Som vi ser av tabell 13-16 er det også noen kunstnergrupper som henter mer inntekter fra ikke-kunstnerisk virksomhet i 2013 enn i 2006, mens det har vært en nedgang eller stagnasjon i inntekter fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet. Det er her snakk om små kunstnergrupper og vi skal være forsiktige med å konkludere med at disse observasjonene skyldes fortrengning fra kunstnerisk arbeid

Tabell 13-17 bekrefter det bildet vi har omtalt i forbindelse med i Tabell 13-16. Vi ser for det første at andelen inntekter fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet har økt både fra 1993 til 2013 og fra 2006 til 2013. Fra 2006 til 2013 er det snakk om en økning fra en tredjedel av inntekten til nærmere 45 % av inntekten. Med andre ord begynner inntektene fra kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet å nærme seg 50 % av alle inntekter opptjent i kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk virksomhet. Det er imidlertid også mulig å betrakte den kunstnerisk tilknyttede virksomheten som en naturlig del av det å virke som kunstner. Siden veksten er sterkest her, er ikke utviklingen så bekymringsfull. Da utgjør jo de kunstneriske og kunstnerisk tilknyttede inntektene 81 % av alle inntekter i 2013 mot 83 % i 2006 og 85 % i 1993. Det siste indikerer jo at ikke-kunstneriske inntekters andel ikke har forandret seg vesentlig over en 20-årsperiode.

Tabell 13-17 Kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt som andel av kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt. Endring i prosentpoeng.

Kunstnergrupper	Andel kunstnerisk tilknyttet inntekt av kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt			Endring, prosentpoeng		Andel ikke-kunstnerisk inntekt av kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt			Endring, prosentpoeng	
	1993	2006	2013	93-13	06-13	1993	2006	2013	93-13	06-13
Billedkunstnere	19.2	30.5	34.3	15.2	3.8	23.1	19.7	22.2	-0.9	2.6
Kunsthåndverkere	27.2	17.2	30.9	3.7	13.7	24.2	20.2	24.0	-0.2	3.8
Kunstneriske fotografer	26.5	11.3	25.1	-1.4	13.8	41.5	41.6	25.7	-15.8	-15.9
Interiørarkitekter	16.1	7.4	10.7	-5.5	3.2	11.8	8.6	3.5	-8.2	-5.1
Designere og illustratører	16.1	13.8	11.6	-4.5	-2.2	7.7	10.8	16.3	8.6	5.5
Skjønnlitterære forfattere	9.5	11.5	16.6	7.1	5.1	29.1	14.0	22.7	-6.4	8.7
Dramatikere	12.7	10.8	14.8	2.1	4.0	22.1	13.5	9.8	-12.2	-3.7
Oversettere	12.1	9.6	13.7	1.6	4.0	45.5	16.7	23.0	-22.5	6.3
Faglitterære forfattere og oversettere	-	10.6	10.2	-	-0.4	-	20.3	30.9	-	10.6
Kunstkritikere	-	21.4	15.8	-	-5.6	-	31.2	44.3	-	13.1
Skuespillere/dukkespillere	2.9	6.7	11.2	8.3	4.5	6.1	7.0	7.0	0.9	0.0
Sceneinstruktører	13.2	21.6	22.9	9.6	1.2	5.6	6.6	4.6	-1.1	-2.0
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	5.5	12.6	2.9	-2.6	-9.7	8.8	8.7	18.4	9.6	9.7
Dansekunstnere	24.4	23.9	37.7	13.3	13.8	12.4	12.4	16.5	4.1	4.1
Dansere	26.3	-	39.2	12.8	-	13.2	-	19.7	6.5	-
Filmkunstnere	18.8	20.5	12.8	-6.0	-7.7	16.6	8.5	18.1	1.5	9.6
Koreografer	17.6	-	35.2	17.7	-	9.4	-	11.2	1.8	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	-	27.4	-	-	-	-	12.3	-	-
Komponister	33.7	23.8	32.9	-0.8	9.1	16.7	13.6	11.6	-5.1	-2.0
Populærkomponister	16.8	7.4	30.8	14.0	23.5	30.7	22.2	15.4	-15.3	-6.8
Musikere, sangere og dirigenter	24.4	15.8	27.1	2.7	11.3	6.5	14.0	19.8	13.3	5.8
Musikere/sangere, populærmusikk	-	-	26.8	-	-	-	-	37.2	-	-
Musiker, produsent	-	-	26.4	-	-	-	-	31.2	-	-
Folkekunstnere	-	6.7	-	-	-	-	18.0	-	-	-
Diverse andre kunstnergrupper	-	16.7	33.8	-	17.1	-	41.4	16.8	-	-24.5
Alle	18.4	15.9	24.2	5.8	8.3	14.7	17.0	19.3	4.6	2.3

13.6.4 Endring i markedsinntekt, stipend og individuelle vederlag

Sammensetning av kunstnerisk inntekt er ikke like konsistent behandlet i de tre siste inntektsundersøkelsene gjennomført blant norske kunstnere. I 2006-undersøkelsen finnes imidlertid tall som gjør at vi i hvert fall delvis kan studere utviklingen i sammensetning for perioden 2006 til 2013. Vi skiller da mellom markedsinntekt, som altså består av salgsinntekt til private og offentlige aktører og lønnsinntekt, og stipend og vederlagsinntekter. Stipendinntekter er delt mellom stipend som lønn og stipend ført som næringsinntekt. I praksis vil stipendinntekt som lønn være arbeidsstipender fra Statens kunstnerstipend og garantiinntekt fra samme kilde.

Av tabell 13-18 går det for det første fram at andel markedsinntekt varierer mye mellom ulike kunstnergrupper. De visuelle kunstnerne har lavest andel markedsinntekt. Det har sammenheng med at disse har mye stipendinntekter og dessuten har lave kunstneriske inntekter.

Komponister og deler av skribentene har også lave markedsinntekter. For komponistenes del har det mest å gjøre med at disse har nokså store vederlagsinntekter. Mange betrakter nok vederlagsinntekter som kompensasjon for tapte markedsinntekter og mener at de derfor er å betrakte som markedsinntekter. Om man ønsker å benytte en slik definisjon, er det bare å overføre de individuelle vederlagsinntektene til markedsinntekt.

Det er særlig to endringer vi merker oss fra tabell 13-18. For det første en sterk økning i komponistenes markedsinntektsandel og en like sterk reduksjon i populærkomponistene sin andel. Endringen for de klassiske komponistene har ingen eller minimal sammenheng med endret nivå på de kunstneriske inntektene siden disse ikke er vesentlig endret siden 2006. Det betyr at det enten er snakk om økt lønnsinntekt eller økt salg. Siden komponister i liten grad er ansatte, betyr det at disse komponistene har hatt en gunstig utvikling i form av økt etterspørsel etter komposisjoner. Populærkomponistene har opplevd den motsatte utviklingen, siden andelen markedsinntekt har falt med om lag 20 %. Igjen har dette sannsynligvis sammenheng med redusert salg.

Tabell 13-18 Andel markedsinntekt av kunstnerisk inntekt, 2006 og 2013.

Kunstnergrupper	Andel markedsinntekt, 2006 og 2013		
	2006	2013	Endring (prosentpoeng)
Billedkunstnere	50.5	56.5	6.0
Kunsthåndverkere	67.7	69.3	1.6
Kunstneriske fotografer	52.8	49.7	-3.1
Interiørarkitekter	100.0	95.6	-4.4
Designere og illustratører	98.7	92.8	-5.9
Skjønnlitterære forfattere	65.7	68.0	2.3
Dramatikere	75.4	66.6	-8.8
Oversettere	83.3	83.0	-0.3
Faglitterære forfattere og oversettere	89.6	87.4	-2.2
Kunstkritikere	92.3	93.5	1.2
Skuespillere/dukkespillere	96.7	93.3	-3.4
Sceneinstruktører	88.8	90.2	1.4
Senografer/kostymetegnere og andre teatermedarbeidere	85.7	92.2	6.5
Dansekunstnere	87.2	89.0	1.8
Filmkunstnere	93.7	93.4	-0.3
Koreografer	-	67.8	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	89.8	-
Komponister	41.1	61.4	20.3
Populærkomponister	79.9	57.7	-22.2
Musikere, sangere og dirigenter	91.7	86.5	-5.2
Musikere/sangere, populærmusikk	-	79.8	-
Musiker, produsent	-	83.6	-
Folkekunstnere	91.9		-
Diverse andre kunstnergrupper	96.6	89.7	-6.9
Alle	82.6	78.2	-4.4

Ser vi på endring i andel av sammensetning av stipender og vederlag, jf. tabell 13-19, bekrefter det utviklingen vi ser for andelen markedsinntekt. De klassiske komponistenes vederlags- og stipendinntekter faller som andel av kunstnerisk inntekt. For å opprettholde tilsvarende nivå på kunstnerisk inntekt som i 2006, må jo det innebære at markedsinntekten øker.

Tabell 13-19 Stipend og vederlag som andel av kunstnerisk inntekt, 2006 og 2013.

Kunstnergrupper	2006			2013			Endring 2006-2013		
	Stipend som lønn (%)	Stipend som næringsinnt (%)	Vederlag (%)	Stipend som lønn (%)	Stipend som næringsinnt (%)	Vederlag (%)	Prosentpoeng		
Billedkunstnere	31.4	16.9	1.2	27.4	14.7	1.4	-4.0	-2.2	0.2
Kunsthåndverkere	26.7	5.1	0.5	23.9	5.6	1.1	-2.8	0.5	0.6
Kunstneriske fotografer	23.7	23.0	0.4	31.8	15.8	2.7	8.1	-7.2	2.3
Interiørarkitekter	0	0.0	0.0	0.0	3.2	1.2	0.0	3.2	1.2
Designere og illustratører	0.1	1.0	0.2	0.9	1.5	4.9	0.8	0.5	4.7
Skjønnlitterære forfattere	18.8	12.0	3.5	17.9	10.9	3.1	-0.9	-1.1	-0.4
Dramatikere	10.7	11.1	2.8	13.1	16.1	4.2	2.4	5.0	1.4
Oversettere	3.1	12.8	0.7	7.4	7.2	2.5	4.3	-5.6	1.8
Faglitterære forfattere og oversettere	1.1	8.6	0.7	4.2	6.8	1.7	3.1	-1.8	1.0
Kunstkritikere	5.3	2.4	0.0	6.5	0.0	0.0	1.2	-2.4	0.0
Skuespillere/dukkespillere	2.7	0.3	0.3	3.6	1.5	1.6	0.9	1.2	1.3
Sceneinstruktører	8.5	2.6	0.0	8.9	0.0	0.9	0.4	-2.6	0.9
Senografer mm.	4.2	3.8	6.2	6.8	0.0	1.0	2.6	-3.8	-5.2
Dansekunstnere	12.1	0.5	0.2	8.7	2.3	0.0	-3.4	1.8	-0.2
Filmkunstnere	3.3	1.2	1.8	3.5	1.4	1.8	0.2	0.2	0.0
Koreografer	-	-	-	32.2	0.0	0.0	-	-	-
Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	-	-	-	3.3	2.3	4.7	-	-	-
Komponister	16.2	19.2	23.4	15.4	6.9	16.2	-0.8	-12.3	-7.2
Populærkomponister	1.4	2.2	16.6	4.1	8.4	29.8	2.7	6.2	13.2
Musikere, sangere og dirigenter	1.8	1.0	5.5	-	-	-	-	-	-
Musikere/sangere, populærmusikk	-	-	-	2.6	2.4	15.2	-	-	-
Musiker, produsent	-	-	-	0.8	3.2	12.4	-	-	-
Folkekunstnere	6.8	0.0	1.3				-	-	-
Diverse andre kunstnergrupper	1.0	0.6	1.9	2.7	4.1	3.5	1.7	3.5	1.6
Alle	8.7	4.8	3.9	11.1	6.0	4.7	2.4	1.2	0.8

Referanser

- Abbing, H. (2002). *Why are artists poor? The exceptional economy of the arts*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Alper, N. O. og G. H. Wassall. (2006). Artists' Careers and Their Labour Markets. I: Throsby, D. og Ginsburgh, V. A. (red.) *Handbook of the economics of art and culture*. Amsterdam: Elsevier.
- Bourdieu, P. (1996). De symbolske goders økonomi. I: Bourdieu, P. Symbolsk makt. I: Bourdieu, P. (red.) *Symbolsk makt*. Oslo: Pax.
- Casacuberta, C. og N. Gandelman. (2012). Multiple job holding: the artist's labour supply approach. *Applied Economics*, 1/1/20122012.
- Elstad, J. I. og K. R. Pedersen. (1996). *Kunstnernes økonomiske vilkår. Rapport fra Inntekts- og yrkesundersøkelsen blant kunstnere 1993-94*. Oslo: Institutt for sosialforskning.
- Filer, R. K. (1986). The "starving artist" - myth or reality?: Earnings of artists in the United States. *Journal of political economy*, 94.11986.
- Heian, M. T., K. Løyland og P. Mangset. (2008). *Kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006*. Bø: Telemarksforskning-Bø.
- Håkonsen, L. og K. Løyland. (2009). Ulovlig fildeling av musikk – hva bør gjøres når ny teknologi truer opphavsretten? *Samfunnsøkonomen*, 62009.
- Lunden, E. (2014). *Kan ein lære å bli forfatter?* Oslo: Flamme forlag.
- Løyland, K. og V. Ringstad. (2007). Norwegian subsidized theatres – failure or future? *International Journal of Cultural Policy*, 13 4/2007.
- Løyland, K. (2013). Kulturbudsjettet 2014. *Samfunnsøkonomen*, 82013.
- Løyland, K. og T. Bille. (2014). *Work for passion*. 2014.
- Mangset, P. (2004). "Mange er kalt, men få er utvalgt". *Kunstnerroller i endring*. Bø: Telemarksforskning-Bø.
- Mangset, P., M. T. Heian og K. Løyland. (2010). For mange fattige kunstnere? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 04/2010.
- Menger, P.-M. (1989). Rationalité et incertitude de la vie d'artiste. *L'Année sociologique*, 39/1989.
- Menger, P.-M. (2006). Artistic Labor Markets. Contingent Works, Excess Supply and Occupational Risk Management. I: Ginsburgh, V. A. og Throsby, C. D. (red.) *Handbook of the economics of art and culture*. Amsterdam: Elsevier.
- NOU 2013:4 *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Ringstad, V. (2005). *Kulturøkonomi*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Rosen, S. (1981). The Economics of Superstars. *American Economic Review*, 71 5/1981.
- Røyseng, S., P. Mangset og J. S. Borgen. (2007). Young artists and the charismatic myth. *The International Journal of Cultural Policy*, 13 1/2007.
- Søbye, P. E. og K. Nergaard. (1989). *Inntekt og levekår blant kunstnere 1986*. FAFO-rapport nr. 086. Oslo: FAFO.
- Throsby, D. (1992). Artists as Workers. I: Peacock, A. og Rizzo, I. (red.) *Cultural Economics and Cultural Policies*, s. 69-80. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Vedlegg

Tabell 13-20 Gjennomsnittlig fradrag i næring for selvstendige næringsdrivende innen de ulike kunstnergruppene.

	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Visuelle	116150,2	155153,3	596
Andre	109255,1	171971,1	55
Musikere/komponister	87556,2	143847,1	608
Scenekunst	66470,2	121932,0	320
Skribenter	47624,8	55810,8	280
Designere/Interiør	26715,0	75909,5	85
Alle	85054,0	136080,7	1944

Kunstnergruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Populærkomponister	135056,1	132172,0	36
Komponister (klassisk/samtid/jazz)	129681,8	235182,4	58
Kunstneriske fotografer	121259,0	147586,5	53
Kunsthåndverkere	118343,4	207970,8	127
Billedkunstnere	114829,7	136550,2	416
Diverse andre kunstnergrupper	109255,1	171971,1	55
Musikere, sangere (populærmusikk)	91251,6	143095,0	159
Skuespillere/dukkespillere	85676,9	167425,3	112
Dramatikere	85576,1	83706,8	27
Musikere, sangere og dirigenter (klassisk/samtid/jazz)	74249,3	125138,8	327
Musiker, produsent	73644,5	87336,2	28
Koreografer	71294,4	112689,9	28
Filmkunstnere	61765,4	101196,7	77
Scenografer og andre teatermedarbeidere	59570,1	58193,3	25
Skjønnlitterære forfattere	46818,3	53391,0	121
Sceneinstruktører	44822,1	76506,9	26
Faglitterære forfattere	44105,9	44248,2	62
Dansere	43612,6	62346,2	52
Oversettere	40784,7	58981,1	48
Kunstkritikere	30324,5	25161,2	22
Designere og illustratører	28831,4	86221,9	58
Interiørarkitekter	22168,8	47821,9	27

Tabell 13-21 Respondentenes fordelt på organisasjonstilknytning og kunstnergruppetilhørighet.

	Billedkunstnere	Kunsthåndverkere	Kunstneriske fotografer	Skjønlitterære forfattere	Dramatikere	Øversettere	Faglitterære forfattere og Øversettere	Kunstkritikere	Skuespillere/dukkespillere	Sceneinstruktører	Andre teatermedarbeidere	Dansekunstnere	Filmkunstnere	Koreografer	Musikere/sangere/dirigenter, klassisk/samtid/jazz	Musikere/sangere, populære- musikk	Komponister	Populærkomponister	Musiker, produsent	Intervjuartiklere	Designere og illustratører	Diverse andre kunstnergrup- per	Ikke besvart	SUM	
Den Norske Forfatterforeningen (DnF)	2			114	2	4	5		1			5			27	3						1		127	
Folkorg																								37	
Forbundet Frie Fotografer	34	1	64	1				1																106	
Grafil	12		3	4			3														157	2	1	195	
Gramart	4	1	1	1			2	1							18	166	5	29	1					261	
Husflidshåndverkerne	1	22					1														4	3		31	
MFO	14	2	2	2	1	8	1	8	8			12	1	3	701	174	12	17	44		3	96	14	1123	
NFFO	4	1	1	6	1	14	113								24	67	8	39	16		1	8		149	
NOPA	1			2	2	1	1	5			11		105	1										174	
Norsk Filmforbund	3		2	2	2	1	1	1													3	21	2	153	
Norsk Filmkritikerlag				3	1		1	11																16	
Norsk komponistforening															100	36	2	10	3					155	
Norsk Kritikerlag	2		1	8			19	36							6		59	5	2					75	
Norsk oversetterforening	7	1	1	15	2	68	15	1							2									87	
Norsk Revyforfatterforening																								110	
Norsk Skuespillerforbund									4	1														13	
Norsk Tonekunstnersamfund	1				4			231	15										1					264	
Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere	5			73	7		7																	26	
Norske billedkunstnere (NBK)	433	3	15	3	1			2													3	3		102	
Norske Dansekunstnere	2			2																	1	5	6	2	473
Norske Dramatikeres Forbund				7	37	1	3	4	5	3				53								35	2	209	
Norske Filmregissører								1	3															67	
Norske intervjuartiklere (NIL)							1																	48	
Norske kunsthåndverkere (NK)	58	181		1			4																	85	
Norske Scenografer	6	2	2	1	2	1					30													262	
NScF				1	2	1		3	38	2								1						47	
ny/Musikk	13			1			2	1	1						46	9	14	3	5		2	2		51	
Samiske kunstnerforbund (SDS)	12		1																		2	9		107	
Statens kunstnerstipend	59	8	6	10	2		1	7	4	3	2	6	4	3	2	1	2				2	1		14	
UKS	128	1	7	2			1	1																145	
Ikke medlem				1			2	1	1															14	
SUM	801	223	106	259	68	89	191	51	273	78	50	132	174	65	954	463	101	108	101	67	198	266	35	4853	